

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

SUOJELUSKUNTATYKISTÖ SUOMESSA

Pro gradu -tutkielma

Luutnantti
Mikko Voutilainen

Sotatieteiden maisterikurssi 1
Kenttätykistöopintosuunta

Toukokuu 2011

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 1	Opintosuunta Kenttätykistöopintosuunta
Tekijä Luutnantti Mikko Voutilainen	
Tutkielman nimi SUOJELUSKUNTATYKISTÖ SUOMESSA	
Oppiaine, johon työ liittyy Sotahistoria	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kurssikirjasto
Aika Toukokuu 2011	Tekstisivuja 72 Liitesivuja 6
TIIVISTELMÄ	
<p>Suojeluskuntatykistö oli osa suojeluskuntajärjestön toimintaa. Suojeluskuntatykistö perustettiin virallisesti vuonna 1919, mutta suojeluskuntalaiset vastasivat kolmen patterin toiminnasta Kannaksella jo vapaussodan jälkeisinä vuosina. Toiminta käynnistyi nopeasti useiden pattereiden perustamisella suojeluskuntien saatua käyttöönsä tykkejä. Kenttätykistöön liittyvää koulutusta annettiin kymmenissä pattereissa ympäri maan. Koulutuksen tuloksista merkittävimpänä voidaan pitää suojeluskuntalaisten järjestämiä onnistuneita kovapanosammuntoja.</p> <p>Tämän tutkimuksen tutkimusongelma on, millainen oli suojeluskuntatykistön merkitys Suomessa vuosina 1918–1933. Tutkimustulokseen päästään selvittämällä ja arvioimalla suojeluskuntatykistön perustamisen syyt, päämäärä sekä toteutunut toiminta. Suojeluskuntatykistön joukot ja niiden tehtävät loivat perustan toiminnalle. Toiminnan perusteella voidaan arvioida suojeluskuntatykistön kyky toimia aselajin tehtävissä ja sitä kautta arvioida sen merkitystä. Tutkimus on teoreettinen asiakirjatutkimus, jonka ensisijaisina lähteinä ovat arkistolähteet, suojeluskuntatykistöstä kirjoitetut artikkelit ja suojeluskuntaan sekä suomalaiseen kenttätykistöön liittyvä kirjallisuus.</p> <p>Tutkimusmenetelmä perustuu aineistolähteiden ja kirjallisuuden tutkimiseen sekä keskinäiseen vertailuun eli tutkimusaineiston sisältöanalyysiin. Suojeluskuntatykistöä on tutkittu niukasti siitä huolimatta, että tuon ajan kenttätykistöstä on kirjoitettu suhteellisen paljon. Suojeluskuntatykistöä on käsitelty hyvin vähän suojeluskuntaa käsittelevässä kirjallisuudessa ja suojeluskunnan lehdissä. Suojeluskuntain yliesikunnan tykistöasioista eri aikoina vastanneet osastot ovat olleet kuitenkin dokumentoinnissaan aktiivisia ja niiden arkistoista on mahdollista selvittää tutkimuksen kannalta olennaiset asiat.</p> <p>Suojeluskuntajärjestö saavutti asemansa vapaussodassa valkoisen osapuolen joukkojen runkona. Järjestön asema vakiintui 1920-luvun kuluessa osaltaan sotilaallista koulutusta antavana toimijana tuolloisen puolustusvoimien rinnalle, osaksi yhteiskuntaa. Kenttätykistön parissa tapahtui suuria kehitysaskelia 1920-luvun alusta eteenpäin. Tutkimustuloksina tuon esiin seuraavat kokonaisuudet: Suojeluskuntatykistö perustettiin suunniteltujen suojeluskuntien sodanajan joukkojen tykistöksi. Toiminta muotoutui yksinkertaisemmaksi, kenttätykistön koulutusta antavaksi kansalaistoiminnaksi. Saavutukset suojeluskuntatykistössä olivat kuitenkin resurssit huomioiden varsin huomattavat ja toiminta pysyi pääosin mukana aselajin kehityksessä. Vuonna 1933 siirryttiin liikekannallepanosuunnitelmiin liittyen aluejärjestelmään ja viimeistään tuolloin oli suojeluskuntatykistön rooli vakiintunut. Talvisotaan perustettiin joitakin joukkoja suojeluskuntatykistön perustalle. Pääasiassa suojeluskuntatykistössä palvelleet olivat tärkeä henkilöstöryhmä suomalaisissa tykistöjoukoissa.</p>	
AVAINSANAT Suojeluskuntatykistö, Suojeluskunta, Kenttätykistö	

SUOJELUSKUNTATYKISTÖ SUOMESSA

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	Johdatus tutkimusaiheeseen	1
1.2	Tutkimuksen aiheen rajausta, tutkimuskysymykset ja viitekehys.....	3
1.3	Aikaisempi tutkimus aiheesta ja keskeiset lähteet	5
1.4	Tutkimusmenetelmä, näkökulma ja tutkimuksen rakenne.....	9
2	SUOJELUSKUNTIEN KENTTÄTYKISTÖN PERUSTAMINEN	11
2.1	Lähtökohtatilanne suojeluskunnan tykistölle	11
2.2	Kenttätykistöjoukkojen perustaminen suojeluskuntajärjestössä	19
3	SUOJELUSKUNTAJÄRJESTÖN KENTTÄTYKISTÖJOUKOT JA NIIDEN TARKOITUS	24
3.1	Suojeluskuntatykistön joukot	24
3.2	Suojeluskuntatykistön tehtävä.....	30
4	TOIMINTA SUOJELUSKUNTATYKISTÖSSÄ MAAILMANSOTIEN VÄLISENÄ AIKANA	35
4.1	Organisaatio ja resurssit	35
4.2	Koulutus	43
4.3	Tulokset.....	54
5	YHDISTELMÄ	63
5.1	Suojeluskuntatykistön suorituskyky.....	63
5.2	Millainen oli suojeluskuntatykistön merkitys vuosina 1918–1933.....	65
5.3	Tutkimuksesta	70
6	LÄHTEET	73
7	LIITTEET	77

SUOJELUSKUNTATYKISTÖ SUOMESSA

1 JOHDANTO

”Suojeluskuntatykistöllä oli oma korvaamaton sijansa suomalaisen kenttätykistön osana niin rauhan kuin sodan vuosina. Puolustusvoimien kenttätykistön yksiköiden voimakas supistuminen 1930-luvulla korvautui ainakin jossain määrin suojeluskuntapattereiden luvun kasvulla. Myöskin sk-tykistön koulutuksellinen merkitys oli mittava, sen osoittivat myöhemmät taistelujen vuodet.” Paulaharju Jyri: *Suomen kenttätykistön historia 1. osa.* s.364.

Suomalaisen tykistön tutkijana ja kirjoittajana erittäin merkittävä henkilö, Jyri Paulaharju luonnehtii suojeluskuntatykistön merkitystä osana kenttätykistöä ja sotaan joutunutta kenttäarmeijaa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millainen on ollut Suomessa toimineen suojeluskuntajärjestön kenttätykistön merkitys.

1.1 Johdatus tutkimusaiheeseen

Ensimmäiset suojeluskunnat perustettiin vuonna 1917 pitämään yllä järjestystä, kun autonomian aikana tätä tehtävää hoitaneet organisaatiot ja niiden joukot eivät kyenneet sitä kaikkialla täysipainoisesti tekemään. Suojeluskuntajärjestö perustettiin virallisesti suojeluskunta-asetuksella vuonna 1918.¹ Vapaussodan alkaessa suojeluskunnat julistettiin hallituksen joukoiksi ja ne toimivat valkoisen osapuolen armeijana. Sodan jälkeen suojeluskunnat säilytettiin sotilaallisena toimijana osana maamme puolustusvalmiuden ylläpitoa ja kehittämistä.

On merkittävää, että suojeluskunnasta kehittyi maamme suurin kansalaisjärjestö² ja se antoi sotilaallista koulutusta, joka vapaaehtoisuuteen perustuvana oli merkittävässä roolissa; luo-

¹ Selén, Kari, Pylkkänen, Ali: *Sarkatakkien armeija*, WSOY, Helsinki, 2004, ss. 11–34.

² Sama, ss.123–148.

massa perustaa suomalaisten kyvyille puolustaa maataan toisen maailmansodan aikana. Suojeluskunnan perustamisen, kehittymisen ja aseman vakiintumisen aikana, itsenäiselle valtiolle rakennettiin armeijaa, jonka rinnalla suojeluskunnat toimivat ja saivat mahdollisuuden rakentua omalta osaltaan reserviläisille koulutusta antavaksi organisaatioksi.³

Suojeluskunta oli alusta asti sotilaallinen, kansalaisten puolustuskuntoisuutta edesauttava järjestö.⁴ Suojeluskunnat saivat käyttöönsä materiaalia pääasiassa puolustusvoimilta ja sitä täydennettiin myös itse tehdyillä hankinnoilla. Harjoittelu suojeluskunnissa oli nykypäivän mitapuulla tarkasteltuna varsin edistyksestä. Esimerkiksi kenttätykistön kovapanosammunnat olivat osa järjestön omin toimenpitein järjestämää koulutusta.

Järjestön koulutukseen otettiin mukaan myös joukko eri aselajeja, joista yhtenä kokonaisuutena oli kenttätykistö. Tällä tutkimuksella selvitetään millainen tuo suojeluskunnan kenttätykistö oli ja mihin se pystyi toiminnassaan, eli pyrin selvittämään mikä oli suojeluskuntatykistön merkitys maailmansotien välisenä aikana.

Tutkimustuloksiin päästään selvittämällä miksi suojeluskunnilla oli kenttätykistöä, mitä kenttätykistöjoukkoja suojeluskunnilla oli ja millaista oli käytännön toiminta näissä joukoissa. Näiden kysymysten avulla tutkimuksessa selvitetään, millainen kenttätykistö rajatuilla resursseilla järjestetyillä toiminnalla ja koulutuksella pystyttiin luomaan.

Tutkimuksessa selvitetään suojeluskuntatykistön toimintaa käytössä olevien kuvausten pohjalta ja niistä saatavilla tuloksilla arvioin joukkojen kykyä täyttää niille suunnitellut tehtävät. On hankala arvioida joukkojen laatua sillä tarkkuudella, että voitaisiin puhua nykyisen kaltaisesta joukkojen sijoitettavuudesta sodanajan tehtäviin, mutta käytettävien lähteiden perusteella on mahdollista arvioida yleisellä tasolla kansalaisjärjestön toiminnassa saatua koulutusta suhteessa tuon ajan kenttätykistöjoukkojen nopeasti kehittyvään tapaan toimia.

Aihealue liittyy vahvasti suomalaisen tykistön kehityksen alkuvaiheisiin ja siihen liittyen suojeluskunnan kenttätykistötoiminnan toiminnan aloittamiseen sekä sen kehitykseen ensimmäisinä vuosikymmeninä. Suojeluskunnan kehityksellä on myös tärkeä merkitys suojeluskuntatykistön joukkoihin ja toimintamahdollisuuksiin.

³ Selén (ja muut 2004), ss. 11–34.

⁴ *Suomen puolustusvoimat ennen ja nyt*, Maanpuolustuskorkeakoulun sotahistorian laitoksen julkaisuja, WS Bookwell Oy, Porvoo 2004. s. 130.

Tutkimus liittyy osaltaan siihen, miten kenttätykistö on kehittynyt Suomessa nykyiseen muotoonsa. Moni asia tykistöaselajissa tehdään nykyään samalla tavalla kuin jo sotien aikaan ja käytössä on edelleen samanlaista kalustoa, jota on käytetty jo toisen maailmansodan aikana. Aselaji on kehittynyt viimeisen vuosikymmenen aikana valtavasti, mutta edelleen toisen maailmansodan aikaiset opit ovat toiminnan perustana, ja ne periaatteet on hallittava kyetäkseen toimimaan nykyaikaisten apuvälineiden käyttäjänä. Suojeluskuntatykistön toiminta ajoittuu juuri tuohon ajanjaksoon, jolloin uusia toimintatapoja ja välineitä otettiin käyttöön.

Tutkimuksen kannalta mielenkiintoinen vaihe tykistön kehityksessä on se, millä tavalla siirryttiin suora-ammunnasta epäsuoraan ammuntaan – miten tuo vaihe toiminnassa ja sitä edeltäneessä koulutuksessa käytännössä tapahtui suojeluskuntatykistössä.

1.2 Tutkimuksen aiheen rajausta, tutkimuskysymykset ja viitekehys

Rajaan tutkimukseni koskemaan ajallisesti vuosien 1918–1933 välistä aikaa; suojeluskunnan virallisesta perustamisesta aina siihen saakka kunnes Suomessa siirryttiin joukkojen perustamissuunnittelussa aluejärjestelmään ja suojeluskuntajärjestön rooli muuttui hieman tähän liittyen. Käytännössä pyrin selvittämään tilanteen, josta suojeluskuntatykistö sai alkunsa. Kuvaan tilannetta, jossa suojeluskuntajärjestö perustettiin ja toisaalta ajallisesti tarkasteltuna myös puolustuslaitos sai alkunsa. En pyri tässä tutkimuksessa käsittelemään toista maailmansotaa ja sitä välittömästi edeltäneitä toimenpiteitä, vaan rauhan aikana kansalaisjärjestössä annettua koulutusta. Käytän kuitenkin esimerkkinä joukkojen käytettävyydestä niiden toimintaa talvisodassa, koska se osoittaa osaltaan tulokset, joihin toiminnassa oli päästy.

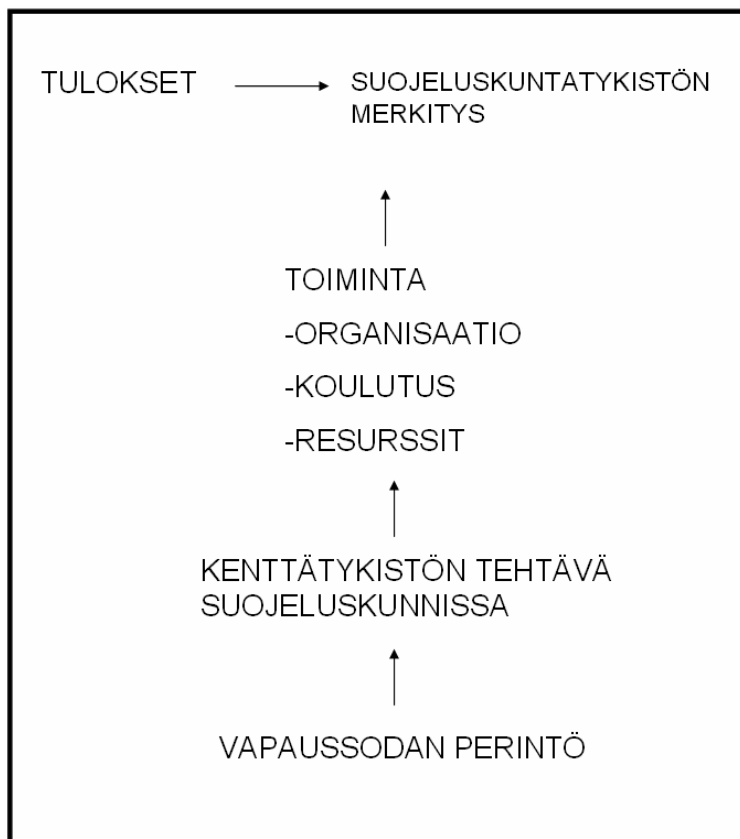
Kun pohdin tutkimustyöni aiheen tarkentumista, olin yhteydessä Hämeenlinnassa sijaitsevaan Tykistömuseoon ja sieltä ehdotettiin kenttätykistön kehityksestä juuri suojeluskuntatykistön tutkimista, koska sitä ei ole aikaisemmin laajemmin tutkittu.

Koska tutkimukseni käsittelee suojeluskuntatykistöä siitä näkökulmasta, jossa koulutuksen kautta on kehitetty suojeluskunnalle oma tykistö sekä sitä millaiseksi se on muotoutunut, on loogista aloittaa aiheen käsittely vapaussodan jälkeisestä ajasta ja perehtyä rauhan aikana muotoutuneen suojeluskunnan tykistöön. Työssä ei keskitytä niinkään sodan aikana poikkeusoloissa toimineen valkoisen osapuolen tykistöön, jossa osaltaan toimi myös suojeluskuntia, joilla oli käytössään tykistöä. En pyri käsittelemään tässä tutkimuksessa työn laajuudesta johtuen suojeluskuntaa järjestönä tarkemmin kuin se on suojeluskuntatykistön kannalta välttämätöntä.

Tutkimukseni pääkysymys on: **Millainen oli suojeluskuntatykistön merkitys vuosina 1918–1933?**

Pääkysymystä tukeviksi apukysymyksiksi olen päättänyt valitsemaan seuraavat kysymykset:

- Miksi suojeluskunnalla oli kenttätykistöä?
- Mitkä olivat suojeluskuntajärjestön kenttätykistöjoukot ja tehtävät?
- Mitä suojeluskuntien kenttätykistöjoukot tekivät vuosina 1918–1933?

Kuva 1: Viitekehys

Viitekehyksellä havainnollistan, miten tutkimuskysymysten avulla pyrin selvittämään suojeluskuntatykistön merkityksen. Näiden kysymysten avulla pyrin selvittämään asioiden kulun ketjussa, jossa vapaussodan perintönä oli aselajin toiminta Suomessa saatu käynnistettyä ja tykistöä oli suomalaisvoimin käytetty osana vapaussodan taisteluita. Sodan päättyttyä oli olemassa alkuasetelma ammattitaidon, kaluston ja välineistön osalta.

Suojeluskunta löysi itsenäistyneessä maassa paikkansa rauhan aikana ja sen toimintaa käynnistettäessä päätettiin perustaa myös aselajin toimintaa kouluttavia joukkoja. Pyrin löytämään

perusteluja kenttätykistöjoukkojen perustamiseen myöhemmin tutkielmassani. Koulutettavilla joukoilla oli suunniteltu tarkoitus ja tehtävä. Pyrin selvittämään näitä suunnitelmia mahdollisimman tarkasti. On olennaista selvittää tutkimuksen aiheena olevan aselajin suojeluskuntiin perustamisen syyt ennen aiheen tarkempaa tutkimista.

Käytännössä toiminta piti sisällään uuden organisaation, jonka perustamiseen on löydettävä peruste. Perusteena on joukkojen tehtävä ja sitä kautta yksittäisten suojeluskuntien tykistöjoukkojen perustaminen. Joukoissa käynnistyneen toiminnan osana oli koulutus, jolla luotiin perusta sille, mitä suojeluskuntalaiset kenttätykistön parissa pystyivät tekemään. Toimintaan vaikutti omalta osaltaan käytössä olleet resurssit.

Tutkimuksessani pyrin selvittämään millaisiin tuloksiin toiminnalla päästiin ja siten määrittelemään vastauksia tutkimukseni pääkysymykseen: suojeluskuntatykistön merkitys vuosina 1918–1933.

1.3 Aikaisempi tutkimus aiheesta ja keskeiset lähteet

Suojeluskunta Suomen historian suurimpana kansalaisjärjestönä on ollut tutkimuksen kannalta kiinnostava aihe. Toisaalta tutkimukseen vaikuttaa paljon ajanjakso toisesta maailmansodasta Neuvostoliiton romahtamiseen. Toisen maailmansodan jälkeen kielletty kansalaisjärjestö ei ole ollut yleisessä keskustelussa niitä aiheita, joista olisi haluttu kovin paljon puhua ja toimintaa käsitellä.

Suojeluskuntaan liittyen on julkaistu useita teoksia, joista merkittävimpiä ovat kaksi useamman teoksen sisältävää sarjaa, jotka käsittelevät järjestön perustamista ja toimintaa eri vaiheissa. Niilo Hersalon ja Hannes Raikkalan kirjoittamat Suojeluskuntain historia I–III sekä Kari Selénin ja Ali Pylkkäsen kirjoittamat Sarkatakkien maa ja Sarkatakkien armeija ovat suojeluskunnista kertovina teoksina merkittävimmät. Nämä kaksi eri aikana kirjoitettua tutkimusta suojeluskunnasta antavat kattavan kuvan järjestön toiminnasta. Useiden paikkakuntien suojeluskunnista on myös kirjoitettu omia teoksiaan. Aiheesta on kokonaisuudessaan melko paljon kirjallisuutta.

Suojeluskunnasta kirjoitetut laajat teokset ovat hyvin erilaisia. Vuosikymmen järjestön lakkauttamisen jälkeen Niilo Hersalon kirjoittamat Suojeluskuntain historia-kirjasarjan teokset poikkeavat tyyliltään ja aiheen käsittelytavaltaan hyvin paljon myöhemmin kirjoitetusta kirjallisuudesta. Nämä aikaisemmin kirjoitetut Hersalon teokset ovat varsinkin suojeluskunnan pe-

rustamisen ja alkuaikojen toiminnan konkreettisempaan kuvaukseen parempaa lähdemateriaalia kuin Kari Selénin ja Ali Pylkkäsen teokset Sarkatakkien maa ja Sarkatakkien armeija. Nämä uudemmat kirjat käsittelevät suojeluskuntaa nykyaikaisemmin, pureutuen syvemmälle esimerkiksi siihen, miksi suojeluskunnat aikanaan perustettiin ja millaisia olivat henkilöt, jotka suojeluskuntaan eri aikoina kuuluivat.

Kenttätykistön kehitystä on tutkittu yllättävän paljon. Ennen kaikkea Jyri Paulaharju ja hänen kanssaan kirjoittaneet henkilöt ovat tehneet useita teoksia kenttätykistön erilaisista vaiheista ja samalla myös sen kehitykseen vaikuttaneista teknisistä ja taktisista muutoksista. Tärkeimpinä teoksista voidaan pitää kolmesta osasta koostuvaa Suomen kenttätykistön historiaa. Paulaharju on kirjoittanut myös useita teoksia yksityiskohtaisista tykistön kehitykseen vaikuttaneista kokonaisuuksista ja suomalaisista tykistöjoukoista. Teosten runsautta kuvastaa se, että esimerkiksi Perkjärvi, kenttätykistön ampuma-alue kannaksella, on saanut oman teoksensa.

Kenttätykistön kehitys on esitetty aikaisemmissa tutkimuksissa erittäin selkeästi. Kirjallisuutta on melko runsaasti – tosin se on hyvin pitkälti pienen kirjoittajajoukon tekemää. Nimi Paulaharju tulee vastaan lähes jokaisessa tykistön historiaa käsittelevässä teoksessa. Aktiivisina kirjoittajina ovat toimineet Ahti ja Jyri Paulaharju. Tämä on tykistön historian dokumentoinnin kannalta hyvä asia, mutta harvalukuinen kirjoittajajoukko ei ole pelkästään hyvä asia aineiston kannalta. Voi olla, että tällaisessa tapauksessa pieni kirjoittajajoukko muokkaa aselajista kertovaa historiankirjoitusta omilla näkemyksillään. Esimerkkinä valituista teosten aiheista päätellen, että Paulaharjut eivät ole todennäköisesti palvelleet tulenjohtoon liittyvissä tehtävissä yhtä paljon kuin muissa tykistön tehtävissä, koska tulenjohtoon liittyvää kirjallisuutta ei ole kirjoitettu yhtä paljon kuin muista tykistöön liittyvistä aiheista.

Vuosien varrella on useammassa teoksessa käsitelty tykistön kehityksen olennaisimmat vaiheet lähes olemattomasta aselajista aina toisen maailmansodan tykistöllisestikin merkittäviin ratkaisutaisteluihin saakka. Nämä tapahtumat ovat hyvin merkittäviä, huomioiden alkutilanteeseen nähden hyvin lyhyen ajan sekä käytettävissä olevat varat ja siihen nähden saavutetut varsin mittavat saavutukset. Nämä tapahtumat ja teokset keskittyvät luonnollisesti, mutta myös varmasti osaltaan rajoittavasti, vain yhden henkilön ympärille. Kenttätykistön kehittäjänä kiistämättömän olennainen ja varsinkin tykkimiesten keskuudessa hyvin arvostettu henkilö on ollut tykistökenraali Vilho Petter Nenonen. Tutkimuksen kannalta tämä on hyvä asia sillä, että hänestä, hänen ajastaan tykistön parissa ja saavutuksistaan on kirjoitettu runsaasti. Toi-

saalta lukiessa tulee mieleen, että tällainen yhden henkilön ympärille rakentunut aselajin historian kuvaus voi olla myös jonkin verran vääristynyt.

Suojeluskuntatykistöön liittyvää tutkimusta ei ole paljon. Helge Hindström on kirjoittanut 1964 painetun teoksen Helsingin suojeluskuntatykistöstä, mutta muuten kirjallista materiaalia ei ole suojeluskuntatykistöstä tietojeni mukaan tehty. Suojeluskunnan kenttätykistö saa osakseen suomalaisen tykistön historiasta kertovissa teoksissa vain yksittäisiä mainintoja. Lisäksi paikallisten suojeluskuntien ja alueiden suojeluskuntatoiminnasta kertovissa teoksissa tykistö saa hyvin pienen, usein vain yksittäisten sivujen osuuden.

Hindströmin teos on laajuudeltaan varsin suppea. 1960-luvulla kirjoitettu teos Helsingin suojeluskuntatykistön vaiheista kertova kymmenen sivua sisältävä vihko on viimeisen patteriston komentajan Helge Hindströmin kokoama ja tarkoitettu teoksen alkusanojen mukaisesti joukossa toimineiden muistelun tueksi. Vaikka teos on erittäin lyhyt, käsitellään siinä tiiviisti Helsingissä toimineen suojeluskuntatykistön vaiheet. Tärkeimpänä tietona ovat toiminnan kuvaukset, jotka vahvistavat näkemyksiä koko suojeluskuntatykistön viikoittaisesta toiminnasta.

Suojeluskunnan lehdistä Hakkapeliitta ja Suojeluskuntalaisten lehti ovat lähdemateriaalina varsin olennaiset siltä osin, että ne antavat kuvan siitä, mitä haluttiin tuoda julkisesti esille toiminnasta. Kenttätykistö tulee näissä julkaisuissa jatkuvasti esiin erilaisissa kuvissa ja tarinoissa ensimmäisestä maailmansodasta, joten aihe on selkeästi ollut kiinnostava ja sitä on mielellään esitelty raskaista aseista johtuen. Esimerkiksi Hakkapeliitta-lehden valokuvauskilpailuissa menestyivät jatkuvasti tykistö-aiheiset kuvat, varmasti juuri uutuuden viehäytyksen ja raskaan aseiden kiinnostavuuden vuoksi.⁵ Suojeluskuntatykistöstä on kuitenkin erittäin vähän kirjoituksia. Suojeluskuntien aselajeista selkeästi suurimman huomion saavat pioneerit, ja heidän toimintaansa käsitelläänkin useaan otteeseen. Rannikotykistön toiminnasta on myös huomattavasti enemmän kirjoituksia kuin kenttätykistöstä. Tämä voi johtua aktiivisten kirjoittajien jakautumisesta, mutta se kuvastaa myös aselajin asemaa suojeluskunnissa.

Arkistomateriaali keskittyy suojeluskuntain yliesikunnan arkistoihin, joista tärkeimpänä ovat suojeluskuntain tykistön tarkastajan tykistökäskyt. Näitä lähteitä käyttämällä tutkimukseen on muodostunut selkeä kuva suojeluskuntatykistön toiminnan vaiheista ja kehityksestä. Tykistökäskyjen lisäksi käytössäni on ollut paljon erilaisia tykistöosaston ja suojeluskuntien väliseen

⁵ Valokuvauskilpailu. *Hakkapeliitta*. N:o 38, 1926. s. 16.

kirjeenvaihtoon liittyviä asiakirjoja. Tutkimuksen tuottaman uuden tiedon osalta tämä lähde-ryhmä on ollut kiistatta tärkein.

Suojeluskuntatykistön toimintaa kuvaavissa lähdemateriaaleissa käsitellään paljon sellaisia asioita, jotka ovat olleet lähellä niiden toimenkuvaa, jotka arkistoidut materiaalit ovat kirjoittaneet. Miehistöstä on tietysti mainintoja ja on myös olemassa tietoa heidän tekemisistään, mutta pääosa koskee patterin päällikkötasosta ylöspäin tehtyjä merkintöjä. Järjestön kenttätykistön toimintaa kokonaisvaltaisesti kuvaavat erittäin hyvin löytämäni vuosikatsaukset, joissa käsitellään perustettuja joukkoja, niiden kalustoa ja toiminnassa kunnostautuneita ja kunnostautumatta jättäneitä joukkoja.

Suojeluskuntain yliesikunnan tykistöosaston laatimissa tykistökäskyissä käsiteltävät asiat tuovat hyvin esille arjen haasteet ja ne asiat, jotka valtakunnallisella tasolla ovat olleet keskustelun arvoisia. Niistä ei kuitenkaan käy ilmi esimerkiksi se, ovatko toimintaan osallistuneet oppineet sen mitä heille on opetettu. Tätä voidaan vain päätellä niistä asiakirjoista, jotka kuvaavat ammuntoja ja muita koulutustapahtumia, joissa joukon toimintaa on päästy arvioimaan ja sen perusteella raportoimaan.

Tutkimuksessa selvitetään suojeluskunnan taustoja ja sen tykistön kouluttamisen aloittamista ja kehittymistä. On myös selvitettävä, miten näitä asioita on tuettu, esimerkiksi valtionhallinnon tai armeijan taholta. Ennen kaikkea on olennaista selvittää, miten suojeluskuntain yliesikunta on tukenut omalla toiminnallaan maakunnissa todellisen työn tehneitä suojeluskuntia aselajin parissa työskentelyssään.

Suojeluskunnan kenttätykistön tutkiminen rakentuu edellä mainituista taustoista. Tämän lisäksi pyrin rakentamaan kokonaiskuvan, jolla voin vastata tutkimuskysymyksiini. Tärkeä osa tutkimusta ovat arkistolähteet, joista tärkeimpinä ovat Suojeluskuntain yliesikunnan tykistöosaston arkistot ja myöhemmältä ajalta Suojeluskuntain yliesikunnan koulutusosaston arkistot. Haastavinta on löytää tietoa ns. ryhmän- ja jaoksen tasolla tehdyistä asioista. Käyttämäni arkistolähteet ovat kuvanneet patterin tilaa ja toimenpiteitä tai vastaavasti koonneet yhteen ja vertailleet eri pattereita. Pattereiden toiminnan kuvaukset keskittyvät hyvin vähäisiin artikkeleihin suojeluskunnan lehdistöstä ja lyhyisiin viittauksiin tykistön historiaa käsittelevistä teoksista. Olennaisina lähteinä ovat tykistökäskyt, joissa käsketään yleisesti kenttätykistön toimintaan liittyviä asioita suojeluskunnille ja tuodaan esiin huomionarvoisia seikkoja ja saavutuksia

toimintaan liittyen. Ennen kaikkea kehityksen tärkeimmät vaiheet käsketään erikseen näissä tykistöikäskyissä.

Suojeluskunta on taustoistaan johtuen hyvin niin sanotusti valkoinen järjestö. Valvontakomisio lakkautti suojeluskunnan ja tämän jälkeen poliittinen tilanne on vaikuttanut paljon siihen, miten suojeluskunnasta on kirjoitettu. Aikalaiskirjoitukset ovat vahvasti hengen kohotuksen sävyttämiä kirjoituksia. En ole syventynyt järjestön toimintaan enkä varsinkaan poliittisiin näkökulmiin niin tarkasti, että haluaisin tässä tutkimuksessa aihetta käsitellä. Pyrin keskittymään tutkimuksessani kansalaisjärjestön osana toimineen aselajin kuvaamiseen.

1.4 Tutkimusmenetelmä, näkökulma ja tutkimuksen rakenne

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen, hermeneuttinen aineistolähtöinen sisältöanalyysi. Tutkimus perustuu siis lähdemateriaalin kokoamiseen, sen analysointiin ja analyysin perusteella tehtäviin päätelmiin. Lähdemateriaali on kokonaisuudessaan kirjallisuuteen ja arkistoaineistoon perustuvaa, kvalitatiivista asiakirjatutkimusta. Aineistoa käyttämällä pyrin kartoittamaan ja siihen perustuen kuvaamaan tutkimuksen kohdetta, luomaan kuvan siitä ja tarkastelemaan tutkimuksen kohdetta laadullisesti. Pyrin ymmärtämään millaisissa olosuhteissa ja mitä tarkoitusta varten tutkimuksen kohde on kehittynyt ja tällä tavoin päättelemään millainen merkitys suojeluskuntatykistöllä on ollut.

Tutkittaessa suojeluskuntatykistöä on tutkimuksessa verrattava sitä puolustuslaitoksen parissa kehittyvään kenttätykistöön, sen tutkimuksen aiheena olevan ajanjakson kehityksestä johtuen. Tutkin suojeluskuntatykistöä koulutuksen näkökulmasta ja pyrin arvioimaan suojeluskuntatykistön merkitystä sen saavuttamien tulosten perusteella.

Tutkijalla on mielikuva siitä, millainen suojeluskunnan patteri on ollut. Joidenkin suojeluskuntien pattereita on suunniteltu käytettäväksi sodan aikana. Mielikuva rakentuu käsitykseen kenttätykistön kehityksestä noin 1920- ja 1930-lukujen välisenä aikana. Toisaalta tutkijalla on oma käsityksensä siitä, mitä käsiteltävän kaltaisella toiminnalla on voitu saada aikaan, jos suojeluskuntien kaltaiselle joukolle olisi annettu käyttöön kalustoa ja materiaalia. Näillä välineillä, ohjesäännöistä ja kursseilta saadulla ammattitaidoilla sekä yhdessä harjoittelemalla he ovat voineet syventää aikaisempia tietojaan ja kouluttaa uusia suojeluskuntalaisia tykistöön. Vähitellen kehitys meni eteenpäin ja organisaatio, jossa toimittiin, kehittyi ensimmäisen vuosikymmenensä aikana. Mikä parasta, on tunnustettava, että aiheeseen perehtyessäni olen yllät-

tynyt suojeluskuntatykistön ammuntojen kuvauksista ja asiakirjojen antamasta kuvasta työn laaja-alaisuudesta.

Tutkimus etenee suojeluskuntatykistön perustamisen taustatekijöiden selvittämisestä varsinaiseen joukkojen perustamiseen ja tehtävän määrittämiseen. Näiden tekijöiden määrittämisen jälkeen tutkimuksessa selvitetään suojeluskuntatykistön käytössä olleet resurssit ja koulutus. Merkityksen arvioinnin kannalta on olennaista selvittää millaista toiminta on konkreettisesti ollut suojeluskuntatykistössä, ja sillä perusteella voidaan arvioida tavoitteiden täyttymistä: suojeluskuntatykistön sotilaallista kykyä aselajin näkökulmasta ja varsinaista suojeluskuntatykistön merkitystä.

2 SUOJELUSKUNTIEN KENTTÄTYKISTÖN PERUSTAMINEN

2.1 Lähtökohtatilanne suojeluskunnan tykistölle

Suojeluskunta oli vuosina 1918–1944 toiminut vapaaehtoisuuteen perustunut kansalaisjärjestö. Järjestön tehtävänä oli turvata Suomea ulkoiselta uhalta, pitää yllä reserviläisten sotilaallisia taitoja ja antaa tarvittaessa virka-apua Puolustusvoimille. Historiansa aikana järjestöön ehti kuulua yhteensä 150 000 jäsentä⁶ ja siten se on suurin kansalaisjärjestö joka Suomessa koskaan on toiminut. Suojeluskunta lakkautettiin vuonna 1944.⁷

Puolustusvoimat perustettiin itsenäistymisen jälkeen ja perustamiseen liittyvät järjestelyt ennen kaikkea ajoittuvat samaan ajanjaksoon kuin suojeluskuntajärjestön toiminnan vakiintuminen, mutta myös osaltaan vaikutti sotilaalliseen toimintaan toiminnan perustan määrittäjänä ja toisaalta merkittävänä sotilasmateriaalin lähteenä suojeluskunnille.⁸ Puolustusvoimien nimi-historia vaihtelee tutkimuksessa käsiteltävinä vuosina seuraavalla tavalla: vuonna 1918 Suomen sotajoukot, vuonna 1919 Suomen armeija, vuodesta 1919 vuoteen 1922 sotaväki, vuodesta 1922 vuoteen 1939 puolustuslaitos ja vuodesta 1939 eteenpäin puolustusvoimat.

Ensimmäisen maailmansodan syttyminen kesällä 1914 herätti aktivismin Suomessa.⁹ Aktivismia tarkasteltaessa on otettava esiin sotilaallisesti merkittävin ilmentymä; jääkäri-liike, joka oli sotilaallisesti hyvin merkittävä. Erityisesti vapaussodan taidollinen ylivoima perustui hyvin pitkälle koulutettuun ja sotakokemusta saaneeseen noin 2 000 miehen joukkoon. Tärkeää on varmasti ollut se henkinen vahvuus¹⁰, jonka tieto tästä joukosta itsenäisyyden puolesta eniten työskennelleille antoi. Suojeluskuntien perustamista myöhemmässä vaiheessa varmasti helpotti tieto jääkäripataljoona 27:n olemassaolosta ja toivo sen avuksi tulemisesta varsinaisen itsenäisyyden puolesta käytävän taistelun alkaessa.¹¹

⁶ Pylkkänen, Ali: *Suojeluskuntalaiset – keitä he olivat? Vapaaehtoisten maanpuolustajien sosiaalinen kerrostuneisuus 1917–1944*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, Helsinki, 2001. s. 52.

⁷ Selén, Kari: *Sarkatakkien maa*, WSOY, Helsinki, 2001. ss. 514–521.

⁸ Hersalo, Niilo: *Suojeluskuntain historia I*, Hata Oy, Lahti, 1955. ss. 138–139.

⁹ Sama, ss. 111–114.

¹⁰ Sama, s. 125.

¹¹ Mikkola K. J., Tervasmäki V., Salokangas V.S., Kilkki Pertti, Ahto Sampo: *Itsenäisen Suomen puolustusvoimat*. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo 1969. s. 7.

Vuoden 1917 loppuun mennessä palokunnat, palosuojeluskunnat ja suojeluskunnat olivat toisistaan erillään toimivia järjestöjä.¹² Tavoitteena niillä oli kuitenkin ensisijaisesti järjestysvallan ylläpitäminen ja kansalaisten sekä heidän omaisuutensa turvaaminen. Vapaussodan aikana valkoisen osapuolen armeija muodostui suojeluskuntien ja jääkäreiden joukoista.¹³

Nämä järjestön perustamista edeltäneet tapahtumat ovat merkittäviä suojeluskuntien perustamisen kannalta siinä mielessä, että toiminta jatkui edelleen paikkakunnilla toimivana järjestötoimintana jota ohjattiin suojeluskuntien esikunnasta.¹⁴ Suojeluskuntatykistö muodostui myös samalla tavalla paikkakunnille, joilla oli käytettävissä ammattitaitoa aselajien suojeluskunta-toiminnalle.

Vapaussodan päätyttyä suojeluskunnan rooli puolustuslaitoksen rinnalla oli epäselvä. Senaatti asetti komitean pohtimaan suojeluskunnan tulevaisuutta. 2.8.1918 suojeluskunnan asema vahvistettiin senaatin antamalla asetuksella ja sen tehtäväksi tuli pitää yllä kansalaisten puoluskuntoisuutta ja kehittää maanpuolustustahtoa.¹⁵ Suojeluskunnilla oli myös erittäin tärkeä rooli armeijan reservinä ja reserviläisten kouluttajana.

Yksittäisen suojeluskunnan toimintaa johdettiin aluepäällikön – myöhemmin paikallispäällikön – ja hänen esikuntansa toimenpitein. Suojeluskuntapiirit, jotka olivat yhteneväiset kutsuntapiirien kanssa, yhdistivät yksittäiset suojeluskunnat johtoonsa. Johtosuhteissa ylimpänä oli poliittisin perustein valittu sotaministeri, joka johti suoraan suojeluskuntapiirejä. Suojeluskunnat saivat vuonna 1919 yliesikunnan, joka ohjasi toimintaa valtakunnallisesti.¹⁶ Tykistön toiminnan kannalta merkittävä rooli oli yliesikunnan tykistöosastolla ja sen johtajalla, suojeluskunnan tykistön tarkastajalla.

Toiminta ei käynnistynyt toivotulla tavalla ja organisaatioon oli tehtävä muutoksia vielä saman vuoden aikana. Suojeluskuntapiirit erotettiin kutsuntapiireistä itsenäisiksi organisaatioiksi, ja suojeluskunnalle perustettiin oma yliesikunta 14.2.1919 annetulla asetuksella. Suojeluskunta sai myös oman ylipäällikön, johon nimitettiin eversti Georg Didrik von Essen.¹⁷

¹² Hersalo (1955), s. 149.

¹³ Hersalo, Niilo: *Suojeluskuntain historia II*, Hata Oy, Vaasa, 1962. ss. 9–10.

¹⁴ Roudasmaa, Stig: *Helsingin suojeluskuntapiirin historia 1918–1944*, Helsingin suojeluskunta ja Lotta Svärdpiirien perinnekilta Ry:n historian toimikunta, Jyväskylä, 1997. ss. 96–100.

¹⁵ Selén (ja muut 2004), s. 42.

¹⁶ Sama, s. 35.

¹⁷ Sama, s. 14.

Suojeluskuntalaiset saivat oman harmaan sarkatakkisen univormunsa ja upseerinarvossa toimivat saivat luvan käyttää armeijan virkapukua. Lisäksi ensimmäinen koulutusopas antoi perusteet koulutukselle ja mahdollisuuden varsinaiseen sotilaalliseen toimintaan.¹⁸

Sotilasarvot otettiin suojeluskunnissa käyttöön siten, että miehistön alimpana arvona oli suojeluskuntalainen, joka voitiin ylentää suojeluskuntakorpraalin arvoon. Alipäällystön uskottiin riittävän asevelvollisina koulutuksen saaneista. Heidän arvonsa suojeluskunnissa olivat suojeluskunta-alikersantti, suojeluskuntakersantti ja suojeluskuntaväpeli.¹⁹

Päällystön arvot tuottivat enemmän ongelmia. Niiden osalta muutokset olivat jatkuvia ja toimintatavat kirjavia. Päädyttiin kuitenkin suojeluskuntaupseerin arvoon ja sille määritettyihin koulutusvaatimuksiin. Mikäli henkilö oli armeijan upseerinarvon omaava, käytti hän yleensä armeijan virkapukua ja heitä puhuteltiin tuon arvon mukaisesti. Suojeluskunnan vapaaehtoisen päällystön sotilasarvot olivat joukkuepäällikkö, komppanianpäällikkö, pataljoonan päällikkö sekä hyvin harvoin käytetty rykmentin päällikön arvo.²⁰

Suojeluskuntia oli 560 vuoden 1919 lopussa.²¹ Koska maassa oli noin kuusisataa kaupunkia tai maalaiskuntaa, ei läheskään kaikissa kunnissa ollut vielä omaa suojeluskuntaansa. Helsingissä oli tuolloin toistakymmentä suojeluskunnaksi laskettavaa yksikköä, ja muutamassa muussakin suuremmissa kaupungissa oli ollut järkevää perustaa useampi kuin yksi suojeluskunta. Suuremmissa suojeluskunnissa toimi tämänkin tutkimuksen aiheena olevan aselajin koulutusta antaneita joukkoja. Aselajeja olivat ratsuväki, pyöräilijät, viesti-, pioneeri- ja lääkintöosastot sekä tietysti tykistö.²²

Toiminnan alkuvaiheessa oli yleistä, että armeijan palveluksesta palkattiin sotilaskouluttajia avustamaan koulutuksessa. Tämä oli mahdollista vain varakkaimmissa suojeluskunnissa. Esimerkiksi Helsingissä Valkoisen Kaartin aliupseereita palkattiin antamaan opetusta ja kuvausten mukaisesti heidän sanaansa kuunneltiin erittäin tarkasti.²³ Lisäksi ylimmän johdonkin palveluksessa olleet upseerit kiersivät ahkerasti ohjeistamismatkoilla maakunnissa. Näitä henkilöitä kutsuttiin sotilasohjaajiksi riippumatta, varsinkin myöhempinä aikoina, siitä, tulivatko he suojeluskunnan vai armeijan riveistä ohjeistamaan ja avustamaan koulutusta.

¹⁸ Hersalo (1962), s. 47.

¹⁹ Sama, s. 81.

²⁰ Sama, s. 81.

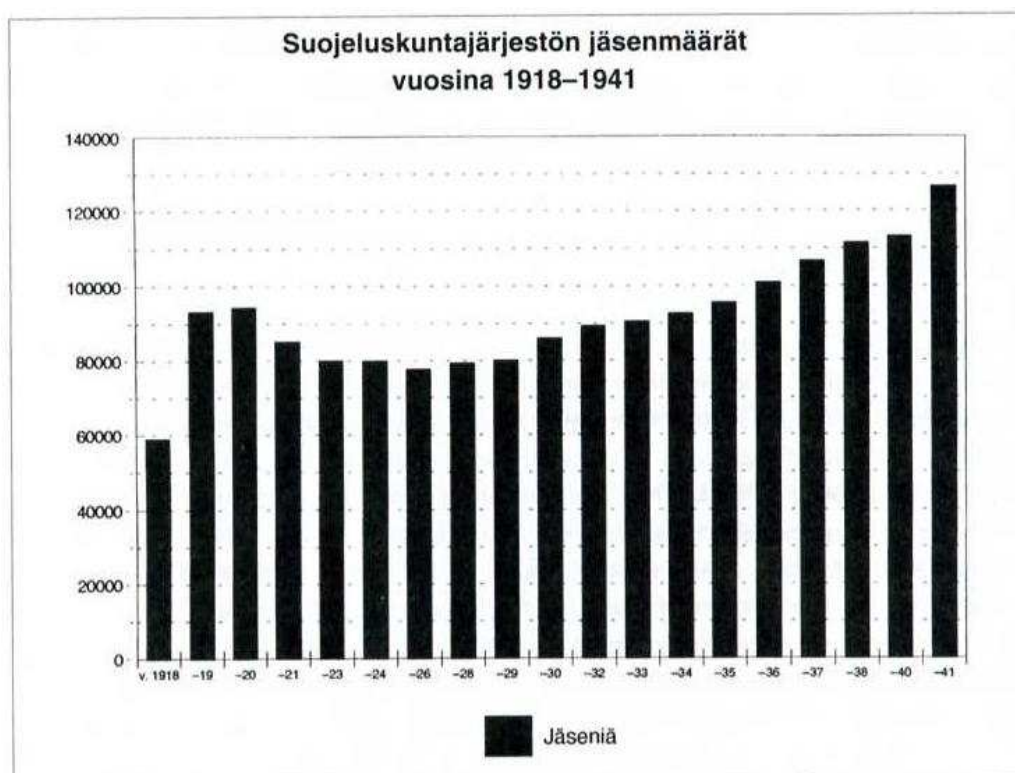
²¹ Selén (2001), s. 58.

²² Hersalo (1962), s. 81.

²³ Sama, s. 51.

Vuonna 1920 järjestössä saatiin luotua yhtenäiset koulutusvaatimukset ja -tavoitteet. Aikaisemmin oli annettu ohjeet paraateihin valmistautumisesta ja muodollisen koulutuksen liikkeistä. Nyt piiripäälliköiden tai sotilasohjaajien valvonnassa suoritettiin koe, jonka perusteella suojeluskuntalainen voitiin katsoa tutkinnon suorittaneeksi. Suojeluskuntalaiset jaettiin luokkiin a ja b. A-luokan suojeluskuntalainen oli suorittanut valmiustutkinnon ja oli kelvollinen palvelemaan vaativammissa tehtävissä. Jalkaväessä jaettiin a-luokan suojeluskuntalaiset vielä erikseen luokkiin a1 ja a2.²⁴

Aselajeilla oli omat erikoisalaansa liittyvät taitovaatimukset, joiden perusteella tutkinto suoritettiin. Tutkimusta tehdessään tutkijalla ei ollut mahdollisuutta tutustua kenttätyökistön taitovaatimuksiin suojeluskunnan tutkintojen osalta. Jalkaväen tutkintovaatimukset olivat hieman nykypäivän alokkaan peruskoulutuskauden sotilaan taitoja vastaavat, lisättynä melko suppealla kirjallisella osuudella. Käytännössä tutkinto piti sisällään sotilaalliseen käyttäytymiseen ja sulkeisjärjestykseen liittyvät perussuoritukset sekä ammunnan ja yksittäisen taistelijan yleisimpien taisteluvälineiden käsittelyn. Myös vartiopalveluksessa tuli osata toimia erilaisissa tilanteissa.²⁵

Kuva 2: Suojeluskuntajärjestön jäsenmäärän kehitys²⁶

²⁴ Hersalo (1962), ss. 79–81

²⁵ Hersalo (1962), ss. 79–80.

²⁶ Pylkkänen (2001), s. 50.

Suojeluskunnan jäsenmäärän arvioitiin 4.7.1918 pidetyssä Jyväskylän kokouksessa asettuvan noin 30 000 jäseneneen.²⁷ Tämä arvio tultiin ylittämään moninkertaisesti jo seuraavana vuonna. Rauhan aikana epävakaat olot ja itsenäisyyskuuma sai järjestön jäsenmäärän hurjaan kasvuun aina vuoteen 1920 asti. Tuohon aikaan jäsenistä alkoi erottua ne jotka olivat valmiita käyttämään omaa aikaansa suojeluskuntatyöhön ja ne, jotka kuuluivat järjestöön vain periaatteesta tai sen osoittamiseksi.

Suojeluskuntalaisten määrä vakiintui samaan aikaan kuin järjestön toimintakin vakiintui. Tasaaiset vuodet ajoittuivat 1920-luvulta 1930-luvun alkuun, kunnes tilanne Euroopassa alkoi jälleen muuttua epävakammaksi ja uhka idästä sai maanpuolustukseen liittyvät asiat lähemmäs ihmisten ajatuksia.

Suojeluskunnan johdossa toimi käytännössä koko järjestön olemassa olon ajan Lauri Malmberg, diplomi-insinööri, joka lähti saamaan sotilaskoulutusta Saksaan ja palasi vapaussotaan tykistökoulutuksen saaneena jääkärinä. Malmberg toimi tykistökoulun johtajana ja kenttätykistörykmentti 1:n komentajana ennen suojeluskunnan johtoon siirtymistään.²⁸

Saksassa Malmberg valikoitui tykkimieheksi koulutettavien joukkoon ja se luonnollisesti leimasi hänen sotilasuraansa tästä eteenpäin.²⁹ Malmbergin toiminta suojeluskunnan johdossa mainitaan usein ensimmäisenä hänestä puhuttaessa, mutta myös hänen toimintansa jääkärinä tykistön tehtävissä tekee hänestä huomattavan tykkimiehen suomalaisen tykistön historiassa. Suojeluskunnan johtoon siirryttyään hänen aselajitaustansa vaikutti varmasti osaltaan positii-visesti kenttätykistön saamaan huomioon suojeluskunnassa, mutta mitenkään erityistä kohtelua se ei havaintojeni mukaan ole kuitenkaan saanut.

Malmbergin mielestä kateuden välttämiseksi oli ehdottoman tärkeää pitää yllä tasapuolisuutta kaikkien suojeluskuntien eri aselajien välillä.³⁰ Malmbergin palvelusura keskittyi hänen omasta tahdostaan täysin suojeluskunnan parissa työskentelyyn. Malmbergin osallistuminen suojeluskunnan tykistön toimintaan on ollut varsin vähäistä.

Suojeluskunnissa oli henkilöitä, jotka hoitivat tehtävänsä kokopäiväisesti ja heille maksettiin siitä palkkaa. Lisäksi toimintaa tuettiin puolustuslaitoksen upseereiden ja aliupseereiden to-

²⁷ Pylkkänen (2001), s. 49.

²⁸ Sinerma, Martti: *Lauri Malmberg ja suojeluskunnat*, Otava Oy, Keuruu, 1995. s. 69.

²⁹ Sama, s. 44.

³⁰ Sama, s. 194.

teuttamalla sotilasohjaajan tehtävillä.³¹ Sotilasohjaajat toimivat määräaikaisen sopimuksen tehtyään kouluttajina suojeluskuntajärjestössä saaden työstään palkkaa. Sotilasohjaajien käyttö on tämän kaltaisessa toiminnassa välttämätöntä, erityisesti kaikessa sotilaallisessa toiminnassa, johon liittyy aseiden käsittelyä ja toimintaa, joka tähtää sodanajan joukkojen kouluttamiseen. Harrastustoimintaan liittyen voidaan varmasti omaan tehtäväänsä vihkiytyneiden ihmisten toiminnalla hoitaa erittäin hyvin kasvatukseen ja maanpuolustustahtoon liittyvät asiat. En tarkoita, etteivätkö reserviläiset voisi kouluttaa hyvin vaativiakin sotilaallisia tehtäviä, jos he ovat omalta osaltaan syventyneet aiheeseen ja ovat siihen valmiita, mutta ammattilaisen tuki ja mahdollisuus varmistua tekevänsä asiat oikein, ovat erittäin olennaista.

Toiminnan alkuvaiheen suunnittelua leimasi varmasti halu kehittää järjestöstä sotilaallisesti valmiimpia joukkoja, jolloin myös aselajien merkitys toiminnassa kasvoi.³² Nykypäivän näkökulmasta tarkasteltuna on helppo ymmärtää puolustuslaitoksen itsenäinen asema ja merkitys. On hankala perustella useamman organisaation toimintaa samojen tavoitteiden toteuttajana. Armeijan ollessa vastuussa sotilaallisesta toiminnasta ja maanpuolustuksesta kaikissa sen muodoissaan, on toiminta varsin selkeää. Tuona aikana useissa maissa toimi rinnakkaisia selkeästi sotilaallisia organisaatioita, kuten erilaisia johtajien omia kaarteja tai ministeriöiden joukkoja, joten tämän kaltainen järjestely ei ole poikkeuksellista. Suojeluskunnan keskuudessa oli kuitenkin tehty työtä ennen varsinaisen armeijan perustamista.

Suojeluskuntalaisten asenne armeijaa kohtaan oli tutkijan mielestä ymmärrettävää. Maassa oli useita henkilöitä, jotka olivat työskennelleet vapautusarmeijan perustamiseksi usean vuoden ajan asettamalla itsensä suureenkin vaaraan toiminnan vuoksi. Valkoisen osapuolen armeija muodostui hyvin vahvasti suojeluskuntien varaan ja heidän asemansa osana vapaussodan voitaneen osapuolen armeijaa on kiistaton. Oli ehdottoman tärkeää kuitenkin rakentaa itsenäisen valtion armeija sellaiselle pohjalle, että se ei ollut aivan selkeästi vapaussodan kummankaan osapuolen joukkoihin perustuva organisaatio. Toinen merkittävä tekijä oli se, että tällöin järjestelmä pystyttiin rakentamaan puhtaasti ammattilaisten varaan, joka ei suojeluskunnissa ollut itsestään selvää.

Nämä lähtökohdat muodostivat olennaisimmat tekijät suojeluskunnissa tykistön toiminnalle. Suojeluskunnan tykistöjoukot olivat osa tätä edellä kuvattua organisaatiota ja sen luomaa toimintaympäristöä.

³¹ Hersalo (1962), s. 140.

³² Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistöohjelma 1920, Dc 1, KA (Sörn).

Loppuasetelma tykistön osalta vapaussodan päättymiseen liittyen koostuu seuraavista kokonaisuuksista. Tykistöä ei ollut Suomessa autonomian aikana ja sen vuoksi se jouduttiin perustamaan vapaussodassa käytössä olleen kaluston ja ammattitaidon perustalle. Kaluston muodostivat venäläiset tykit, jotka saatiin sodan alkuvaiheessa käyttöön, sekä pienet määrät muita tykkeitä, joita hankittiin esimerkiksi Saksasta.³³ Ammattitaito taas koostui tsaarin armeijan palveluksessa olleista suomalaisista tykkimiehistä, jotka toimivat venäläisten oppien mukaisesti. Heidän lisäksi tykistön henkilöstö koostui jääkäreiden joukossa olleista muutamista tykkimiehistä, joiden kokemukset perustuivat Saksassa ensimmäisen maailmansodan taisteluissa saatuihin oppeihin ja kokemuksiin. Valkoisen armeijan apuna toimivat ruotsalaiset ja saksalaiset tykistöupseerit, joilla oli kullakin omat tykistölliset oppinsa käytössään.

Näistä lähtökohdista pystyttiin kokoamaan valkoisen osapuolen tykistö, joka tuki sitä taisteluissa sodan aikana. Sodan päätyttyä sekalainen määrä aseita, henkilöstöä ja kalustoa oli hajallaan ympäri maata. Niistä alettiin koota puolustuslaitoksen tykistöä ja sen rinnalla myös suoje-luskunnat saivat oma osuutensa.

Vuonna 1915 alkoi ensimmäisten suomalaisten vapaaehtoisten kouluttaminen Saksassa. Joukosta muodostui Kuninkaallinen Preussilainen jääkäripataljoona 27, johon kuului jalkaväki-komppanioiden lisäksi konekivääri- ja pioneerikomppaniat. Tuohon joukkoon perustettiin oma, jaoksen vahvuinen, tykistöosasto vuoden 1916 alkupuolella. Tämä oli ensimmäinen suomalainen tykistöjoukko yli sataan vuoteen.³⁴ Myöhempiä vaiheita ajatellen jääkäri-tykistön ammattitaito taistelukentältä oli jotain sellaista, mitä muut eivät ole voineet hankkia näin laajamittaisesti. Toisaalta saksalaiset opit kenttätykistöstä tulivat olemaan ristiriidassa muiden tykkimiesten oppien kanssa.

Tsaarin armeijan everstiluutnantti Vilho Petteri Nenonen oli Norjassa vapaussodan syttyessä suorittamassa hankintatehtäviä. Kuultuaan Suomen tapahtumista, hän erosi välittömästi tsaarin armeijasta ja aloitti matkansa kohti Suomea, osallistuakseen vapaussotaan valkoisen osapuolen joukoissa.³⁵ Nenonen toimi sodan aikana Oulun suojeluskunnan päällikkönä, Tykistö-koulun johtajana ja valkoisen osapuolen tykistön tarkastajana.

³³ Paulaharju, Jyri: *Itsenäisen Suomen kenttätykit 1918–1995*, Sotamuseo, Helsinki, 1996, s. 14.

³⁴ Paulaharju, Jyri: *Suomen kenttätykistön historia 1 . osa*, Suomen kenttätykistön säätiö, Helsinki, 1989. s. 130.

³⁵ Alajoki, Matti: *Tykistökenraali Vilho Petter Nenonen*, Otava Oy, Helsinki, 1975, ss. 79-81.

Pietarsaaren perustettiin vapaussodan alussa, helmikuussa 1918, valkoisen osapuolen ”tykistöopetuskoulu”, josta myöhemmin tuli Tykistökoulu.³⁶ Koulu toimi Pietarsaassa ja lähetti joukot rintamalle. Tämän jälkeen, huhtikuun alussa vuonna 1918, se siirtyi toimimaan Tampereelle.³⁷ Nenonen käynnisti koulun perustamisen kaaoksessa olevassa Pietarsaassa. Kaupungissa oli valtava määrä kalustoa, ampumatarvikkeita ja hevosia perustettavan aselajin käyttöön. Nenonen suunnitteli annettavan koulutuksen ja saattoi opetuksen alkuun. Hän kuitenkin jätti koulun valkoisen armeijan palvelukseen saapuneen ruotsalaisen tykistön kapteenin, kreivi Adolf Hamiltonin, käsiin jo vajaan viikon jälkeen. Nenonen itse siirtyi täyttämään 10.2.1918 nimitetyksi tullutta tykistön tarkastajan tehtävää.³⁸ Sodan loppupuolella Hamilton siirsi tykistökoulun Lappeenrantaan, jossa ruotsalaisten upseereiden johdolla alettiin perustaa Suomen armeijalle tykistöä.³⁹ Työssä ei päästy suunnittelua ja organisointia pidemmälle. Saksalaismielisyys ja heidän suuri roolinsa asevoimissa pakotti yhteistyön ruotsalaisten kanssa loppumaan. Ruotsalaiset upseerit poistuivat tuhtuneina nopeasti maasta.

Tykistön toiminta haki monella tapaa uomiaan vapaussodan taisteluissa. Edellä mainittujen erilaisten oppien lisäksi aselajin kehitys eli suuria muutosten aikoja. Euroopassa ensimmäisen maailmansodan asemasodassa tapahtui käytännössä siirtyminen suora-ammunnasta epäsuoraan ammuntaan. Vapaussodan taisteluissa tuliasemat pyrittiin valitsemaan hyvin läheltä jalkaväen asemia, koska suuntausvälineet olivat erittäin huonot. Tykistö osallistui esimerkiksi jalkaväen tulenaloitukseen ja vähistä ampumatarvikkeista huolimatta sen vaikutus oli kuitenkin suuri, ennen kaikkea psykologisella tasolla.⁴⁰

Kenttätykistön ampumatoiminta oli pääasiassa suora-ammuntaa.⁴¹ Sodan kuluessa ammattitaito kehittyi ja epäsuoran ammunnan määrä suhteessa kasvoi. Missään vaiheessa tulenjohto ei kuitenkaan toiminut jalkaväen mukana, vaan tulta johdettiin kiinteistä tulenjohtopaikoista.⁴² Tästä johtuen tulenkäyttö on ollut hyvin kankeaa ja sen toteutus on täytynyt sopia erityisen tarkasti etukäteen.

³⁶ Paulaharju, Jyri: *Tykistökoulu 1918–198*, Tykistökoulu, Savon Sanomain Kirjapaino Oy, Kuopio, 1982, s. 41.

³⁷ Sama, s. 52.

³⁸ Alajoki (1975), ss. 94–99.

³⁹ Paulaharju (1982), s. 57.

⁴⁰ Raatikainen, Hj.: Taktiikka Suomen vapaussodassa, artikkeli, *Tiede ja ase N:o 4*, Otava, Helsinki, 1936, s. 37.

⁴¹ Paulaharju, Jyri: *V. P. Nenonen – Elämä tykistölle*, Suomen Tykistömuseon julkaisu n:o 9. Keuruu, 2009. s. 188.

⁴² Alajoki (1975), s. 103.

Tykistön tilasta vapaussodan päättyessä voidaan todeta seuraavia asioita: Tykistökoulu oli toiminnassa Lappeenrannassa ja sitä johtivat omien oppiensä perusteella saksalaiset upseerit yhteistoiminnassa joidenkin suomalaisten upseereiden kanssa.⁴³ Tykistön tarkastajana toimi Vilho Nenonen ja hän oli aselajin keskuudessa saavuttanut aseman, jossa hän alkaisi vastuullisena henkilönä koota puolustuslaitokselle tykistöä, käynnistää koulutusta ja havaintojensa perusteella johtaa kehitystoimintaa.⁴⁴

Käytännön muodosti tilanne, jossa vapaussodan päättyessä tykistöjoukot olivat toimineet ympäri maan tukemassa valkoisen armeijan joukkoja taisteluissa. Sodan päättyessä kalusto koottiin ja sitä alettiin varsinkin tykistön osalta tarkastaa ja lajitella runsaasta sotasaaliskalustosta johtuen tulevaa käyttöä varten.⁴⁵ Tykkejä oli saatu vallattua yhteensä 933 kpl⁴⁶ ja niiden kunto vaihteli todennäköisesti todella paljon. Sodan aikana käytetyt tykit olivat luonnollisesti kulu- neet ja vaurioituneet käytössä, mutta toisaalta ne olivat jokseenkin käyttökuntoisia. Varastois- ta saaliiksi saadut aseet olivat voineet olla varastoituna pitkän aikaa huonoissa olosuhteissa ja käyttökuntoa ei ole voitu varmaksi tietää ennen tarkastuksia. Tykkien lisäksi valtava työ on varmasti ollut myös saaliiksi saatujen ampumatarvikkeiden ja kaiken muun kaluston yksilöi- misessä, jakamisessa ja varastoimisessa.

Ensimmäiset tykistösuojeluskunnat perustettiin helmikuussa vuonna 1919.⁴⁷ Ennen sitä tykke- jä oli ollut suojeluskuntien hallussa Tampereella, Lahdessa ja Viipurissa.⁴⁸ Niissä oli vapaus- sodan jäljiltä tykkikalustoa, joka oli jäänyt suojeluskuntien käyttöön.

Lappeenranta muodostui tykistön toiminnan kannalta keskeiseksi paikaksi tykistökoulun si- jainnin perusteella. Sinne kerättiin edellä mainittua kalustoa tarkastettavaksi ja jatkosijoitetta- vaksi ympäri maata sijainneisiin kohteisiin.⁴⁹

2.2 Kenttätykistöjoukkojen perustaminen suojeluskuntajärjestössä

Vuonna 1919 aloitettiin varsinainen suojeluskuntapattereiden perustaminen.⁵⁰ Syitä kenttäty- kistöjoukkojen perustamiselle suojeluskuntiin voidaan tarkastella joko organisaation sotilaal-

⁴³ Paulaharju (1982), s. 79.

⁴⁴ Paulaharju (2009), s. 188, s. 203.

⁴⁵ Paulaharju (1982), s. 76.

⁴⁶ Paulaharju (1996), s. 14.

⁴⁷ Hindström, Helge: *Helsingin suojeluskuntatykistö 1919–1941 (–1941)*, Herttoniemen syväpaino Oy, Helsinki, 1964, s. 3.

⁴⁸ Paulaharju (1989), s. 356.

⁴⁹ Sama, ss. 209–210.

⁵⁰ Paulaharju (1989), s. 356.

lisistä lähtökohdista ja tavoitteista joukkojen käyttöön liittyen mahdollisen nopeasti alkavan uuden sodan varalle, tai reserviläistoimintaan perustuvan kansalaisjärjestön toiminnan laajuuden näkökulmasta.

Vuoden 1920 suojeluskunnan tykistö-ohjelmassa suunnittelun pohjana oli ajatus varustaa liikekannallepanoon liittyen perustettavat niin sanotut suojeluskunta-aktiivirykmentit omalla tykistön tuliyksiköllä. Tätä suunnitelmaa varten aloitettiin toiminnan laajentaminen ja aseistuksen uusiminen puolustuslaitokselta saatavilla tykeillä.⁵¹ Suojeluskunta tarvitsi uskottavaan sotilaalliseen toimintaan liittyen omat aselajitoiminnot ja tykistön perustaminen oli osa tätä tarkoitusta.

Suojeluskunnan toimintaa piti myös markkinoida, tuoda toimintaa tutuksi kansalle ja antaa siitä uskottava kuva. Tätä tarkoitusta varten oli osaltaan tarpeen osoittaa tämän kauas ja näyttävästi ampuvan aselajin, tykistön, olemassaololla suojeluskunnan kykyä sotilaalliseen toimintaan.⁵²

Kansalaisjärjestön toiminnan kannalta ajateltuna harrastustoimintaa oli tarjottava kaikille kiinnostuneille ja tykistö staattisena aselajina tarjosi mahdollisuuden tarjota toimintaa taistelu-tehtävissä myös niille, jotka eivät jalkaväen vauhdissa olisi kestäneet. Osaltaan myös oli myös tarjottava mahdollisuus harrastustoimintaan niille, jotka olivat kiinnostuneita tykistön toiminnasta. Tutkijan esittäessä suojeluskuntien toiminnan harrastustoimintana, hän ei halua missään nimessä väheksyä niiden toimintaa, vaan tuoda esiin toiminnan sitä osaa, jossa suuri osa vastuullisista henkilöistä ei ollut ammattilaisia tehtävissään.

Suojeluskuntatykistön perustamisen puolesta puhui siis puhtaasti sotilaalliset tekijät sekä tarve olla toiminnassaan kokonaisvaltainen järjestö. Olihan tämä mahdollista sillä perusteella, että kalustoa ja ampumatarvikkeita oli käytössä ja niistä kaikki eivät kelvanneet puolustuslaitoksen käyttöön huonon kunnan, ominaisuuksien tai pienen määrän puolesta. Tämä kuitenkin sopi suojeluskuntatykistön käyttöön tietyin rajoituksin varsin mainiosti. Lisäksi toimintaan liittyi käytännön järjestelyt, esimerkiksi Kannakselle perustettiin vapaussodan jälkeen varsin arkaluonteista vaihetta valvomaan niin sanottuja asemapattereita, joiden ylläpito oli suojeluskuntalaisille sopivampi tehtävä kuin varusmiehille.⁵³

⁵¹ Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistöohjelma 1920, Dc 1, KA (Sörn).

⁵² Hindström (1964), ss. 7–8.

⁵³ Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistöohjelma 1920, Dc 1, KA (Sörn).

Suojeluskunnissa pyrittiin alusta asti kouluttamaan jalkaväkimiesten lisäksi eri aselajeja kokonaisuuden muodostamiseksi. Harjoitusten muonittaminen oli luonnollisesti järjestettävä ja tästä kehittyi suojeluskunnille huollon koulutus. Oman osansa saivat viesti- ja pioneeritoiminnan kouluttaminen omien aselajijoukkojensa osalta. Laivastolla oli omat suojeluskuntansa, joissa annettiin koulutusta oman erikoiskoulutuksensa antamiseksi. Toimintaa käynnistettäessä lennokkaimpana tavoitteena oli myös varojen puutteeseen kariutunut ilmatoiminnan kouluttaminen.⁵⁴

Kenttätykistöjoukkojen varsinainen perustaminen voidaan katsoa ajoittuvan vuoden 1919 helmikuuhun⁵⁵ kun tykistötoimintaa sisältävät suojeluskunnat järjestettiin aktiivi- ja reservipattereiksi. Tätä ennen suojeluskuntalaiset olivat suorittaneet merkittävää työtä tykistössä rauhan aikana Karjalan Kannaksella, ylläpitämällä kolme asemapatteria kesästä 1918 vuoteen 1921 saakka.

Varsinaisen suojeluskuntatykistön perustamisen taustalla oli toiminnan ensimmäisten vuosien tarve saada suunniteltujen suojeluskunnan aktiivirykmentin oma tykistöyksikkö.⁵⁶ Tykit joukoille saatiin vaihtelevalla tavalla joko puolustuslaitokselta ostettuna tai lainattuna materiaalina ja osiltaan suorina ostoina Sotasaalis Keskuskonttorilta.⁵⁷

Suojeluskuntatykistön tarkastajaksi nimitettiin 25.10.1919 jääkärikapteeni Aarne Snellman ja hänen vastuulleen annettiin tykistöjoukkojen toiminnan käynnistäminen ja johtaminen.⁵⁸ Hänen toiminta-aikansa tehtävässä kesti noin vuoden. Snellman kiinnitti huomiota antamissaan käskyissä ja tykistökäskyjen liitteenä olevissa kirjeissä suojeluskuntain komentajalle jatkuvasi tykistön yksiköiden toimintaan liikekannallepanoon liittyen.⁵⁹

Ensimmäisissä tykistökäskyissä kiinnitettiin huomiota organisaatioiden vahvistamiseen ja mainitaan niiden olevan käskyn liitteenä.⁶⁰ Nämä asiakirjat eivät ole kuitenkaan päätyneet käytössäni olleeseen arkistomateriaaliin, joten en voi käsitellä niiden sisältöä tutkimuksessani.

⁵⁴ Hersalo (1955), ss. 111–114, 141–142.

⁵⁵ Paulaharju, Jyri: Suojeluskuntatykistön historia. *Ase-lehti N:o 3*, Forssan kirjapaino Oy, 1996, s. 22.

⁵⁶ Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistöohjelma 1920, Dc 1, KA (Sörn).

⁵⁷ Paulaharju (1989), s. 356.

⁵⁸ Käsky suojeluskunnan Tykistölle n:o 1. Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökäskyt 1919–1920, 1922–1923, Da 1, KA (Sörn).

⁵⁹ Tykistökäsky n:o 2 vuonna 1920. Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökäskyt 1919–1920, 1922–1923, Da 1, KA (Sörn).

⁶⁰ Tykistökäsky n:o 1 vuonna 1920, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökäskyt 1919–1920, 1922–1923, Da 1, KA (Sörn).

Suojeluskuntapattereiden perustaminen oli toiminnan alkuvaiheessa hyvin nopeaa. Vuoden 1919 lopussa pattereita oli 13 patteria varustettuna 55 kevyellä kanuunalla.⁶¹ Pattereiden ampumatarviketilanne oli myös hyvä. Kaiken kaikkiaan 6 223 laukausta, jolloin yhtä tykkiä kohden oli käytettävissä vähintään sata laukausta.⁶²

Helsingissä suojeluskuntatykistön perustaminen tapahtui siten, että suojeluskunnasta pyydettiin tykistökouluttajia käynnistämään tykistötoimintaa Helsingin suojeluskuntaan vuoden 1918 lopussa. Hämeen tykistörykmentti vastasi pyyntöön lähettämällä yhden vänrikin kouluttajaksi, mutta kalustoa se ei pystynyt joukon käyttöön antamaan.⁶³ Tämän kaltainen järjestely on rekrytoinnin kannalta hankalaa, koska ei päästy toiminnan alkaessa tekemään konkreettisesti välineitä käyttämällä mitään, mutta ammattitaitoinen opetus loi vahvan pohjan toiminnalle. Toki Helsingin suuri miesmäärä helpotti toiminnan aloittamista.

Vuoden 1920 lopussa pattereita oli yhteensä 26 kappaletta. Tykkejä pattereiden käytössä oli 74 kappaletta.⁶⁴ Tällaisella määrällä olisi pystytty perustamaan yksinkertaistetusti ajateltuna noin 6–8 patteristoa, joka on kahden vuoden aikana varsin vakuuttava suoritus kansalaisjärjestöltä. Tämä ei tietenkään tarkoita vielä sitä, että kaikki joukot olisi mies- tai kalustomäärältään, saati koulutukseltaan täysvahvoja sodanajan joukkoja.

Toiminnan käynnistyttyä oli havaintojen perusteella tarpeen ohjata toimintaa. Vuonna 1920 laadittiin tämän tutkimuksen kannalta varsin merkittävä asiakirja, jolla pyrittiin ohjaamaan toimintaa ja antamaan resursseja toiminnalle suojeluskunnissa. Vuoden 1920 suojeluskuntien tykistö-ohjelma määrittää toimenpiteet joihin puolustuslaitos ryhtyy toiminnan takaamiseksi:

”1. Sk. patterien päällystö, alipäällystö ja miehistö jää armeijan liikekannallepanon sattuessa omaan patteriinsa huolimatta siitä jos he kuuluvat armeijan reserviin tai aseisiin kutsuttaviin nostoväki-vuosiluokkiin.

2. Koulutuksessa avustaa armeija komentamalla eri paikoilla pidettäville tykistökursseille upseereja armeijatykistöstä.

⁶¹ Paulaharju, Jyri: Suojeluskuntatykistön historia, *Ase-lehti N:o 3*, Forssan kirjapaino Oy, 1996, s. 22.

⁶² Vuoden 1920 vuosikertomus, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23, Db 1, KA (Sörn).

⁶³ Hindström (1964), s. 3.

⁶⁴ Vuoden 1920 toimintakertomus, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23, Db 1, KA (Sörn).

3. Tykki, - tiedonanto, - tähys, - ja valjaskalustosta sekä kenttäkeittiöstä huolehtii Sotaministeriö.

4. Hevoset, ammus- ja kuormastorattaat sekä valjaat näihin mobilisoi liikekannallepanon satuessa lähin armeijan joukko-osasto ja luovuttaa ne asianomaiselle Sk.patterille.” – Sk. Tykistö-ohjelma 1920. Luku I, kohta B.

Varsin odotetulla tavalla resursseista johtuen pisimmälle suojeluskunnissa kenttätykistön koulutusta antavana joukkona päästiin Helsingissä, jossa toiminta laajeni aina 1925 perustetuksi viidestä patterista muodostuneeksi Kenttätykistöpatteristoksi.⁶⁵

Liitteessä 1 on esiteltyä vuoden 1920 tilanne pattereiden perustamisen osalta. Pattereiden sijoittelu painottuu maamme suurimpiin kaupunkeihin ja tämän lisäksi joukkoon pienempiä paikkakuntia lähellä rajaa.

⁶⁵ Roudasmaa, Stig: Helsingin Suojeluskunnan kenttä- ja ilmatorjuntayksiköt, *Reservin Sanomat*, 8/2009, s. 6.

3 SUOJELUSKUNTAJÄRJESTÖN KENTTÄTYKISTÖJOUKOT JA NIIDEN TARKOITUS

3.1 Suojeluskuntatykistön joukot

Suojeluskuntatykistön joukkoja tarkasteltaessa on olennaista ymmärtää niiden nimitysten muuttuminen ajan kuluessa. Eri nimityksiä suojeluskunnan kenttätykistöjoukoille olivat:

Suojeluskunta-aktiivipatterit olivat nimitys pattereille, jotka olivat suunniteltu liikekannallepanoon liittyen sijoitettavaksi suoraan osaksi kenttäarmeijaa. Rauhan aikana joukot olivat paikallispäälliköiden kautta piiripäälliköiden alaisia joukkoja ja niitä johtivat tehtävänsä nimitetyt pattereiden päälliköt. Suojeluskunta-asemapattereihin kuului suojeluskuntakenttäpattereita ja suojeluskunta-asemapattereita. Nimitystä käytettiin yksiköille perustamises-taan vuodesta 1919 alkaen aina vuosien 1920–1921 vaihteeseen, kunnes joukot nimettiin Suojeluskuntapattereiksi.

Suojeluskunta-asemapatterit, Kannakselle valmiiksi tuliasemaan sijoitetut kolme kaksitykistä patteria olivat Viipurin Suojeluskuntapiirin esikunnassa työskentelevän tykistöupseerin alaisuudessa toimivia korkean valmiuden joukkoja sodanjälkeisen epävakaan tilanteen aikana käytettyjä suojeluskuntalaisten ylläpitämiä joukkoja. Suojeluskunta-asemapattereista käytettiin nimitystä R. jaos aina vuoteen 1920 saakka, jolloin niiden nimeksi käskettiin 1–3. Suojeluskunta-asemapatteri. Asemapattereiden toiminta päättyi vuonna 1921.

Suojeluskunta-reservipatterit toimivat rauhan aikana kuten aktiivipatterit, mutta niitä ei suunniteltu käytettäväksi suoranaisesti osana kenttäarmeijaa. Tämä perustui todennäköisesti heikompaan varusteluun ja joukon puutteelliseen henkilöstöön ja mahdollisesti myös osaamistasoon. Suojeluskunta-reservipatterit oli suunniteltu liikekannallepanoon liittyen esimerkiksi täydentämään rannikkopuolustusta tai niiden kalusto ja henkilöstö luovutettavaksi eri kenttätykistön yksiköihin omien sijoitustensa mukaisesti. Nimitystä käytettiin vuosien 1920–1921 vaihteeseen asti kunnes reservipattereiden nimeksi vaihdettiin Suojeluskuntapatteri.

Vuosien 1920–1921 vaihteessa yhtenäistettiin kaikkien suojeluskuntien tykistöjoukkojen nimeksi **Suojeluskuntapatteri**, jota täydennettiin joukon numerolla. Esimerkiksi Kotkassa toimi 1920-luvun lopussa 19. Suojeluskuntapatteri

Lisäksi lähteiden taulukoissa ilmenee hieman poikkeavia nimityksiä joukoille, mutta ne ovat pääsääntöisesti jaettavissa edellä mainittuihin ryhmiin. Esimerkiksi lähteenä käyttämäni Suojeluskuntalainen-lehden artikkeli kertoo 1920-luvun alussa toimineesta Porvoon 21. suojeluskuntakenttäpatterista. Patteri esiintyy reservipatterina vuoden 1920 tilastoissa⁶⁶ ja myöhemmin suojeluskuntapatterina. Nimitystä suojeluskuntakenttäpatteri käytettiin myös kirjeenvaihdossa.

Tykkien määrästä riippuen on käytetty määrää kuvaavaa nimitystä joukolle siten, että joissain taulukoissa saatetaan asemäärältään ja henkilöstöltään pienistä joukoista käyttää nimitystä jaos. Vuonna 1919 käytettiin suojeluskuntatykistön joukoista nimitystä tykistöosasto. Nämä nimitykset kuitenkin yhtenäistettiin siten, että voidaan puhua suojeluskuntapattereista ensimmäisten toiminnan vuosien jälkeen.

Ajallisesti tarkasteltuna yksiköiden nimeämisen muutokset tapahtuivat melko nopeasti. Tutkimuksen perusteella on tultu siihen tulokseen että tästä yhdenmukaistamisesta on osaltaan pääteltävissä suojeluskunnan johdon näkemyksen muuttuminen joukkojen käytettävyydestä ja osittain myös tästä syystä joukot nimettiin samaa periaatetta noudattaviksi.

Asemapatterit perustettiin vapaussodan päätteeksi epävarmoissa oloissa osallistumaan mahdollisen hyökkäyksen torjuntaan. Vuonna 1920 tykistöohjelmassa näistä joukoista käytetään nimitystä R. jaos – jonka ymmärrän tarkoittavan raja-jaosta. En ole saanut varmennettua tietoa muista lähteistä. Nämä asemapatterit, joissa oli kuitenkin vain kaksi tykkiä kussakin, sijoitettiin Äyräpäähän, Metsäpirttiin ja Sakkolaan.⁶⁷

Pattereiden kalustona käytettiin yhteensä kuutta 152 K 77 jäykkälavettista 120 puudan venäläistä piirityskanuunaa.⁶⁸ Tuliaseimat olivat Viipurilaisen Raskaan Tykistörykmentin upseereiden suunnittelemat ja he olivat muutoinkin järjestelleet toiminnan alkuun näiden joukkojen osalta. Uskon, että huollon järjestelyt liittyivät myös kyseiseen joukkoon aseiden ja kaluston osalta. Tätä en saanut lähteistä varmistettua.

Vuoden 1920 tykistöohjelmassa päätettiin myös kahden samanlaisen joukon perustamisesta Muolaaseen ja Kuolemanjärvelle. Näiden joukkojen toiminnasta en lähteistä löytänyt tämän

⁶⁶ Toimintakertomus 1920, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23, Db 1, KA (Sörn).

⁶⁷ Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistöohjelma 1920, Dc 1, KA (Sörn).

⁶⁸ Paulaharju, Jyri: Suojeluskuntatykistön historia, *Ase-lehti N:o 3*, Forssan kirjapaino Oy, 1996, s. 22.

jälkeen mainintaa, joten uskon suunnitelmien kariutuneen jossain vaiheessa ja niistä on jouduttu luopumaan samoista syistä kuin aikaisempien kolmen patterin toiminnasta jo ennen toiminnan käynnistymistä. Samassa yhteydessä käsketään joukkojen nimiksi 1–3(4–5). Suojeluskunta Aktiivipatteri.⁶⁹

Ajatuksena suojeluskuntalaisten käyttäminen näissä tehtävissä oli varsin hyvä oivallus. Toiminta pääsääntöisesti oli kuitenkin kaluston huoltoa ja teknistä ylläpitoa toimintakunnan takaamiseksi ja sen vartiointia, koska kalusto oli sijoitettuna valmiiksi tuliasemaan. Tykit luovutettiin näiden Äyräpään, Metsäpirtin ja Sakkolan suojeluskuntien käyttöön ja valvontaan.⁷⁰ Vaihtoehtoinen ratkaisu olisi ollut varusmiesten käyttäminen, joka taas ei olisi ollut heidän palveluksensa kannalta mielekäästä ja toimintaan olisi väkisin syntynyt katkoksia muista pakollisista palvelukseen liittyvistä syistä. Myös huolto ja palkatun henkilöstön toiminta olisi aiheuttanut omat haasteensa.

Asemapattereiden toiminta oli suojeluskuntatyön suuria etuja merkittävän koulutustyön lisäksi. Vastaavanlaista suojeluskuntalaisten ylläpitämää sotilaallista, mutta puolustuslaitoksen työtä helpottavaa toimintaa oli esimerkiksi Antrean ja Vuoksenrannan suojeluskuntapioneerien ylläpitämät moottoriponttonit Vuoksen ylittämiseksi 1920-luvun lopussa.⁷¹

Asemapatterit alistettiin Viipurin Suojeluskuntapiirin esikunnassa toimineen tykistöupseerin komentoon, joka oli vastuussa pattereiden koulutuksesta ja taisteluvalmiudesta suoraan suojeluskunnan tykistön tarkastajalle.⁷²

Kannaksella toimineiden asemapattereiden toiminta joutui kuitenkin hyvin nopeasti vaikeuksiin käytännön syistä. Asemapatterit vaativat paljon henkilöstöä ja aikaa huollon ja valvonnan ylläpitämiseksi ja pian tuli selväksi, että suojeluskunnat eivät pystyneet näistä tehtävistä suoriutumaan omin avuin. Lisäksi todettiin ampumatekniikan hallinnan olevan hyvin kyseenalaista.⁷³ Tämä tarkoittaa todennäköisesti hyvin kauniisti ilmaistuna sitä, että suojeluskuntalaiset eivät osanneet ampua tykistöllä niin taitavasti, että sitä todellisuudessa olisi uskallettu käyttää tosi tilanteessa. Toiminta päättyi lopullisesti vuonna 1921 rannikkotykistön ryhmittymässä Kannakselle ja tuolloin piiritystykit poistettiin suojeluskunnilta ja varastoitettiin Viipuriin asevarikolle.

⁶⁹ Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistöohjelma 1920, Dc 1, KA (Sörn).

⁷⁰ Paulaharju, Jyri: Suojeluskuntatykistön historia, *Ase-lehti N:o 3*, Forssan kirjapaino Oy, 1996, s. 22.

⁷¹ Selén (ja muut 2004), s. 46.

⁷² Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistöohjelma 1920, Dc 1, KA (Sörn).

⁷³ Paulaharju, Jyri: Suojeluskuntatykistön historia, *Ase-lehti N:o 3*, Forssan kirjapaino Oy, 1996, s. 22.

Asemapattereiden toiminta oli periaatteeltaan suojeluskuntatoiminnan olemassaolon kannalta erittäin olennainen tekijä. Rajojen jatkuva valvominen ja voiman näyttö ei ole tällä tavalla mahdollista nykyään, kuten ei myöskään tuohon aikaan, siten että tykistöä pidettäisiin valmiina torjumaan mahdollista hyökkäystä rajoilla. Suojeluskuntalaisten avulla tuona herkkänä aikana pystyttiin siihen, että tykit olivat tuliasemassa ampumavalmiina ja henkilöstö niiden käyttöön oli olemassa. Vaikka tätä järjestelyä ei pystytty, eikä myöskään ollut todennäköisesti tarpeen, tuota pidempää aikaa, olivat tehtävänsä omalla ajallaan kouluttautuneet ja sitoutuneet miehet valmiina toimintaan erittäin nopeasti. Heille oli varattuna kalusto, josta he itse pitivät huolen ja samalla oppivat tuntemaan välineensä mahdollisen taistelun varalta.

Suojeluskunnan kenttätykistön toimintaa johdettiin toiminnan alkaessa vuonna 1919 suojeluskuntain yliesikunnan tykistöosastolta. Vastuussa olevana henkilönä oli jo mainittu tykistön tarkastaja sekä hänen esikuntansa. Organisaatiomuutokset vaikuttivat tähän järjestelyyn vuonna 1925, kun tykistöosasto lakkautettiin ja se toiminnot siirrettiin suojeluskuntain yliesikunnan koulutusosaston, osaston 1 b alaisuuteen. Toimintaan tämä ei juurikaan vaikuttanut. Tutkimustyötä nykypäivänä tämä puolestaan hankaloittaa asiakirjojen sekoittuessa saman osaston muihin asiakirjoihin.

Suojeluskuntien joukkojen perustaminen käynnistyi nopeasti ja erilaisia tykistöjoukkoja alettiin perustaa innokkaasti ympäri maata. Suojeluskuntatoiminnan alkuvaiheen innostus aselajista riippumatta helpotti myös tykistön syntyä ja tästä johtuen suurimpana hidastavana tekijänä oli kaluston ja ammattitaitoisten kouluttajien puute.

Tykistön määrä suhteessa suojeluskunnan henkilöstöön kokonaisuudessaan oli aselajin mittasuhteet huomioiden varsin pieni. Suuruusluokkana tarkasteltaessa tykkimiesten määrä henkilöstöstä oli noin 2,2 %⁷⁴ koko suojeluskuntien henkilöstön määrästä. Tämä on kuitenkin erittäin olennainen tekijä tarkasteltaessa suojeluskuntatykistön merkitystä suuremmassa kokonaisuudessa. En pysty kuvittelemaan, että näin asiaa tarkasteltuna kukaan olisi voinut väittää suojeluskuntatykistön olevan niin vahva, että sitä olisi voitu pitää todella käyttökelpoisena osana sodan aikana perustettavia joukkoja suojeluskunnista.

⁷⁴ Pylkkänen (2001), s. 50 ja Tykistökäsky n:o 1 1926, Suojeluskuntain yliesikunta, Adjutantuurin arkisto, Tykistökäskyt 1922–1928, E 28, KA (Sörn).

Suojeluskuntatykistön joukkoina olivat joissain tapauksissa jaos ja Helsingissä myöhemmin myös patteristo,⁷⁵ mutta pääasiassa toiminta keskittyi patterin toimintaan. Koulutusohjesääntö vuodelta 1920 määrittelee patterin kokoonpanon seuraavalla tavalla:

”Tuliasemassa olevan patterin miehistöön kuuluu säännön mukaan:

a) Tähysasemassa:

Patteripäällikkö (Pp)

1 Tähyskersantti

1 Tähysalikersantti

1 Suuntakeh.alikersantti

1 Puhelinmiehistö

4 Ratsulähettiä

1 Hevosenpitäjä

b) Tuliasemassa:

1 Patteriupseeri (Pu)

2 Jaosjohtajaa (Jj)

4 Tykkimiehistöä

1 Puhelinkersantti

1 Puhelinmiehistö

1 Ammusalikersantti

1 Asemestarin apulainen

1 Saniteettialikersantti” Kenttätykistön koulutusohjesääntö 1920. Suojeluskuntain yliesikunnan tykistöosasto.

Organisaatio on varsin perinteinen tulipatterin kokoonpano, jossa venäläisen tavan mukaisesti tuliyksikön päällikkö tai vastaava henkilö toimii yksikkönsä tulenjohtajana. Patteri on jaettu kahteen tulijaokseen ja sen lisäksi hyvin yksinkertaiset komento-osat luovat johtamismahdollisuudet ja pitävät joukon toimintakykyisenä. Patteri on edellä olevan kokoonpanon mukaan laskettuna 2+8+28. Tässä laskentatavassa oletan tykkiryhmän vahvuuden olevan 5 tykkimiestä⁷⁶ ja puhelinmiehistön tarkoittavan yhtä tykkimiestä lukumäärän ollessa tehtävän edessä yksi. Koulutusohjeesta huolimatta vielä vuoden 1922 suojeluskuntain yliesikunnan toimintakerptomuksessa esitellään pattereille jaettu rauhanajan organisaatio, jossa patteriin kuuluu:

⁷⁵ Hindström (1964), s. 4.

⁷⁶ Kenttätykistön koulutusohjesääntö 1920, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolag, Helsinki, 1920, s. 26.

”k.kanuunoilla m/95, m/00, ja m/02 varustettuun patteriin kuuluu 4 päällystää, 13 alipäällystää, 54 miehistää sekä vuoritykeillä varust. patteriin 4 päällystää, 13 alipäällystää ja 46 miehistää. Sodanaikaisen määrävahvuuden ehdotus on lähetetty Yleisesikunnalle hyväksyttäväksi, mutta vastausta ei ole saapunut.” Suojeluskuntain Yliesikunnan Tykistöosaston kertomus toiminnastaan v. 1922.

Tämä voi olla merkki kehityksestä ja organisaatioiden uudistamisesta, mutta se asettaa hieman yli vuoden käytössä olleen koulutusohjesäännön hyvin kyseenalaiseksi. Vuosikertomuksen on allekirjoittanut suojeluskuntain tykistötarkastaja sekä hänen apulaisensa. Olennaista tietysti on se, että pattereille on yritetty tarjota organisaatio jota noudattaa vaikka siinä ei ole aivan täysin järkevällä tavalla onnistuttukaan.

Organisaatiot ovat varsin yhdenmukaisia puolustuslaitoksen kenttätykistöohjesääntöjen kanssa. Käytössäni ollut ohjesääntö on vuodelta 1932.⁷⁷ Olennaisena erona tulipatterin organisaatiossa on puolustuslaitoksen patteriin kuuluva pikakivääriryhmä. Tämän kaltainen järjestely olisi varsin kaivattu lisä tulipatteriin nykypäivänäkin.

Pattereiden perustaminen keskittyi selkeästi suurimpiin kaupunkeihin ja painottui myös karttaa tarkasteltaessa maamme kaakkoiskulmalle. Vuoden 1920 tilastojen mukaisesti patterit oli perustettu kannaksen alueelle kaupunkeihin ja pienempiin asutuskeskuksiin, sekä eteläisen suomen suuriin kaupunkeihin.⁷⁸ Perustamiseen vaikuttivat monet tekijät, mutta tärkeimpinä olivat hyvin maanläheiset syyt. Esimerkiksi Porvoossa toimineen patterin perustamiseen vaikutti kotipaikkakunnalleen takaisin muuttaneen jääkäriupseerin halu perustaa tykistöjoukko kaupunkiin, koska hän oli omina palvelusvuosinaan Saksassa toiminut tykistöosastossa ja kiinnostunut aselajista.⁷⁹ Toisaalta joukot vaativat toimiakseen kalustoa ja siitä syystä tykistövaruskuntien läheisyydessä oli helpompaa toimia aselajin parissa. Olennaisen osan toiminnasta muodosti kuitenkin kaluston käsittely ja huolto, johon varuskunnasta varmasti sai myös apua.

Helsingissä toiminta kasvoi nopeasti siten, että yhdessä patterissa ei ollut enää järkevää järjestää koulutusta ja joukko jaettiin aktiivi- ja reservipattereiksi. Vuoden 1919 helmikuun lopussa patteriin kuului 39 jäsentä ja vuoden 1924 loppuun mennessä henkilöstön määrä oli kasvanut

⁷⁷ Kenttätykistön ohjesääntö 1. Kustannusosakeyhtiö Otava. Helsinki, 1934, ss. 43–44.

⁷⁸ Toimintakertomus 1920, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23, Db 1, KA (Sörn).

⁷⁹ Nimimerkki, Entinen tykkimies L.: 21. suojeluskuntakenttäpatterin toiminnasta. *Suojeluskuntalaisen lehti*. N:o 13, 1924. s. 159.

jo 156 jäsenen. Toiminta kehittyi vuoteen 1925 mennessä niin paljon, että katsottiin tarpeelliseksi perustaa Helsingin suojeluskunnan kenttätykistöpatteristo.⁸⁰

Suojeluskuntatykistössä tehtiin heraldiikkaan liittyen merkittävä asia Suomalaisen tykistön historiaan liittyen. Helsingin suojeluskunnan kenttätykistöpatteristo oli ensimmäinen tykistöjoukko joka sai oman lipun. Patteriston lippu vihittiin käyttöön 16.5.1925.⁸¹ Vaikka patteriston tykistökoulutus kärsi tuona aikana merkittävistä ongelmista tykkien erittäin huonosta kunnosta, pidettiin siitä huolimatta selkeästi huoli joukon sotilaallisten tunnusmerkkien olemassaolosta ja toiminnan esille tuomisesta.⁸²

Suojeluskuntapattereiden nimeäminen, sijainti ja tykkikalusto on esitelty liitteinä 1–3 olevissa taulukoissa.

3.2 Suojeluskuntatykistön tehtävä

Suojeluskuntatykistön tehtävän määrittäminen on ollut tutkimukseni kannalta varsin keskeinen kysymys ja tähän liittyen olen tutkimusta tehdessäni antanut todennäköisesti liikaa ajatuksiani ohjata sotilaallisella tavalla selkeästi määritetyn tehtävän etsimiseen. Olen tästä huolimatta pystynyt määrittelemään suojeluskuntatykistön tarkoituksen ja tehtävän perustamiseen liittyen. Tarkoitin ajatteluni ohjautumisella sitä, että olen todennäköisesti liikaa etsinyt tutkiessani asiakirjoista selkeästi määritettyä ja otsikolla tehtävä määritettyä ja ajan saatossa päivittyvää tehtävää suojeluskuntatykistölle. Näin ei kuitenkaan suojeluskuntatykistössä tutkimukseni mukaan ole ollut. Olen kuitenkin pystynyt määrittelemään suojeluskuntatykistön tehtävän ja siihen vaikuttaneiden muutosten perusteella päättelemään syyt ja mahdolliset muutokset tehtävän muuttumisen taustalta. Eihän suojeluskunnankaan tehtävä ole perustamisen jälkeen muuttunut ja siitä huolimatta sen tehtävä ja toiminta on kehittynyt merkittävästi vuosien saatossa.

Suojeluskuntatykistön tehtävä määritettiin joukoille vuonna 1920 tykistöohjelmassa seuraavalla tavalla:

”Yliesikunnan antamien ohjeiden mukaan on Suojeluskuntain Tykistön liikekannalle panossa täytettävä 3 tehtävää:

⁸⁰ Hindström (1964), s. 4.

⁸¹ Sama, s. 4.

⁸² Sama, s. 7.

- 1) Asettaa kunkin SK,jalkaväkirykmentin käytettäväksi 1. kenttäpatteri: siis yhteensä 9 patteria.
- 2) Mobilisoida Karjalan kannaksen ensimmäisen puolustuslinjan tasalla 5 raskasta asemapatteria,
- 3) Tarpeen mukaan ottaa osaa tärkeimpien teollisuus- ja liikekeskuksen rauhoittamiseen.”
Tykistöohjelma 1920, KA (sörn). – Kyseisen arkistomateriaalin liitteenä oleva suojeluskunnan tykistön tarkastajan kirje suojeluskuntain yliesikunnan päällikölle.

Lainaamani ote vuoden 1920 tykistöohjelmasta ei varsinaisesti ole käsketty tehtävä suojeluskuntatykistölle, vaan siinä määritellään toiminnan päämääräksi asetettavia kokonaisuuksia, joita suojeluskuntatykistön pitäisi toimintansa perusteella pystyä suorittamaan. Tämä on kuitenkin ainut tehtäväksi tulkittava määritelmä jonka tutkimusta tehdessäni sain käyttöni ja sitä tukee osaltaan myös muut lähteet. Esimerkiksi Helge Hindström kertoo kuvauksissaan sodanajanjoukkojen kouluttamisen olleen tavoitteena toiminnalle.⁸³

Tehtävänannosta on ymmärrettävä kokonaisuudet jossa tuolloin oli suunniteltuna liikekannallepanoon liittyen perustettavat suojeluskuntien omat, varsin suuret joukot ja niiden varustaminen tuliyksiköillä. Tämä suunnitelma ei tässä muodossaan kuitenkaan toteutunut ja tutkiessani aihetta en vastaavia mainintoja liikekannallepanoon liittyvistä rykmenttien tuliyksiköistä jatkossa enää löytänyt.

Käsitykseni mukaan on varsinkin suojeluskunnan keskuudessa kuitenkin ollut vahva usko joukkojen käytettävyydestä liikekannallepanoon liittyen ja siinä on sotilaallisessa mielessä suojeluskuntatykistön tehtävä olennaisimmilta osiltaan. Tähän liitettyinä joukkojen koulutus ja valmistelu toimimaan kyseisessä tehtävässä on suunnitelmien muuttuessaakin pysynyt näiden joukkojen pääasiallisena tarkoituksena.

Käytännössä toiseen maailmansotaan joukkoja koottaessa vain harva suojeluskunnan joukko tuli toimimaan rauhanajan kokoonpanossaan, mutta suunniteltu sodanajan käyttö oli kuitenkin antanut toiminnassa mukana olleille erittäin hyvän kyvyn toimia omissa tehtävissään eri joukoissa.

⁸³ Hindström (1964), s. 6.

Toisessa kohdassa käsitellyt asemapatterit on käsitelty omalta osaltaan aikaisemmin tässä tutkimuksessa ja nämä korkean valmiuden joukot ovat olleet osa suojeluskuntalaisten työtä, varsinkin niinä aikoina kun asemapatterit on katsottu tarpeellisiksi tilanteeseen nähden.

Kolmas tehtävä liittyy kiinteästi suojeluskuntajärjestön tehtäviin, joista viimeisenä suojeluskunta-asetuksessa määritetään järjestön velvollisuus tarvittaessa avustaa laillisen yhteiskuntajärjestyksen säilymistä. Vapaussodan jälkeisen ajan henkeen kuuluva tehtävä osoittaa suojeluskuntatykistön olevan samassa asemassa kaikkien muiden suojeluskuntalaisten verkostoa ja tarkoitusta tarvittaessa puuttua selkeästi odotettuihin yhteiskunnan epäjärjestykseen. Nämä tehtävät eivät tulleet konkreettiseen tarpeeseen vapaussodan jälkeisenä aikana.

Vuoden 1919 tykistökäskyistä erottuu kaikista selvimmin selkeä tavoite joukkojen perustamisesta liikekannallepanoon. Tulkitsin lähteitä siten, että selkeä tavoite perustettavista joukoista katoaa ajan saatossa. Syitä tähän voi olla näkemyksen muuttuminen suojeluskuntien kyvystä perustaa todellisia ja henkilöstöltään ja kalustoltaan määrävahvuisia joukkoja, jotka pystyvät toimimaan sodanajan joukkoina. Tai sitten yksinkertaisesti asiaa pidetään itsestänselvyytenä, että suojeluskuntien joukot tulisivat olemaan liikekannallepanoon liittyen omia joukkojaan osana kenttäarmeijaa. Todennäköisesti ensimmäinen vaihtoehto on lähempänä totuutta ja käsityissä ja muissa kirjallisissa lähteissä ei ole katsottu tarpeelliseksi korostaa tätä asiaa sen enempää.

Seuraavassa luvussa käsittelen organisaatiota suojeluskuntatykistössä ja tämän perusteella tulen siihen tulokseen, varsinaiset liikekannallepanossa perustettavat joukot eivät ole tavoitteena suojeluskunnan kaikilla joukoilla yleisesti tarkasteltuna, eikä tästä johtuen suojeluskuntatykistössäkään. Tämä ei kuitenkaan tullut olemaan yksiselitteinen asia, vaan talvisodan syttyessä osaltaan suojeluskuntatykistöstä perustettiin myös taisteluihin osallistuneita joukkoja.

Suomen puolustusvalmiuden kannalta koko suojeluskunnan merkitys oli valtava. En ainakaan itse tule ajatelleeksi tämän meillä käytössä olevan reserviläisarmeijan alkuaikoja. Maassamme ei ollut, kuten jo monesti on todettu, varsinaista sotaväkeä ennen vapaussotaa ja tästä syystä itsenäisyyden alkuvuosina koulutuksen käynnistettyä varuskunnissa ei ollut kuitenkaan reserviä mahdollisesti perustettavaa kenttäarmeijaa varten. Puolustuslaitoksella olisi mennyt kaksikymmentä vuotta riittävän reservin muodostamiseen.⁸⁴ Tässä yhteydessä suojeluskuntien merkitys kasvoi ja tykistöjoukoissa palvelleiden kokemus jaettuna perustettaviin joukkoihin olisi

⁸⁴ Raikkala, Hannes: Suojeluskuntain historia III, Hata Oy, Vaasa, 1964, s. 15.

suuri. Yksi hyvin asiansa osaava tykinjohtaja pystyisi antamaan todella paljon vaikka koko patteriston tuliasematoiminnalle. Lisäksi 1920-luvun säästökeinona käytettiin kutsunnoissa varsin tiukkaa seulontaa siten, että nostoväen toinen luokka ei astunut palvelukseen. Nämä henkilöt saivat kuitenkin suojeluskunnissa aseellista koulutusta kriisin varalle.

Suojeluskuntatykistön tehtäväksi muotoutui ajan saatossa antaa aselajin erikoiskoulutusta omina suojeluskuntapattereinaan toimivissa joukoissa ja käytännössä vain harvasta muodostui todellinen sodanajan joukko. Suojeluskuntatykistössä palvelleet olivat kuitenkin osaltaan varmasti merkittävässä roolissa omissa kenttäarmeijan joukoissa sodan aikana, koska olihan heidän ammattitaitonsa varmasti parempi kuin keskimääräisen reserviläisen, omaehtoisesta harjoittelusta johtuen.

Helsingin suojeluskunnan tykistön koulutusta ja taisteluvalmiutta kuvattaessa Hindström aloittaa kuvauksensa tuomalla esiin toiminnan tarkoituksen, joka hänen mukaansa oli koko tykistön olemassaolon ajan muodostaa taisteluyksikkö. Taisteluyksiköllä tarkoitetaan tässä yhteydessä sodanajan joukkona toimintaan kykenevää joukkoa.⁸⁵ Näin kuvataan toimintaa, vaikka samassa lähteessä kerrotaan useita vuosia kestäneistä ajoista, jolloin joukolla ei ollut edes käyttökelpoisia tykkejä.

1930-luvun alussa haluttiin liikekannallepanoon liittyen siirtyä aluejärjestelmään. Vuoden 1932 järjesteltiin toiminta valmiiksi siten, että 29.6.1933 puolustuslaitosasetuksella määrättiin osaksi rauhan ajan puolustuslaitosta niin sanottu aluejärjestelmä. Asetuksen perusteella Puolustuslaitos yhdessä suojeluskuntajärjestön, rajavartiolaitoksen ja merivartiolaitoksen kanssa muodostivat puolustusvoimat.⁸⁶ Tämän vaikutus suojeluskuntatykistöön oli sikäli pieni, että perustamisvastuu koski kaikkia suojeluskuntia. Suojeluskunnan etuna järjestelyssä oli läheneminen puolustuslaitokseen ja sitä kautta toimintaa oli helpompi rahoittaa ja kalustoa oli helpompi saada käyttöön suoraan puolustuslaitokselta.

Aluejärjestelmään siirtyminen on sinänsä tutkimuksen kannalta merkittävä vedenjakaja, varsinkin jälkikäteen tarkasteltuna, kuusi vuotta ennen talvisodan syttymistä oli tykistön koulutus ja voimavarat suojeluskunnissa muotoutunut uomiinsa. Kehitys toi tullessaan pieniä muutoksia toimintaan vielä näiden muutaman vuoden aikana, mutta suuremmat muutokset koulutuksen ja toiminnan näkökulmasta ajoittuivat talvisodasta saatuihin kokemuksiin kun ulosmitat-

⁸⁵ Hindström (1964), s. 6.

⁸⁶ Raikkala (1964), ss. 40–41.

tiin opitut taidot sotaa käytäessä. Tarkasteltaessa välirauhan aikaisia koulutusohjeita suojeluskuntatykistön osalta, tullaan siinä yhteydessä ottamaan valtavia harppauksia koulutuksessa kuten varmasti kaikessa sotilaallisessa toiminnassa sodan kokemusten perusteella.⁸⁷

Aluejärjestelmään liittyen tykistön osalta oli haasteita joukkojen perustamisessa ja toiminnan käynnistämässä uusissa joukoissa. Ongelmat aiheutuivat pääasiassa siitä, että riittävää määrää ammattitaitoista henkilöstöä ei ollut käytettävissä että näiden perustamista vaativien patte-
reiden toiminta olisi saatu käynnistettyä ja koulutus aloitettua.

Aluejärjestelmään siirtymiseen liittyen oli jokaisen suojeluskunnan perustettava liikekannallepanoon liittyen sille käsketty sodanajan joukko. Suojeluskunnista liittyi perustettavaan joukkoon suojeluskuntakaaderiksi esimerkiksi saman tai lähikunnan tykistössä palvelleita suojeluskuntalaisia.

Aluejärjestelmään siirtymiseen liittyen perustettiin sotilaspiirit, joiden perustamisvastuulla oli yhden jalkaväkirykmentin ja kenttätykistöpatteriston. Tästä johtuen oli myös suojeluskuntien antamaa koulutusta tarkastettava. Pääasiassa maaseudulla toimineet suojeluskunnat olivat jalkaväkisuojeluskuntia ja tästä johtuen suojeluskuntatykistöä oli lisättävä.

Suojeluskuntain yliesikunnan mukaan tarvittiin 49 kenttätykistöä kouluttavaa suojeluskuntaa tehtävän täyttämiseksi.⁸⁸ On kuitenkin muistettava, että nämä ovat uuteen järjestelmään liittyviä suunnitelmia, jotka eivät todellisuudessa toteutuneet ainakaan vielä vuonna 1939 kun järjestelmän toimivuus testattiin todellisissa olosuhteissa.

⁸⁷ *Kenttätykistön jatkokoulutus, vapaaehtoisten upseerien ohjelmisto*, Suojeluskuntain yliesikunta, Osakeyhtiö Weilin & Göös aktiebolag, Helsinki, 1940. ja *Kenttätykistön jatkokoulutus, rintama-aliupseerien ja rivimiesten ohjelmisto*, Suojeluskuntain yliesikunta, Osakeyhtiö Weilin & Göös aktiebolag, Helsinki, 1941.

⁸⁸ Raikkala (1964), ss. 73–78.

4 TOIMINTA SUOJELUSKUNTATYKISTÖSSÄ MAAILMANSOTIEN VÄLISENÄ AIKANA

4.1 Organisaatio ja resurssit

Suojeluskuntatykistön organisaatio muodostui suojeluskuntain yliesikunnassa toimineesta tykistöosastosta, jota johti suojeluskuntain tykistön tarkastaja. Esikunnan alaisuudessa aselajin osalta toimineet patterit olivat kuitenkin hallinnollisesti suojeluskuntapiirien ja niissä toimivien paikallispäälliköiden alaisuudessa. Suojeluskuntatykistön tarkastaja nimitti pattereille päällikön. Pattereita oli sijoitettu suojeluskuntiin ympäri maata.

Toimintaan liittymisestä ja siihen sitoutumisesta ei tutkimuksessa saanut täysin varmoja tietoja, mutta vuoden 1920 tykistöohjelman liitteenä löysin asiakirjapohjan palvelussitoumuksesta, joka käskettiin ottaa käyttöön pattereissa.⁸⁹ Sitoumuksen mukaisesti aktiivipattereihin kuuluva henkilöstö tulitisiin sijoittamaan liikekannallepanoon liittyen omaan yksikkönsä, riippumatta siitä oliko heillä jo olemassa sijoitus jossain muussa kenttäarmeijan joukossa. Sitoumuksella suojeluskuntaan kuuluva sitoutui palvelemaan yhden kalenterivuoden kerrallaan ja liikekannallepanoon liittyen jatkamaan palvelusta joukossa. Joukosta eroaminen tapahtuisi kirjallisella ilmoituksella kuluvan vuoden lokakuun loppuun mennessä, jolloin ero astuisi voimaan vuoden lopussa. Tämä ei kuitenkaan koskenut harjoituksiin osallistumista, jos joukosta joutui eroamaan paikkakunnalta muuton vuoksi. Sitoumuksen käytöstä ei löytynyt käytössä olleesta materiaalista muita mainintoja.

Aktiivipattereiden perustamisen lähtökohtana oli mainittu liikekannallepanoon liittyvä kenttäarmeijan joukkojen perustaminen ja aloite siihen tuli puolustuslaitokselta. Aktiivipatterit saivat käyttöönsä puolustuslaitokselta hyvää kalustoa, mikäli ne olisivat käytettävissä osana kenttäarmeijaa.⁹⁰ Käytössä olleista lähteistä ei saatu vahvistusta asiaan, mutta tämä vaikuttaa varsin perustellulta toimintatavalta.

⁸⁹ Tykistöohjelman liitteenä oleva luonnos palvelus-sitoumuksesta, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistöohjelma 1920, Dc 1, KA (Sörn).

⁹⁰ Paulaharju (1989), s. 356.

Korvauksia toimintaan osallistumisesta maksettiin ainakin pattereiden päälliköille. Vuonna 1926 palkan suuruus oli 1200 markkaa vuodessa joukosta riippumatta.⁹¹ Palkkaa maksettiin patterin käyttöön annetuista käyttövaroista ja se oli suuruudeltaan noin 15–25 % patterin vuoden käyttövaroista, riippuen sille myönnettyistä varoista. Patterin saama rahoitus ei ollut aina riittävää ja siitä syystä ryhdyttiin erilaisiin toimiin varojen keräämiseksi toiminnan hyväksi. Suojeluskuntalaiset järjestivät esimerkiksi iltamia rahoittaakseen tärkeää harrastustoimintaansa.⁹²

Henkilöstövahvuus kolmessakymmenessä suojeluskuntapatterissa 1.1.1923 oli seuraavanlainen:

<i>Päällystö</i>	<i>Alipäällystö</i>	<i>Miehistö</i>	<i>Yhteensä</i>
88	245	1065	1398

Henkilöstövahvuus kolmessakymmenessä suojeluskuntapatterissa 1.1.1924 oli seuraavanlainen:

<i>Päällystö</i>	<i>Alipäällystö</i>	<i>Miehistö</i>	<i>Yhteensä</i>
91	263	1192	1546

Lähde: Hersalo, Niilo: *Suojeluskuntain historia II*, Hata Oy, Vaasa, 1962, s. 141.

Pattereiden henkilöstö säilyi suuruusluokaltaan samana tutkimuksen käsittävän ajan. Pattereiden määrässä ja koko suojeluskunnan jäsenmäärässä tapahtui kasvua suuressa mittakaavassa vasta 1930-luvulla. Suuruusluokaltaan suojeluskuntatykistöä voidaan pitää noin 2 000 henkilön toimintana.

Pattereiden määrä pysyi melko pitkälti samana toiminnan edetessä 20-luvulla.⁹³ Henkilöstön määrästä voidaan päätellä, että toiminnan käynnistyttyä melko nopeasti vapaussodan jälkeen, oli henkilöstön rekrytointi ollut selkeästi helpompaa. Yksittäisten pattereiden välisiä henkilöstömääriä vertailtaessa vuoden 1920 tilastossa on selkeästi havaittavissa että niissä toistuu samat miesmäärät. Uskon tämän perustuvan jonkun organisaation käyttöön näissä joukoissa.

⁹¹ Tykistökäsky No. 1 1926, Suojeluskuntain yliesikunta, Adjutantuurin arkisto, Tykistökäskyt 1922–1928, E 28, KA (Sörn).

⁹² Nimimerkki, Entinen tykkimies L.: 21. suojeluskuntakenttäpatterin toiminnasta. *Suojeluskuntalaisen lehti*, N:o 13, 1924. s. 159.

⁹³ Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, III tykistöpiirin palvelustilasto 1927–1931, sidos 286, KA (Sörn) ja Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, III tykistöpiirin palvelustilasto 1927, sidos 287, KA (Sörn).

Ensimmäinen suojeluskunnan tykistön tarkastaja Snellman piti tärkeänä organisaatioiden luomista joukoille.⁹⁴ Tästä päätellen oli määrätty jonkinlaiset suuntaa-antavat miesmäärät eri kalustoille ja niitä noudatettiin rekrytoinnissa. Voidaan olettaa, että joukot ovat olleet täysivahvaisia ja kaikki eivät ole päässeet välttämättä toimintaan mukaan joukon ollessa täynnä.

Mainittuja ensimmäisiä organisaatiokaavioita ei käytössä olleesta materiaalista löytynyt. Esimerkkejä juuri suojeluskuntatykistön organisaatiosta on kuitenkin löydettävissä eri käskyjen sisällöstä päättelemällä. Vuonna 1920 julkaistiin ensimmäinen suojeluskunnan kenttätykistön koulutusohjesääntö ja siinä käsiteltiin tulipatterin kokoonpano. En usko, että erityistä kokoonpanoa suojeluskuntapatterille määritettiin missään vaiheessa vaihtelevasta kalustosta johtuen, mutta jotkut ohjeelliset raja-arvot patterin henkilöstölle oli kuitenkin jonkun tahon määrittämänä ollut.

Pelkkiä tilastoja tarkastelemalla on vaikea saada tietoa pattereiden henkilöstövahvuuden tarpeiden eroista, mutta arkistoiduista tiedoista ei käy ilmi esimerkiksi mittaus- ja tulenjohtoliemien perustamiseen liittyvät tekijät – pelkästä tykkikalustosta ei voida määrittää kokonaiskuvaa patterin toiminnasta. Tästä syystä oli todennäköisesti käytössä vähintään patterin itsensä määrittelemät tavoitteet, joita ei suositeltu ylitettäväksi mielekkään toiminnan takaamiseksi kaikille patterin suojeluskuntalaisille.

Käskettyjen organisaatioiden tutkimisen tekee hankalaksi se, että tykistötoimiston antamat tiedot pattereiden kokoonpanoista ovat varsin ristiriitaisia. Esimerkiksi vuonna 1926 Perkjärven leirille osallistuneista suojeluskuntalaisista käskettiin osallistumaan Viipurin suojeluskuntapiirin eduskunnan jäsenille järjestämään taisteluharjoitukseen. Tuohon, japanilaisilla vuorikanounoilla m/98 varustettuun jaokseen, käskettiin jaosjohtajan lisäksi osallistumaan kahden tykin miehistö 1+5 ja 1 suuntakehäliupseeri, puhelinaliupseeri ja kaksi puhelinmiestä sekä kaksi lähettä.

Tykkikalusto oli siis varsin kirjavaa ja toimintaa käynnistettäessä se oli monesti vapaussodan jäljiltä paikkakunnalle jäänyttä kalustoa. Puolustuslaitos antoi suojeluskunnan käyttöön kalustoa ja tämä vaikuttaa olevan monessa tapauksessa ns. ylijäämäkalustoa ja pieniä määriä käsiteltäviä tykkimalleja. Tykit eivät aina olleet edes käyttökuntoisia tullessaan suojeluskuntien käyt-

⁹⁴ Tykistökäsky n:o 2 vuonna 1920, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökäskyt 1919–1920, 1922–1923, Da 1, KA (Sörn).

töön, ja niitä jouduttiin myös tästä syystä myös laittamaan käyttökieltoon ja korjattavaksi.⁹⁵ Kalusto vaihteli suojeluskunnissa ensimmäisten kolmen vuoden aikana varsin paljon. Tämä on luontevaa seurausta järjestelyistä, jotka ovat varmasti edenneet puolustuslaitoksen ehdoilla. Lopulta kalusto vakiintui siten, että suojeluskuntien tykkikalusto oli varsin yhtenäistä ja niille saatiin käyttöön riittävästi ampumatarvikkeita.

Suojeluskunnan tykistön pääasiallisena kalustona oli sen perustamisesta alkaen japanilainen vuorikanuuna, 75 VK 98, joita oli noin puolet tykeistä. Tykki oli suunniteltu vuorikanuunaksi, eli ennen kaikkea kevyeksi ja helposti liikuteltavaksi tykiksi. Tästä syystä se soveltui hyvin suojeluskuntien koulutuskäyttöön. Lisäksi kyseiselle tykkimallille oli ampumatarvikkeita käytettävissä riittävästi, niin että myös suojeluskunnat pystyivät toteuttamaan kovapanosammuntojaan huomattavasti helpommin.

Toinen tärkeä tykkimalli suojeluskunnissa oli Putilovin-tykkitehtaan suunnittelema täysjoustolavettinen kenttäkanuuna 76 K 01, joka oli käytössä Suomessa aina 1990-luvulle asti. Ase oli 1900-luvun alussa olleen kiivaan tykkien kehittämisen tuote. Tykki suunniteltiin suoraammuntatykiksi, mutta se osoittautui erittäin käyttökelpoiseksi myös epäsuoraan ammuntaan. Nopeana tykkinä sitä kutsuttiin Venäjällä pikakanuunaksi. Pieni suuntausvara korotuksen osalta korjattiin usein kaivamalla yhdellä taittuvalla kannuksella varustettu palkkilavetti maan sisään. Tällä tavalla aseensa kantama saatiin kasvatettua yli kymmenen kilometrin. Asetta käytettiin myös tolpan päälle asennettuna alkeellisena ilmatorjunta-aseena. Tykkimallia käytettiin monen joukon kalustona toisessa maailmansodassa, ja sitä paranneltiin solukumirenkain vielä pitkäksi ajaksi koulutuskäyttöön.

Muita yleisiä tykkejä olivat 76 LK, joka usein mielletään Venäläiseksi linnoitustykiksi. Tykkimalli oli suojeluskuntatykistön käytössä ollessaan kuitenkin joko jo valmiiksi rakennettu tai muunnettu palkkilavettiseksi vedettäväksi kenttätykiksi. Tykki oli varsin vaatimaton ampu-maetaisyydeltään ja sitä käytettiin pääasiassa vain jääkärikykistörykmentissä ja suojeluskunnissa. Suojeluskunnat käyttivät myös 76 K 00 -kalustoa, joka oli joustolavetilla varustettu kevyt kanuuna, jota maailmansotien välisenä aikana käytettiin ainoastaan suojeluskunnissa.⁹⁶

Suojeluskuntatykistön käyttöönsä saama kalusto oli monin paikoin varsin huonoa. Tämä on sikäli ymmärrettävää, että puolustuslaitos antoi pois kalustoa, joka ei ollut sopivaa sen käyt-

⁹⁵ Ilmoitus sk-kenttäpattereilla olevien kenttäkanuunoiden -02 ja -00 kunnosta 29.1.1925, Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, Tykistökäskyt, Tykistökurssit, Palvelusilmoitukset, Kirjeenvaihto, 1925, F 48, KA (Sörn).

⁹⁶ Paulaharju (1996), ss. 57–87.

töön pienen määrän tai riittämättömien ominaisuuksien osalta. Esimerkiksi Helsingin suojeluskuntatykistön koulutukseen kerrotaan vaikuttaneen eniten tykkien huono kunto. Vuonna 1928 joukolla oli käytössä puolen vuoden ajan tykkejä jotka olivat niin huonoja, että niitä ei pystynyt edes suuntaamaan.⁹⁷

Viestivälineet olivat usein ongelmana suojeluskunnille, ainakin tykistöjoukoille. Vuoden 1920 toimintakertomuksessa todetaan, että puhelimia oli saatu lisää, mutta ei vielä tarpeeksi. Kenttäkaapelia, eli parikaapelia oli tuon kertomuksen mukaan riittävästi toimintaa varten.⁹⁸

Radioiden käyttö viestivälineinä todettiin ehdottomaksi välineeksi tykistön tulenjohton tarpeisiin 20-luvulla Nenosen Ranskaan suuntautuneen opintomatkan jälkeen. Puolustuslaitoksellekin oli merkittäviä hankaluuksia kalustohankinnoissa. Radioiden kehittäminen ja ensimmäiset hankinnat toteutettiin vuonna 1925 Nenosen omilla varoilla.⁹⁹ En tutkimuksessani havainnut merkkejä radioiden käytöstä tai edes kokeilusta suojeluskunnan tykistön parissa. Uskon näiden välineiden yleistyneen 1930-luvulla, eikä suojeluskunnan parissa mahdollisesti vielä silloinkaan. Radioiden käyttö oli kuitenkin merkittävänä teknisenä edistysaskeleena paljon esillä suojeluskuntalaisten lehdissä erilaisten artikkeleiden muodossa. Artikkeleissa esiteltiin teknologiaa ja niiden käyttömahdollisuuksia sotilaskäytössä.

Viestivälineiden käytöstä kannettiin jatkuvaa huolta. Kuten tutkimuksessa on käynyt ilmi, yliesikunnalla oli jatkuva huoli yleisen sotilaallisuuden puutteesta tai vähintäänkin huomion kiinnittämisestä aiheeseen, oli tykistöosasto vastaavasti toistuvasti puuttunut viestittämiseen ja viestimiesten kykyyn kommunikoida tulikomentolyhenteitä käyttäen. Myös tulenjohtajien ammattitaito viestittämisen osalta on monessa tapauksessa havaittu puutteelliseksi.

Mittausvälineistä tärkeimpinä voidaan pitää tykkien kiertokaukoputkia ja pattereissa käytettäviä suuntakehiä. Tykkien suunnastamiseksi oli ehdottoman tärkeää saada pattereille hankittua riittävä määrä suuntakehiä, joiden puutteesta tykistöosasto oli vielä vuonna 1920 erittäin huolissaan.¹⁰⁰ Asiaan saatiin korjaus muutamaa vuotta myöhemmin, kun vuonna 1923 yliesikunnan tykistöosasto hankki 40 suuntakehää lisää. Vuosikertomuksen mukaan niitä oli hankinnan

⁹⁷ Hindström (1964), s. 7.

⁹⁸ Toimintakertomus 1920, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23, Db 1, KA (Sörn).

⁹⁹ Alajoki (1975), s. 187.

¹⁰⁰ Toimintakertomus 1920, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23. Db 1, KA (Sörn).

jälkeen ollut käytettävissä kaksi kappaletta kutakin patteria tai erillistä jaosta kohden.¹⁰¹ Tätä voidaan pitää varsin hyvin riittävänä määränä suuntakehiä patteria kohden.

Kiertokaukoputkien osalta ongelmia tuotti kaluston alkuperästä johtuvat erot ja asteikoiden kaksi eri standardia. Osa kalustosta oli varusteltu venäläisten käyttämällä 6000^v -asteikolla ja toiset taas saksalaista alkuperää olevalla 6400^v -asteikolla. Ongelmia korjattiin aluksi kaluston jakamisella siten, että joukolla oli käytössään vain yhtä asteikkoa. Tämän kaltaiset eroavaisuudet olivat varmasti kalustotilanteesta johtuen varsin yleisiä ja vaativat käyttäjiltään ammattitaitoa vahinkojen välttämiseksi.

Haarakaukoputkien hankkiminen oli käynnissä heti 1920-luvun alussa. Niiden toimituksessa oli vain pieniä haasteita väärin mittajakorumpujen johdosta.

Kalustoa kehitettiin ja rakennettiin suojeluskuntien käyttöön myös yliesikunnan konepajalla, joka on ilmeisesti sijainnut Helsingissä. Esimerkiksi japanilaisille vuoritykeille valmistettiin edeltäjät, eli tykin etuvaunut, siten että viimeiseenkin tykkiin oli sellainen toimitettu vuoden 1923 kuluessa.

Suojeluskuntain yliesikunnan tykistöosasto antoi suojeluskunnille tehtäväksi esimerkiksi tykin edeltäjän kehittämistehtävän. Tähän kilpailuun osallistui useampi työ, ja se saavutti lopulta myös käytännön sovelluksen. Esikunnan varoilla rakennettiin tykkilaatikot, jotka voitiin kiinnittää edeltäjiin ja tällä tavoin helpottaa toimintaa.¹⁰²

Kalustosta pidettiin varsin hyvää huolta. Tuolloin ymmärrettiin selkeästi varsinkin aseiden ja niiden ympärillä käytettävän muun kaluston arvo. Suojeluskuntain yliesikunta teki jatkuvasti tarkastuskäyntejä suojeluskunnissa, jolloin tarkastettiin jopa useita päiviä kestävässä tarkastuksissa kaikki käyttöön annettu materiaali. Kaluston osalta merkittiin tarkasti pöytäkirjoihin kaikki huonosti hoidettu kalusto ja mahdolliset puutteet.¹⁰³

Ammatillisen osaamisen parantamiseksi perustettiin suojeluskuntain yliesikunnan tykistöosastolle vuonna 1928 kirjasto, josta suojeluskuntalaiset saivat lainata kirjoja omaa opiskelua var-

¹⁰¹ Toimintakertomus 1923, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23, Db 1, KA (Sörn).

¹⁰² Tykistökäskey n:o 5, 1924, Suojeluskuntain yliesikunta, Adjutantuurin arkisto, Tykistökäskey 1922–1928, E 28, KA (Sörn).

¹⁰³ 10. sk-patterin tarkastuspöytäkirja, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23, Db 1, KA (Sörn).

ten. Kirjasto oli ymmärtääkseni kaikkien suojeluskuntalaisten käytettävissä, mutta sen pääasiallinen tarkoitus oli olla johtajien tukena esimerkiksi heidän kehittäessä ammattitaitoaan ja valmistautuessaan heille itselleen uuden asian opettamiseen suojeluskuntalaisille. Kirjasto toimi postin välityksellä.¹⁰⁴

Yliesikunnan tykistökäskyssä muistutettiin tämän kirjaston tarkoituksesta ja kehoitettiin käyttämään tätä mahdollisuutta hyväksi. Voidaan kuvitella, että varsinkin ammattikirjallisuuden ja ohjesääntöjen hankkiminen on ollut hankalaa ja kattavan kirjavalikoiman hankkiminen jokaisen suojeluskunnan käyttöön olisi ollut hankalaa perustella.

Materiaalin saamisen helppous oli kuitenkin erittäin keskeisessä asemassa madaltamassa kynnystä uuden asian opiskelemiseksi tai vanhan kertaamiseksi uusia harjoituksia valmistellessa. Nykypäivänä materiaalin jakaminen sähköisessä muodossa helpottaa vastaavan kaltaisen organisaation materiaalin jakamista.

Tutkimusmateriaaliin perehtyessäni havaitsin kuitenkin usein viitteitä perustavaa laatua olevan tykistöllisen oppikirjan puuttumisesta aina 1930-luvulle saakka.

Yhteenvetona resursseista voidaan todeta suojeluskuntatykistön kalustosta seuraavia kokonaisuuksia:

Tykkikalustoa oli saatavilla kohtuullisen paljon, mutta se oli pääsääntöisesti vaatimattomampaa kuin puolustuslaitoksen käyttöön ottama kalusto. Osaltaan kalusto oli käyttökelvottomassa kunnossa, mutta tässä yhteydessä on muistettava, että todennäköisemmin muistiin kirjataan asioiden huonosti olemisesta valittaminen kuin se, että jonkun joukon tilanne on sillä tasolla kuin sen tulisi ollakin. Ampumaetäisyys oli kevyillä tykeillä vaatimatonta, ja jo talvisodassa suojeluskuntatykistön käyttämät tykkikalustot olivat lähes jalkaväkitykeiksi luokiteltavaa kalustoa. Tykeille oli kuitenkin olemassa varsin paljon ampumatarvikkeita ja siten oli mahdollista suorittaa melko paljon ammuntoja, joissa kuitenkin käytössä olevalla kalustolla pystyttiin harjoittelemaan suoran- ja epäsuoran ammunnan perusteet. Tutkijan mielestä tärkeintä toiminnan kannalta on ollut se, että kalustoa on ollut käytössä ja niillä päästiin suorittamaan kovapanosammuntoja. Uudenaikaisempi kalusto olisi helposti aiheuttanut tilanteen, jossa tykkejä olisi ollut käytössä vähemmän ja siitä syystä koulutukseen olisi voitu ottaa toteutunutta vah-

¹⁰⁴ Tykistökäsky n:o 2, 1928. Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökäskyt 1922–1928, E 28, KA (Sörn).

vuotta paljon pienempiä määriä henkilöstöä. Patterin henkilöstöä tarkasteltaessa suurin miesmäärä on kuitenkin toimimassa tykeillä ja siellä toimiessaan opitaan eniten tykistöllistä ammattitaitoa.

Muusta kalustosta on positiivista havaita, että sitä pyrittiin ja saatiin hankittua lisää, ja ajanmukaisen kaluston tarve huomioitiin myös suojeluskuntatykistössä. Toimintaa olisi voitu esimerkiksi viestivälineiden osalta helposti harjoitella käyttämällä huomattavasti enemmän huutoketjua, lähettiyhteyksiä tai muita vaihtoehtoisia viestittämistapoja. Viestiyhteyksien merkitys on kuitenkin tykistössä niin suuri, että on koulutuksen kannalta erittäin olennaista mahdollistaa kalustolla koko tykistöjärjestelmän toiminnan harjoittelu.

Suojeluskuntatykistön henkilöstövahvuudet ovat olleet pattereiden osalta olettamani kaltaiset, ja siihen liittyen on ollut järkevää pitää pattereiden miesvahvuus sellaisena, että koulutus yksiköissä on ollut mahdollisimman toimivaa. Liian suuret vahvuudet pattereissa olisivat tehneet toiminnasta vielä merkittävästi tehottomampaa. Tällä tarkoitan seuraavassa luvussa käsiteltävää koulutusta ja sen sisältöä, jossa tulee esiin tykistön kokonaisuutta tarkasteltaessa erityisesti tykkimiehistön osalta hieman yksipuolinen koulutus. Koko suojeluskuntatykistön miesmäärät ovat yllättävän pieniä suhteessa aselajin tarpeisiin. Tämä asia ei tule tarpeeksi esiin pelkkiä pattereiden määrää kuvaavia tilastoja tarkasteltaessa.

”Tykkimiehet olivat saaneet hyvän peruskoulutuksen. He olivat joko iältään nuorina fyysisiä rasisuksia kestäviä tai mm vanhoina suojeluskuntalaisina isänmaallisen vakaumuksen elähdyttämiä sotilaita, joiden taistelutaitoon- ja tahtoon voitiin luottaa.” Alajoki Matti, Talvisodan kenttätykistömme. *Tykkimies 1960*. s. 27.

Edellisessä lainauksessa arvioi Matti Alajoki talvisodan tykkimiehiä kokonaisuutena. Tykistössä palvelleet suojeluskuntalaiset olivat kuitenkin saaneet omalta pieneltä osaltaan suojeluskuntatoiminnasta itselleen jotain sellaista, minkä merkitys on kiistämätön. Henki ratkaisee ja se on hyvän sotilasjoukon olennaisin tekijä. Kaikki ei tietysti ole kuvauksen mukaisesti siten, että jokainen suojeluskuntatykistössä palvelut olisi ehdottomasti tämän tärkeän osan tuonut omaan joukkoonsa, mutta varmasti heidän kokemuksensa on ollut monessa joukossa erittäin merkittävässä roolissa henkeä kohottavana tekijänä. Haluan tuoda tämän tekijän esiin resursien käsittelyyn liittyen Alajoen lainauksen muodossa, vaikka joukon henkeä en tämän tutkimuksen keinoin pysty arvioimaan laajemmassa mittakaavassa.

4.2 Koulutus

Koulutusta tarkasteltaessa on muistettava suomalaisen kenttätykistön lähtökohdat 1920- ja 1930-luvuilla. Suomessa ei ollut autonomian viimeisinä vuosikymmeninä suomalaisia tykistöjoukkoja. Suomessa toimineilla Venäjän armeijan joukoilla oli jonkin verran tykkikalustoa ja tykistöjoukkoja sijoitettuna Suomeen. Joitakin suomalaisia palveli tsaarin armeijassa ja osa jääkäreistä sai aselajin koulutuksen ollessaan Saksassa. Vapaussodan alettua oli kiire koota kalustoa ja henkilöstöä tykistön käyttöön. Erityisesti valkoinen osapuoli kehitti sodan kuluessa merkittävän tykistön käyttöönsä. Yhtenä tärkeimmistä kehittäjistä toimi myöhemmin tykistökenraaliksi edennyt Vilho Petteri Nenonen.

Tykistöjoukkojen osalta pohjan tulevaisuudelle loi käytössämme ollut kalusto ja suunnitelmat aselajin kehittämisestä poikkeuksellisiin olosuhteisiin – verrattuna eurooppalaiseen ympäristöön, jossa tykistöä oli kuluneina vuosikymmeninä kehitetty. Suomalaiset maasto- ja sääolosuhteet, sekä vähäiset varat ja pieni armeija huomioiden oli aselajia kehitettävä kansallisista lähtökohdista. Vuonna 1921 laadittiin muistio Suomen kenttätykistön kehittämiseksi¹⁰⁵, joka ei kuitenkaan saanut tukea valtiohallinnolta tai ainakin varat menivät tässä yhteydessä lainvaston kehittämiseen. Tällöin alkoi varojen jaosta huolimatta voimakas toiminta kenttätykistön säilyttämiseksi osana puolustusjärjestelmäämme, ja sen parantaminen sellaiselle tasolle, että kenttätykistö pystyi teknisesti ja taidollisesti vastaamaan minkä tahansa kenttätykistöjoukon toimintaa.

Nenosen johdolla aloitettiin kenttätykistön leirit Perkjärvellä, jossa kokeiltiin ja opeteltiin kenttätykistön toimintaan liittyviä periaatteita.¹⁰⁶ Ajan hengen mukaisesti menetelmien ja toimintatapojen kehittyminen oli nopeaa. Myös suojeluskuntalaisia osallistui vuosien saatossa näille leireille.

Kehityksen kannalta merkittävimmissä roolissa oli se, että tykistö oli ampunut 1800-luvun lopulle asti perinteisesti suora-ammuntaa omien joukkojensa taistelun tueksi. 1900-luvulla oli haluttu viedä aselajia siihen suuntaan, että se pystyi epäsuoraa tulta käyttäen ampumaan maastoesteiden takaa, viholliselta suojassa, samoja maaleja kuin aikaisemminkin.

¹⁰⁵ *Itsenäisen Suomen kenttätykistö rauhan aikana*, Suomen Kenttätykistön Säätiö, Joensuu, 1983, ss. 64–75.

¹⁰⁶ Paulaharju, Jyri: *Tykistömme kehto – Perkjärvi, Kaukjärven ampumaleiri 1918–1939*, Suomen kenttätykistön säätiö, Vammala, 2001, s. 26–29.

Tilanne vaati paljon muutoksia ampumamenetelmien ja kaluston kehittämiseksi. Epäsuora ammunta oli alkuvaiheessaan epätarkkaa ja maalin tulittaminen piti aloittaa hakuammunnalla. Tämä osa-alue kehittyi merkittävästi 1920-luvulla Nenosen opiskeltua tykistöoppia Ranskassa ja tuolta matkalta saatujen oppien perusteella hänen vahvassa otteessaan toteutettiin kehitystyötä meidän oloihimme sopivan järjestelmän luomiseksi.

Epäsuoraa ammuntaa varten kehitettiin niin sanottu tarkka ammunnan valmistelu, jossa laskettiin ammuksen lentorataan vaikuttavat tekijät huomattavasti aiempaa yksityiskohtaisemmin, ja pystyttiin aloittamaan maalin tulittaminen ilman haarukoinnin suorittamista. Menetelmien ja aseiden kehittyessä tykistön ampumaetäisyydet kasvoivat merkittävästi. Työ vaati valtavia ponnisteluja ja rohkeutta tehdä asioita kehityksen suuntaisesti. Tykistö kehittyi Suomessa toiseen maailmansotaan mennessä taidoiltaan maailmanlaajuisestikin tarkasteltuna erittäin hyvälle tasolle.

Edellä kuvattu kenttätykistön toimintaympäristö on pidettävä mielessä tarkasteltaessa suojeluskuntatykistön koulutusta. Tykistössä palvelevien näkemyksen toiminnasta olivat varmasti hyvin erilaiset riippuen heidän tykistöllisistä taustoistaan. Koulutuksessa piti ottaa jatkuvasti huomioon uusia asioita, ja niiden sisäistäminen ainoastaan lukemalla ja ohjesääntöihin tutustumalla, ei olisi ollut mahdollista. Suomalaisen kenttätykistön kuva muuttui todella paljon tarkasteltaessa toimintaa vuosien 1919–1933 välisenä aikana. Tutkimuksen luonteesta johtuen en pysty näitä tekijöitä käsittelemään koko laajuudessaan, mutta pyrin tuomaan esiin kehityskohdetta niiltä osin kuin niiden käyttöönotto on selkeästi havaittavissa suojeluskuntatykistössä.

Koulutusta leimasi toiminnan käynnistyessä vapaussodan perintö, jossa sotaan osallistuneet kouluttivat joukoissaan sodan aikana oppimiaan taitoja. Tästä syystä yhtenäistämiseen oli kiinnitettävä paljon huomiota ja tätä varten järjestettiin päällystölle tykistökursseja. Patteerien päälliköiksi pyrittiin valitsemaan upseereita ja aliupseereita, joilla olisi sotakokemusta toimintansa tueksi.¹⁰⁷ Mikäli tämän kaltaisen taustan omaavia johtajia ei löytynyt, toimi päällikkönä eniten tykistöllistä kokemusta omaava henkilö. Lähteisiin perehtyessäni olen havainnut päälliköiden sotilasarvojen olleen aina tykkimiehestä kenraalimajuriin, joten päälliköiden koulutuksen ja kokemuksen kirjo on ollut hyvin laaja. Päälliköillä ei varsinkaan toiminnan käynnistyessä ollut omien kokemuksien lisäksi muuta tykistöllistä osaamista.

¹⁰⁷ Paulaharju (1989), s. 357.

Koulutus keskittyi hyvin pitkälti aseenkäsittely- ja suuntausharjoituksiin, jotka ovat tietenkin omalta osaltaan hyvin keskeinen harjoittelun aihe. Tutkijan mielestä se myös kuvastaa tietynlaista ammattitaidon puutetta ja osoittaa keskittymistä helposti järjestettäviin ja suurempaa perehtymistä vaatimattomiin aiheisiin. Osaltaan toimintaa rajoitti myös hevosten puute, joita suojeluskunnilla ei ollut varattuna harjoituksia varten tykistön käyttöön. Sen vuoksi harjoitukset jouduttiin osaltaan pitämään siellä missä tykit olivat säilytyksessä. Tätä voidaan osaltaan pitää merkittävänä syynä innostuksen laskuun toiminnan jatkuessa harjoituksina, jotka olivat jatkuvasti saman aiheen toistoa. Harjoituksia järjestettiin pääsääntöisesti toiminnan käynnistyessä kahdesti viikossa ja aktiivipattereissa jopa kolme kertaa viikossa.¹⁰⁸ Todennäköisesti pattereissa järjestettiin keskimäärin harjoituksia noin kerran viikossa.

Hevosia saatiin käyttöön vaihtelevasti paikkakunnasta riippuen. Kuten todettua, oli tilanne yleisesti varsin huono ja hevosten puuttuminen rajoitti vakavasti harjoitustoimintaa, mutta esimerkiksi Helsingin suojeluskuntatykistön tilanne oli tässä suhteessa huomattavasti parempi. Helsinkiläiset olivat saaneet tuekseen ratsastavan poliisin ja yrityksiä, kuten Sinebrychoffin, jotka lainasivat tykistön harjoituksiin hevosiaan.¹⁰⁹

Vuonna 1920 laadittiin koulutusohjeet suojeluskuntatykistön käyttöön.¹¹⁰ Pattereiden tuli noudattaa näitä koulutusohjeita harjoituksissaan. Lähdeaineistosta en ole löytänyt kuin mainintoja tästä koulutusohjeesta. Yliesikunta muistutti pattereita ohjeistuksesta ja sen noudattamisesta joitakin kertoja.

Suojeluskuntajärjestössä oli käytössä niin sanotut sotilasohjaajat.¹¹¹ Sotilasohjaajat olivat ammattisotilaita, jotka palkattiin määrääjäksi suojeluskunnan palvelukseen. Sotilasohjaajina toimi niin upseereita kuin aliupseereitakin. Esimerkiksi suojeluskuntatykistöön palkattiin vuonna 1921 sotilasohjaajaksi yksi vänrikki¹¹², jonka toimipaikka oli suojeluskuntain yliesikunnan tykistöosastolla. Hänen tehtävänään oli kiertää ympäri maata avustamassa, ohjeistamassa ja varmasti myös osaltaan tarkastamassa pattereiden koulutusta. Vuoden 1921 aikana hän ehti käydä 15 eri patterissa pitämässä 3–20 päivän mittaisia kurseja eri aiheista. Toiminta todetaan tykistötoimiston näkökulmasta erittäin onnistuneeksi, sillä monen patterin päällystö

¹⁰⁸ Paulaharju (1989), s. 362.

¹⁰⁹ Hindström (1964), s. 8.

¹¹⁰ Paulaharju (1989), s. 362.

¹¹¹ Hersalo (1962), s. 84.

¹¹² Sama, s. 140.

oli kykenemätöntä selviytymään koulutusvelvoitteistaan.¹¹³ Tämän kaltainen toiminta on ollut suojeluskunnan toiminnan ehdoton vahvuus. Järjestön toiminta pystyttiin pitämään toiminnassa, ja tämän kaltainen koulutuksen tuki on ollut ehdottoman tärkeä asia koulutuksien järjestämisessä. Uskon suojeluskuntalaisilla olleen kyky ja tahto tehdä asioita harjoituksissaan, mutta harjoituksista vastuussa olevat ovat myös tarvinneet jonkun opettamaan heidän osuutensa toiminnasta.

Johtajien koulutuksen osalta päästiin nopeasti käytäntöön suojeluskuntatykistön perustamisen jälkeen. Ensimmäinen kahden viikon mittainen tykistöpäällystökurssi järjestettiin Helsingissä 1.–15.12.1919. Kurssin järjestettiin Helsingin suojeluskunnan esikunnan tiloissa Runeberginkatu 43:ssa.¹¹⁴ Kurssi oli tarkoitettu ensisijaisesti päällistölle, joka tulisi toimimaan oman joukkonsa harjoituspäällikkönä kurssin suoritettuaan.¹¹⁵ Harjoituspäällikön tehtävää voisi kuvailla nykyisin harjoituksissa käytetyn toimivan johtajan tehtävän kaltaiseksi, kun esimerkiksi henkilökuntaan kuuluvat harjaantuivat toimimalla erilaisissa tehtävissä harjoituksiin liittyen. Kurssin suoritti hyväksytysti 18 osallistujaa, jotka olivat kurssille osallistuessaan hyvin erilaisista lähtökohdista: tykkimiehestä patterin päällikköön tai esikunnan henkilöstöön.¹¹⁶

Maakunnissa tapahtuva koulutus riippui koulutuksien tukemisesta huolimatta lähes täysin joukon johtajasta. Mikäli patterille ei oltu pystytty asettamaan riittävän ammattitaitoista päällikköä, kärsi joukko tästä johtuen kapea-alaisesta koulutuksesta eikä sen laatu voinut kehittyä kovin hyväksi millään mittarilla arvioituna. Mielenkiintoisena lähteenä tykistötoiminnasta pidän suojeluskuntain yliesikunnan tykistöosaston vuoden 1925 tykistökäskyjen liitteenä olevaa allekirjoittamatonta asiakirjaa tykistön kehittämisestä. Tärkein asia, joka muistiosta on luettava, koskee johtajakoulutusta:

”Tykistöupseerien kouluutus ja edelleenkasvattaminen on ollut heikkoa ja kehitys on astunut lapsen askelia eteenpäin ja jatkaa samalla tavalla, ellei kouraantuntuvaa muutosta tapahdu. Huolimatta suunnitelmista, kouluutusohjelmista, paperisodasta, suunsoittamisesta ja epätoivoisista kädenliikkeistä ei ole päästy paljoakaan eteenpäin ja tuntuu siltä, että huolimatta patr. päälliköiden itsenäisestä, epätietävästä ja uhrautuvasta toiminnasta edistysaskel on

¹¹³ Tykistöosaston vuosikertomus 1921, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23, Db 1, KA (Sörn).

¹¹⁴ Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökurssi Helsingissä 1919, Hb 1, KA (Sörn).

¹¹⁵ Käsky suojeluskuntain tykistölle n:o 2 1919, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökäskyt 1919–1920, 1922–1923, Da 1, KA (Sörn).

¹¹⁶ Käsky suojeluskuntain tykistölle n:o 3 1919, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökäskyt 1919–1920, 1922–1923, Da 1, KA (Sörn).

ollut pieni, että mahdollisuus saada yhdenmukainen kouluutus suunnitelma käyttöön otetuksi ja perilleviedyksi on kaukana, että tykistöupseerien tietopuolisuuden korottaminen ja tykistöupseerikurssien pystyttäminen ovat toistaiseksi kohdannet ylitsepääsemättömiä esteitä.” Allekirjoittamaton muistio: ”Suojeluskuntajärjestön tykistöstä” vuodelta 1925.¹¹⁷

Koulutusohjeen lisäksi yliesikunnan tykistöosasto julkaisi päällystön käyttöön suoritettavaksi taktiikan harjoituksia. Tehtävät olivat varsin monipuolisia ja tutkijan arvion mukaan jopa varsin vaativia. Niissä suojeluskuntapattereiden johtajien piti ratkaista taktisia tehtäviä annetun kirjallisen tilanteen kuvauksen perusteella, ja laatia ratkaisuksista erilaisia käskyjä ja peitepiirroksia kuvaamaan toimintaansa. Tehtävät etenivät loogisesti, siten että ensin piti ratkaista kuvatuun kaltainen taktinen tehtävä ja sen jälkeen käsketyistä ryhmyksestä taso ampuma-arvojen määrittämiseksi. Tasot ja täydellisen ammunnan valmistelun mukaiset ampuma-arvot piti lähettää suojeluskuntain yliesikunnan tykistöosastolle tai koulutusosaston tykistötoimistoon tarkastettaviksi.¹¹⁸ Näiden harjoitusten tarkoituksena oli syventää päällystön ajattelua taktiikkaan ja varmasti myös osaltaan tarkastaa tykistötoimistossa heidän koulutustasoaan ja näkemystään tykistön käytössä. Olennaista kuitenkin on se, että koulutuksen osalta huomioitiin eri tasot suojeluskuntalaisten toiminnassa ja tarjottiin mahdollisuus myös kuvatuun kaltaiseen etäopiskeluun taktiikan osalta. Mikäli päällikkö on ymmärtänyt tehdä tehtäviä yhdessä alaistensa kanssa, on opetusmateriaali ollut samalla käytettävissä patterin muiden johtajien opetuksen tueksi.

Muutoin oppimista mitattiin suojeluskunnissa esimerkiksi kirjallisilla kokeilla ja kilpailuilla. Suuntauskilpailut ovat hyvin perinteisiä kenttätykistön harjoituksia perussuoritusten hallinnan mittaamiseksi. Niistä löysin mainintoja tykistökäskyistä ja vuoden 1924 Porvoon 21. Suojeluskuntakenttäpatterin toimintaa kuvaavasta artikkelista. Ainakin Porvoon patterissa järjestettiin myös tykkimiehille suullisia kuulusteluja ja kirjallisia kokeita osaamisen mittaamiseksi.¹¹⁹

Suojeluskuntajärjestön tykistötoimiston tykistökäskyistä vuodelta 1924 on selkeästi havaittavissa hyvin ärtynyt sävy suojeluskuntien toiminnasta. Muutaman vuoden toiminnan jälkeen pidettiin varsin kohtuuttomana toiminnan tasoa, jossa perustavaa laatua olevien asioiden hoitaminen tuotti vaikeuksia. Esille tuotiin tyytymättömyys aikamääreiden ja käskettyjen toimintatapojen noudattamattomuudesta. Käsketyt raportit lähetettiin edelleen väärin paikkoihin ja

¹¹⁷ Muistio vuoden 1925 tykistökäskyjen liitteenä, Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, Tykistökäskyt, Tykistökurssit, Palvelusilmoitukset, Kirjeenvaihto, 1925, F 48, KA (Sörn).

¹¹⁸ Tykistötehtävät 1–4, 1926, Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, Tykistö, 1926, Kansio 62, KA (Sörn).

¹¹⁹ Nimimerkki, Entinen tykkimies L.: 21. suojeluskuntakenttäpatterin toiminnasta, *Suojeluskuntalaisen lehti*, N:o 13, 1924. s. 159.

niitä ei palautettu pääasiassa lainkaan tai hyvin paljon myöhässä.¹²⁰ Ampumailmoitusten laadinnasta oli jo aikaisemmin julkaistu tehtävän suorittamisen helpottamiseksi ohjeet ja toimitatavatamalli.

Tykistökäskeyissä kiinnitetään toistuvasti huomiota sotilaallisuuteen niin johdon kuin yksittäisten henkilöiden toiminnan osalta, aina pukeutumisesta lähtien. Järjestön toiminnan taakkana on selvästi ollut sen vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta ja erityisesti miehistön haluttomuus kiinnittää huomiota sotilaallisuuteen vapaa-aikana tapahtuvassa toiminnassa. Tämä taas oli selkeästi asia, josta haluttiin järjestön johdossa pitää tinkimättömästi kiinni.

Esimerkkinä tykistön erikoiskoulutuksesta, jopa aselajin sisällä tapahtuvasta erikoiskoulutuksesta, käytän tälle ajanjaksolle tyypillistä kehityksen mukanaan tuomaa mittauskoulutuksen tarvetta. Ammunnan täydellinen valmistelu perustui topografisiin, meteorologisiin ja ballistisiin perusteisiin, jotka pystyttiin määrittämään ennalta vain osittain.¹²¹ Mittaustoiminta ja liikkuva tulenjohto olivat osaltaan avainasemassa tässä toiminnassa. Sään mittaaminen pystyttiin tekemään toiminta-alueella ja tuliyksikkö sai tiedon mittauksen tuloksista. Oli olennaista tehdä tarvittavat mittaukset saavuttaakseen ampumavalmius.

Helsingin suojeluskuntatykistön koulutusta kuvaavassa Helge Hindströmin teoksessa kerrotaan joukon harjoitelleen aluksi kaksi kertaa viikossa ja hyvin nopeasti – todennäköisesti ensimmäisen vuoden aikana – harjoitusten määrä muuttui yhteen viikossa. Tällä tavalla lasketuna harjoituksia pidettiin siis vuodessa noin 50 ja kestoaltaan ne olivat todennäköisesti olleet muutaman tunnin mittaisia. Samassa yhteydessä todetaan, että koulutukseen oli sisällytettävä myös käsiaseammuntaa, jalkaväkiharjoituksia ja suunnistamista.¹²² Tästä syystä pelkästään tykistöön keskittyviä harjoituksia on voitu pitää noin 30–40 kertaa vuodessa. Tähän perustuen voidaan olettaa olleen mahdollista harjoitella noin 100 tuntia vuoden kuluessa. Suojeluskuntien harjoituksiin osallistui keskimäärin puolet joukon vahvuudesta, joten keskimääräinen suojeluskuntalainen harjoitteli tykistötoimintaa 50 tuntia vuodessa. Määrä ei vaikuta kovin suurelta, mutta se on varmasti hyvin käytettynä täysin riittävä miehistötehtävissä toimiville reserviläisille, jotta he pystyvät toimimaan omassa tehtävässään ja oppimaan vuosittain myös hieinan enemmän kuin oma tehtävä varsinaisesti vaatii. Määrä puolestaan on huolestuttavan vähäinen johtajia ajatellen. Tämä selittää haluttomuutta järjestää ammuontoja niissä suojeluskun-

¹²⁰ Tykistökäskeyt 1924, Suojeluskuntain yliesikunta, Adjutantuurin arkisto, Tykistökäskeyt 1922–1928, E 28, KA (Sörn).

¹²¹ *Itsenäisen Suomen kenttätükistö rauhan aikana*, Suomen Kenttätükistön Säätiö, Joensuu, 1983, s. 97.

¹²² Hindström (1964), s. 7.

tatykistön yksiköissä, joissa päällystössä ei ole ollut hyvää tykistöllistä koulutusta saaneita henkilöitä.

Aikaisemmin esimerkkinä käytetyn Helsingin suojeluskuntatykistön käyttämä harjoitusaika vastaa valtakunnallisia palvelusilmoitusten raportointeja, joita tuotiin esiin suojeluskuntain yliesikunnan tykistötoimiston julkaisemissa tykistökäskeyissä aika ajoin. Pattereiden harjoitusmäärät vaihtelivat monista tekijöistä johtuen, mutta keskimäärin järjestettyjä harjoituksia ilmoitettiin olevan noin 40–50 kappaletta ja noin 120 tuntia vuodessa. Osallistumisprosentti vaihteli 50 prosentin molemmin puolin rivivahvuudesta.¹²³

Suojeluskunnissa perustettiin myös mittauselimet suorittamaan kenttätykistön mittauksia. Mittauselin oli tuon ajan nimitys joukolle, jota nykyään voitaisiin kutsua mittausryhmäksi. Mittauselinten tehtävänä oli suorittaa tuliasema- ja tulenjohtomittaukset ammunnan topografiseen valmisteluun liittyen. Vuoden 1926 lopussa tykistöosasto esitti suojeluskunnille vaatimuksen ilmoittaa kuluvan vuoden viimeisten palvelusilmoitusten yhteydessä onko mittauselin muodostettu ja onko tätä toimintaa varten hankitut välineet tilapäisiä vai riittäviä.¹²⁴

Mittausmiehistöksi tarvittiin lisää henkilöstöä ja tätä tarkoitusta varten tykistöosasto suositteli rekrytoimaan 15–18 vuoden ikäisiä poikia. Johtajiksi muistutettiin kuitenkin valitsemaan hieman vanhempia suojeluskuntalaisia. Nykypäivänäkin mittaustoiminta vaatii johtajan, joka pystyy toimimaan itsenäisesti ja kiinnostumaan matemaattisesti yksinkertaisten, mutta selkeästi omaa erikoisalaansa olevien toimenpiteiden suorittamisesta. Materiaaliin perehtyessäni havaitsin puolustuslaitoksen tykistön keskuudessa olleen ongelmallista löytää riittävän päteviä henkilöitä mittaustoiminnan johtajiksi. Vapaaehtoiseen toimintaan liittyen aihe ei myöskään ole kovin lähellä taistelutoimintaa ja siten aiheuttaa varmasti suurimmassa osassa aihetta kohtaan innostuksen puutetta.

Toinen olennainen osa tykistöjärjestelmästä, viestiyhteydet, kehittyi myös runsaasti tutkimuksen aiheena olevien vuosien aikana ja tähän liittyen minulle on jäänyt vahvasti mieleen omista opinnoista tykistökoulussa sanonta: ”Viesti on tykistön selkäranka”. 1920–1930-luvuilla ampumaetäisyydet kasvoivat merkittävästi ja tästä syystä viestiyhteyksiin oli kiinnitettävä runsaasti huomiota. Kaapeliyhteyksillä käytettävien puhelimien lisäksi oli käytössä erilaisia lip-

¹²³ Tykistökäskey n:o 6, 1925, Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, Tykistökäskeyt, Tykistökurssit, Palvelusilmoitukset, Kirjeenvaihto, 1925, F 48, KA (Sörn).

¹²⁴ Tykistökäskey n:o 10, 1926. Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökäskeyt 1922–1928, E 28, KA (Sörn).

pu- ja valomerkkejä, sekä uutena yleistyvänä välineenä myös radion käyttö. Välineiden käyttöön liittyen on olennaista osata viestittää oikein, varsinkin tulikomentoliikenteeseen liittyen. Olen huomannut hyvin toimivan tulenjohto- tai tuliasematoiminnan kellosta tarkastettavat tulokset menetettävän pelkästään huonoon viestittämiseen, jossa joudutaan yksinkertaista asiaa selvittämään moneen kertaan ennen varsinaista toimintaa. Tiedonantomiehistöä voisi kuvailla nykyisen kaltaisten viestijaosten toiminnalla. Olen ymmärtänyt, että tiedonantomiehistöksi kutsuttiin kaikkia tykistön viestiyhteyksistä vastaavia henkilöitä aina yksittäisestä viestimiehestä suurempaan joukkoon.

Yhtenä jatkuvista tykistöosaston huolenaiheista huomasi olevan myös havainnot viestitystä suorittavien henkilöiden ammattitaidon puutteesta. Tämä koski ennen kaikkea tulenjohtoa suorittavien henkilöiden taitoa viestittää tulikomentoja tulyksikköön. Puutteellista osaamista oli niin tulenjohtajina toimivilla henkilöillä kuin tiedonantomiehistöön kuuluvillakin. Useammasta ampumakertomuksesta havaitsin ammunnan viivästyneen myös siitä syystä, ettei tulikomentoja osattu viestittää. Tämä on myös nykyään toimintaa jatkuvasti häiritsevänä tekijä. Laskennallinen aika tulikomennon toteuttamiselle voi hyvinkin kaksinkertaistua pelkästä väärin viestitetystä tulikomennosta, jonka sisältöä joudutaan selvittämään esimerkiksi selväkielisenä puheyhteydellä.

Samaan aikaan kun tykistöosastolla oli huoli mittauselimiin saatavista henkilöistä, oli myös tiedonantomiehistöihin lisättävä henkilöstöä.¹²⁵ Henkilöstöä tarvittiin lisää, koska käyttöön oli hankittu vilkkulyhdyt viestivälineiksi ja niiden käyttö vaati muutamia aiheeseen perehtyneitä henkilöitä. Vilkkulyhtyjen käyttö on osaltaan osoitus siitä, että suojeluskunnissa käytettiin myös osaltaan vanhentunutta, kalustoa koska sitä oli saatavilla. Osaltaan tämä kertoo myös siitä, että pyrittiin kiinnittämään huomiota toimintakyvyn säilymiseen vaikka joukko ei saisi käyttöön ajanmukaisinta kalustoa.

Suojeluskuntalaisille tarjottiin mahdollisuus osallistua tykistön ampumarjoituksiin Perkjärvellä. Esimerkki harjoitusten suuruudesta on vuonna 1921 sadalle osallistujalle kkkahden viikon ajaksi järjestetty harjoitus.¹²⁶ Myös tykistökursseihin liittyen suojeluskuntapäällystölle järjestettiin ampumarjoitukset kesäkuussa 1920 Perkjärvellä. Myöhemmin vuosina osallistujamäärät putosivat, ei tosin innostuksen puutteesta, vaan varojen vähyydestä johtuen.¹²⁷

¹²⁵ Tykistökäskey n:o 10, 1926, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökäskey 1922–1928, E 28, KA (Sörn).

¹²⁶ Paulaharju (2001), s. 91

¹²⁷ Sama, s. 92

Harjoitusten järjestämistä ja niihin osallistumista seurattiin tarkasti, ja tykistökäskyjä lukemalla on helppo niitä siltä osin tarkastella. Tilastot harjoituksista julkaistiin hyvin pienin väliajoin, varmastikin terveen kilpailuhengen luomiseksi ja tulosten parantamiseksi.¹²⁸ Harjoituksia järjestettiin suojeluskunnissa siten, että niitä oli keskimäärin yksi harjoitus kuukaudessa ja niihin osallistui noin puolet vahvuudesta. Pidän tätä varsin realistisena määränä, koska onhan kyseessä vapaaehtoistoiminta, johon ihmiset osallistuvat muiden kiireidensä ohella. Toisaalta harjoittelun ja toiminnassa kehittymisen kannalta tämän kaltainen määrä tarkoittaa sitä, että riittävän toistomäärän saavuttamiseksi samaa harjoitusta on toistettava useita kertoja pelkästään siitä syystä, että kaikki eivät pääse osallistumaan jokaiseen harjoitukseen.

Harjoitusten pääpainon muodostivat marssi- ja valjastusharjoitukset, aseiden käsittelyharjoitukset ja suuntausharjoitukset. Nämä ovat tykistön perussuorituksia, jotka saavat pääpainon tykistön tuliasemakoulutuksessa nykypäivänäkin.

Marssi- ja valjastusharjoitukset ovat suorituksia, joissa joukko saavutti liikkellelähtövalmiuden ja suoritti lyhyen marssin esimerkiksi alueelle, jossa harjoitus suoritettiin. Nämä harjoitukset ovat olleet toiminnan kannalta erittäin olennaisia. Kenttätykkien siirtely on käsivoimin pääasiassa tuliasemassa tehtävää liikuttelua ja niin tuolloin kuin nykypäivänäkin marssit tulee suorittaa tykkejä vetämällä. Hevosten kanssa toimittaessa tämä on vaatinut paljon huomiota.

Hevosten ja niihin liittyvien välineiden tärkeyden huomaa käsiteltäessä suojeluskunnan käytössä olevia varoja, joista suuri osa on mennyt harjoituksissa tarvittavien hevosten vuokraamiseen ja valjaiden sekä muiden tarvikkeiden hankintoihin.

Aseenkäsittelyharjoitukset ovat luonnollisesti sotilaskoulutuksen olennaisimpia osia. Tykistössä annetaan aivan syystäkin suuri painoarvo aseiden käsittelylle, joka käytännössä tarkoittaa tykin ampuma- ja kuljetuskuntoon laittamista. Toisaalta, jos ajattelemme suojeluskunnan tykistön harjoituksia ja heidän käytössään ollutta kalustoa, joka ei varsinaisesti ole kovinkaan paljon ajan saatossa muuttunut, on aseenkäsittely ollut koulutusta, jota ovat osanneet järjestää hyvin suuri osa koulutuksen suunnitteluvastuullisista henkilöistä. Uskon tämän olevan osaltaan myös niin sanotusti matalin kohta aidasta koulutusta suunniteltaessa.

¹²⁸ Tykistökäsky n:o 1, 1925, Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, Tykistökäskyt, Tykistökurssit, Palvelusilmoitukset, Kirjeenvaihto, 1925, F 48, KA (Sörn).

Suuntausharjoitukset ovat edellisen ohella hyvin olennainen osa toimintaa, ja pidän sitä hyvin perusteltuna toimintana harjoituksissa. Mikäli suhteuttaa harjoitusten määrän ja niihin osallistumisen, on hyvin todennäköistä, että kaikki miehistötehtävissä toimineet eivät ole kyenneet toimimaan suuntaajina, eivätkä erityisesti nopeina ja tarkkoina suuntaajina. Aseenkäsittelyharjoitukseen yhdistettynä tämä on ollut varsin olennaista toimintaa.

Ampumakoulutukseen kiinnitettiin suojeluskunnassa yleisesti melko paljon huomiota. Suojeluskunnan tykkimiehet osallistuivat myös paljon ampumakoulutukseen käsiaseilla, onhan se sotilaan perustaitoja ja yksi koulutustapahtuma, joka on varsinkin tuohon aikaan ollut helppo järjestää, kunhan aseita ja ampumatarvikkeita on ollut käytettävissä.

Ase- ja ampumakoulutuksen sisältöön ei oteta tarkemmin kantaa, mutta kilpailutoiminta tältä osalta oli ilmeisen aktiivista. Tutkijan havaintojen mukaan, ainakin yliesikunnan tykistöosasto kannusti ampumatapahtumien järjestämistä ja ennen kaikkea se järjesti vuosittaiset ampumakilpailut, joiden valtakunnalliset tulokset julkaistiin tykistökäsilyssä.¹²⁹

Yliesikunta järjesti myös tykistöaliupseerikursseja, joilla saatiin suojeluskuntia jatkuvasti vauvannutta alipäälystöpulaa täydennettyä. Esimerkiksi kesällä 1924 järjestettiin kolme viikkoa kestänyt tykistöaliupseerikurssi, jonka sisältöä luonnehdittiin joillakin oppitunneilla ja niiden lisäksi koulutuksella, joka tapahtui pääasiassa käytännön harjoituksina ulkona.¹³⁰ Kurssin sisältönä olivat jälleen kerran tykki- ja suuntausharjoitukset, joiden lisäksi pidettiin ajo- ja ratsastusharjoituksia sekä jalkaväkiharjoituksia. Aiheet ovat aliupseerikurssiin liittyen varsin sopivia, mutta ohjelmasta käy ilmi jatkuva ammattitaitoa syventämätön mielikuvituksettomuus. Harjoitustoimintaa häiritsi jatkuva puute hevosista, ja tälläkin kurssilla jouduttiin toimimaan kolmesta viikosta ensimmäiset kymmenen päivää ilman hevosia ja sen vuoksi harjoittelemaan kentällä aseenkäsittelyä.

Tykistökoulutusta järjestettiin myös jalkaväkiupseereille, aselajien välisen yhteistoiminnan parantamiseksi. Kurseilla opetettiin tykistön toimintaan liittyviä perusteita sekä oppitunneilla taktiikkaa ja tykkiharjoituksissa yleisimmän kaluston käsittelyä. Kurseilla pyrittiin kannustamaan jalkaväkiupseereita järjestämään yhteisharjoituksia tykistön kanssa madaltamalla jal-

¹²⁹ Tykistökäsily n:o 4, 1926, Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, Tykistö, 1926, Kansio 62, KA (Sörn).

¹³⁰ Halonen, A: Yliesikunnan tykistöaliupseerikursseilta Suojeluskuntalaisen Lehdelle, *Suojeluskuntalaisen lehti*, n:o 28, 1924, s. 338 vuoden 1924 vuosikerta.

kaväkimiesten kynnystä toimia tykistön parissa. Tämän kaltaisia opetustilaisuuksia olivat esimerkiksi tykistö- ja tiedonantokurssit.¹³¹

Helsingin suojeluskuntatykistön koulutuksen kehittymisen kannalta merkittävimpiä tekijöitä oli Hindströmin mukaan kaluston laadun ja määrän paraneminen, tykistön sisäisen organisaation kehittyminen sekä vahvuuden kasvaminen. Näiden tekijöiden muuttuessa ajan kuluessa parempaan suuntaan, koulutusta pystyttiin kehittämään monipuolisemmaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi. Suurimmaksi haitaksi kehitykselle kerrotaan olleen henkilöstön suuri vaihtuvuus.¹³²

Koulutuksen antoisimpana puolena suojeluskuntalaiset pitivät ammuntoja. Esimerkiksi Porvoon 21. Suojeluskuntakenttäpatterista kertovassa artikkelissa mainitaan ammuntojen nostaneen henkeä ja innostusta harrastustoimintaa, vaikka se arkisessa aherruksessa monesti pääsi laskemaankin. Patteri suoritti ammuntoja maalla ja Porvoon edustalla merelle ja saariin.¹³³ Ammuntojen järjestämiseksi oli maiden käytöstä myös sovittava ja aktiiviset suojeluskuntalaiset olivat siinä apuna. 21. Suojeluskuntakenttäpatteri ampui vuonna 1922 yhden patteriin kuuluneen suojeluskuntalaisen kartanon alueelta viereisiin saariin ja sai majoittua hänen järjestämässä majoituksessa.

Tykistön kehitys ei vaikuttanut suojeluskuntien kenttätykistöön pelkästään positiivisella tavalla. 1930-luvun alussa ilmatorjuntatykistöä haluttiin tuoda merkittävällä tavalla mukaan toimintaan, ja siitä syystä vuonna 1931 Helsingin suojeluskuntapatteriston käskettiin siirtyä kouluttamaan ilmatorjuntatykistöä. Tämä vaihe kesti kuitenkin vain vuoteen 1933 saakka, jolloin aluejärjestelmään siirtymiseen liittyen saatiin kenttätykistön toiminta jatkumaan entiseen tapansa ja ilmatorjuntatykistön koulutus jatkui sen rinnalla omana organisaationaan.¹³⁴

Yhteenvedon koulutuksesta on todettava, että sitä yritettiin ohjata suojeluskuntain yliesikunnan tykistöosastolta varsin järkevästi. Laadituilla koulutusohjesäännöillä, koulutusohjeilla ja taktisilla tehtävillä pystyttiin olennaisilta osin yhtenäistämään koulutusta ja tuomaan kaukana, ympäri maata toimivat joukot lähelle esikuntaa postin ja tilastoinnin avulla. Sotilasohjaajien käyttö on ollut suojeluskuntatyön hienoimpia oivalluksia tämän kaltaiseen toimintaan liittyen.

¹³¹ Tykistö- ja tiedonantokurssit Tuusulassa 6.4.–22.5.1926, *Hakkapeliitta No 2*, 1926. s. 9–11.

¹³² Hindström (1964), s. 7.

¹³³ Nimimerkki, Entinen tykkimies L.: 21. suojeluskuntakenttäpatterin toiminnasta. *Suojeluskuntalaisen lehti, N:o 15*, 1924. s. 185, vuoden 1924 vuosikerta.

¹³⁴ Hindström (1964), s. 5.

Hyvin organisoidulla sotilasohjaajien toiminnalla voidaan varmistua jaettujen koulutusohjelmien oikeasta suorituksesta ja saada koulutuksen kannalta olennaiset asiat onnistumaan huomattavasti paremmin. Kenttätykistön toiminnan kaavamaisuudessa on koulutuksen osalta niin suuri etu verrattuna mihin tahansa muuhun aselajiin, sillä esimerkiksi kenttätykistön ohjesääntötekstiin voidaan kuvata keskeisiltä osiltaan ryhmän toiminta. Jaettujen ohjesääntöjen ja koulutusohjeiden käyttö sekä sotilasohjaajien toiminnalla oikeiden suoritusperiaatteiden varmistaminen ovat hyvä tapa järjestää tämän kaltaisen organisaation koulutus.

4.3 Tulokset

Millä tavalla suojeluskunta koulutti tykistössä palvelevien suojeluskuntalaisten ja heidän esimiestensä aselajiin liittyvää ammattitaitoa? Joukot toimivat nimellä patteri, mutta pystyivätkö ne toimimaan tulipatterina tai myöhemmin tuliyksiköksi vakiintuneen patteriston tuliportaana osana? Mikäli suojeluskunnassa toimineet tykkimiehet olisi sijoitettu tykkiryhmäksi ja verrattu puolustusvoimien kouluttamaan tykkiryhmään, olisivatko ne olleet taidoiltaan samalla tasolla?

Suojeluskuntatykistön tehtävää määriteltäessä suunnitelma suojeluskunta-aktiivipattereiden osalta oli, varsinkin alkuvaiheessa, käyttää niitä liikekannallepanoon liittyen suoraan osana kenttäarmeijaan liitettäviä suojeluskunta-aktiivirykmenttejä. Kuten todettu, tämän kaltaiset joukot eivät tutkimukseni perusteella esiinny arkistolähteissä kuin hetken aikaa. Suojeluskuntatykistön oli käsittääkseni tarkoitus osiltaan olla osaltaan käytettävissä sodan ajan joukkoina, mutta pääosan ei todennäköisesti katsottu kaluston, koulutuksen ja henkilöstönsä puolesta kykenevän tähän. Tätä päätelmäni tukemaan en löytänyt käytettävissä olevasta materiaalista käskyä tai muuta vastaavaa materiaalia, jossa tilanne suoraan sanottuna todettaisiin. Oletan kuitenkin aiheen mainitsematta jättämisen olevan osaltaan osoitus asiasta.

Tuloksien mittaaminen perustuu tässä tutkimuksessa toiminnan vaativimpien kokonaisuuksien laadun arviointiin. Tässä yhteydessä täytyy muistaa se, että säilyneeseen materiaaliin on todennäköisesti kirjattu ne asiat, jotka on suoritettu ja epäonnistuneet. Tekemättä jääneet asiat eivät tule materiaalissa ilmi. Tärkeimpänä osoituksena pidän ammuntojen määrän ja laadun tarkastelua. Tällä tavalla voidaan todeta konkreettisesti se, oliko suojeluskuntatykistön joukot kykeneviä toteuttamaan tykistön tärkeintä tehtävää: omien joukkojen taistelun tukemista. Aikakauteen liittyy tykistön siirtyminen epäsuoraan ammuntaan ja erityisesti suomalaisessa tykistössä täydellisen ammunnanvalmistelun käyttöön ottaminen. Muutoin tuloksia voidaan arvioida lähteitä tarkastelemalla ja suhteuttamalla saavutuksia käsiteltävän ajan tykistön tilaan.

Suojeluskunnan tykistön tarkastajan, muun tykistötoimiston ja koulutusosaston tarkastustoiminta oli vuodesta toiseen varsin aktiivista. Osa tarkastusmatkoista on raportoitu hyvin tarkasti ja niistä on säilynyt tietoa arkistoihin. Varsinkin kalustotarkastuksia on arkistoitu selkeästi, mutta kalustotarkastusten selkeälle arkistoinnille on varmasti perusteena se, että näitä matkoja on ollut tekemässä joku muu kuin suojeluskuntatykistön tarkastaja. Ammunnoista raportoitaessa mainitaan myös niiden liittyvän osittain tarkastuskäynteihin. Esimerkiksi Porvoo suojeluskuntakenttäpatterin toiminnasta kertovassa lehtiartikkelissa mainitaan myös harjoitukseen liittyen tarkastajan käynti seuraamassa heidän ammuntaansa.¹³⁵

Harjoituksiin osallistui reserviläistoiminnalle hyvin tyypillisesti noin 50 % patterin henkilöstöstä. Ampumarjoituksiin osallistuminen oli luonnollisesti huomattavasti aktiivisempaa niiden mielekkyyden ja harvinaisuuden vuoksi.¹³⁶

Ammuntoja tarkasteltaessa suojeluskuntatykistön osalta on tutkimuksen perusteella olennaista se, että ylipäättään ammuntoja saatiin järjestettyä reserviläisten ollessa pääasiallisia toiminnan järjestäjiä ja toteuttajia. Ammuntojen sisältöä voidaan arvioida vähintään sillä tarkkuudella, että todetaan onko niissä käytetty suoraa vai epäsuoraa suuntausta ja onko ammunnan perustana ollut tarkka ammunnan valmistelu vai onko käytetty haarukointia tulen saattamiseksi tarkaksi.

Ammunnoissa suomalaisen tykistön kehitys tiivistyy ammunnan täydelliseen valmisteluun. Nenonen alkoi kehittää Ranskan matkan jälkeen ammunnan täydellistä valmistelua kaikkine vaatimuksineen. Täydellisessä valmistelussa nykytermein suoritetaan topografinen- ja ballistinen valmistelu. Käytännössä toiminta vaatii tulenjohtopaikan, tuliaseman ja maalin paikan määrittämisen riittävällä tarkkuudella. Ammuksen lentorataan vaikuttavat tekijät saadaan määritettyä laskemalla sään vaikutus ja käytetyn ampumatarvikkeen vaikutukset matemaattisesti. Näiden toimenpiteiden suorittamiseksi tykistön täytyi tehdä valtavia toimenpiteitä kehitystyönä ja kalustohankintoina. Esimerkiksi paikan määrittämiseksi ei ollut olemassa koordinaatistoa, saati karttaa jonka avulla koordinaatisto olisi voitu ottaa mukaan toiminta-alueelle. Piti kehittää olosuhteisiimme sopivia välineitä ja toimintatapoja. Täydellisen valmis-

¹³⁵ Nimimerkki, Entinen tykkimies L.: 21. suojeluskuntakenttäpatterin toiminnasta. *Suojeluskuntalaisen lehti*, N:o 15, 1924, s. 185 vuoden 1924 vuosikerrassa.

¹³⁶ Tykistöosaston toimintakertomus 1921. Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23, Db 1, KA (Sörn).

telun ammunnat olivat niitä ammuntoja joita tykistö tulisi lähes yksinomaan ampumaan sodan kuvan muututtua tykistön osalta ensimmäisessä maailmansodassa.

Ammuntoja järjestettiin vuonna 1930 yhteensä 107 kpl, joista 12 täydellisen valmistelun perusteella. Vuonna 1932 ammuntojen määrä kasvoi yhteensä 139 ammuntaan, joista täydellisen valmistelun ammuntoja oli 28 kpl.¹³⁷

Ampumatarvikemäärät olivat vaatimattomia. Suojeluskuntatykistön kalustosta suuren osan muodostaneen japanilaisen vuorikanuunan ampumatarvikkeita saatiin kuitenkin koottua käyttöön yhteensä noin 40 000 laukausta, jolloin käytettävissä oli yli 500 laukausta tykkiä kohden.¹³⁸ Niillä pystyttiin järjestämään varsin paljon ammuntoja.

Tässä yhteydessä tutkija ei ole samaa mieltä aikaisempien tutkimusten kanssa, joissa esimerkiksi Hersalo kertoo suojeluskuntatykistön kärsineen erityisesti ammusten puutteesta ja sen olleen ongelmana suojeluskuntatykistön toiminnalle.¹³⁹ Ammuntoja pystyttiin toteuttamaan ammattitaitoon nähden riittävästi, siten ettei ampumatarvikkeet olleen ratkaisevana tekijänä tässä asiassa.

Ammunnat tapahtuivat pääasiassa suojeluskuntalaisten kotipaikkakunnilla, mistä varattiin sopiva alue ammunnan toteuttamiseksi. Esimerkiksi varsin hyvänä vaihtoehtona ammunnan toteutettiin rannalta merelle tai muulle vesistön alueelle. Varomääräykset eivät rajoittaneet toimintaa, kuten nykyään. Ammuntoihin suhtautuminen oli tuona aikana varmasti hyvin erilaista nykypäivään verrattuna. Eräässä Perkjärven ammuntoja käsittelevässä kirjoituksessa kerrottiin, että väestö suhtautui ammuntaan positiivisesti. Voidaan sanoa, että ammuntoja pidettiin itsestäänselvyyksinä.¹⁴⁰

Suojeluskunnan yliesikunnan tykistökäskeyissä kannustettiin jatkuvasti järjestämään ammuntoja. Niissä korostettiin ammuntojen tärkeyttä tehtäviin harjaantumisessa. Päiväkäskeyissä tuotiin esille hyvin toteutettuja ammuntoja ja kehoitettiin ottamaan niistä esimerkkiä, ensinnäkin sen osalta että niitä on järjestetty, mutta myös erilaisten ammuntojen toteutusta esiteltiin lyhyesti ja toivottiin perehtymistä ammuntojen toteutukseen. Olennainen viesti oli kuitenkin toistuvasti se, että suojeluskuntien päällystön tulisi rohkeasti uskaltaa järjestää ammuntoja patterilleen.

¹³⁷ Paulaharju (1989), s. 363.

¹³⁸ Sinerma (1995), s. 55.

¹³⁹ Hersalo (1962), ss. 140–141.

¹⁴⁰ Paulaharju (2001), s. 91.

Tykistötoimiston näkemys vaikutti olleen se, että päällystö piti omaa ammattitaitoaan riittämättömänä ammuntojen toteutukseen ja sen vuoksi niitä välteltiin. Tätä pyrittiin helpottamaan antamalla ohjeita toteuttaa ammuntoja edes yhdellä tykillä tai jaoksella, jos suojeluskunta koki kokonaisen patterin ammuntojen järjestämisen liian suureksi taakaksi.

Ammunnoista laaditut ilmoitukset ja kuvaukset puolestaan osoittavat, että järjestetyistä ammunnoista oltiin hyvin ylpeitä ja ne dokumentoitiin sekä esiteltiin hyvin tarkasti. Useassa ampumailmoituksessa havaitsin erilaisilla luonnoksilla esiteltävän yksittäisen iskemän tarkkuudella ammunnan toteutuminen.

Vuoden 1924 ohjeistuksena oli oikeus käyttää ampumatarvikkeita ammuntoihin siten, että nelitykkinen patteri sai käyttää 80 ammusta ja kaksitykkinen patteri tai jaos 50 ammusta. Näillä ampumatarvikkeilla tuli järjestää vähintään 2–3 eri ammuntaa.¹⁴¹

Ampumatarvikemääräksi tulee näin ollen 20–25 laukausta asetta kohden ja yhteen ammuntaan on käytettävissä vajaa kymmenen laukausta. Nykytilanteeseen verrattuna tilanne on melko samankaltainen. Ampumaharjoituksen ampumapäivänä voi parhaimmillaan olla käytössä noin kaksikymmentä laukausyhdistelmää ja päivän aikana toteutetaan useampi toisistaan täysin erillään oleva ammunta.

Edellä mainittu määrä mahdollistaa tutkijan mielestä varsin mielekkäiden ammuntojen toteuttamisen. On muistettava suhteuttaa ammuntoja toteuttaessaan käytetyt ampumatarvikkeet harjoituksen tarkoitukseen. Ei tarvitse ampua täysiä tulimuotoja todetakseen, että joukko osaa ampua erilaisia tulitehtäviä ampumateknisesti oikealla tavalla ja tuli saadaan osumaan maaliin tarvittaessa korjauksia tekemällä. Tuliasematoiminnan kannalta on luonnollisesti merkitystä sillä, pääseekö joukko harjoittelemaan oman toimintansa kannalta suurempien laukausmäärien ampumista vai ei. Pidän tilannetta kuitenkin erittäin hyvänä joukolle, joka suoritti näitä ammuntoja harrastustoimintaan perustuen.

Mikäli koulutusta tarkastellaan vuoden ajanjaksolle suunniteltuna toimintana ja oletetaan esimerkiksi suojeluskuntapatterin ampuvan kaksi kertaa vuodessa, kulloinkin yhden tai kaksi ammuntaa, päästään hyvin esikunnan asettamaan tavoitteeseen. Tämä yhdistettynä muuhun harjoitteluun, joka koostuu perustaitojen ylläpitämisestä, taisteluharjoituksista, tulitoiminta-

¹⁴¹ Tykistökäskey n:o 1, Liite 2, 1924, Suojeluskuntain yliesikunta, Adjutantuurin arkisto, Tykistökäskyt 1922–1928, E 28, KA (Sörn).

harjoittelusta ja varsinaisen ammunnan harjoittelusta on tuo ammuntoihin varattu ampumatarvikemäärä varsin riittävä ja järkevästi mitoitettu.

Ammuntojen järjestäminen oli tehty vuonna 1924 suojeluskunnille niin helpoksi, että suojeluskunnan ei tarvinnut anoa lupaa yliesikunnalta vaan se sai järjestää ammunnan parhaaksi katsomallaan tavalla ja ilmoitus siitä oli toimitettava yliesikunnan tykistöosastolle viimeistään viikkoa ennen varsinaisen ammunnan toteutusta. Ilmoituksesta oli käytävä ilmi ammunta-aika, toteutuspaikka, tulenjohtajana toimiva henkilö ja kuinka paljon ampumatarvikkeita ammunassa oli suunniteltu käytettäväksi.¹⁴²

Vuonna 1925 yliesikunta kiinnitti huomiota turvallisuuteen tai pyrki ohjaamaan pattereita ampumaan pääasiassa epäsuoraa tulta. Yliesikunta kielsi pattereita ampumaan japanilaisilla vuoritykeillä alle 600 metrin ampumaetäisyydelle ja muulla tykkikalustolla alle 1 000 metrin ampumaetäisyydelle. Suora-ammuntaa sai ampua vain patterin tai tykin toimiessa jalkaväkitykinä.¹⁴³

Ammuntojen järjestämistä tarkennettiin myöhemmin. Vuonna 1928 toisessa tykistökäskyssä käskettiin suojeluskuntapattereiden päälliköitä ilmoittamaan kahta viikkoa ennen ammuntaa paikalliselle nimismiehelle ammunnan suorituspaikka ja määrittämään selkeät rajat ammunnan toteuttamiselle. Ammunnan toteutusaika oli ilmoitettava alueen asukkaille kuulutuksella ja varoituksella, ja tiedote amunnasta oli julkaistava paikallisessa sanomalehdessä. Myös ilmoitetusta ajasta oli pidettävä kiinni. Lisäksi liike oli alueella rajattava siten, että mikäli ampuma-alueen halki kulkisi tie, olisi se valvottava. Myös mahdollisia metsäpaloja oli tarkkailtava. Ammunnassa räjähtämättä jääneet ampumatarvikkeet oli raivattava tai upotettava ja jos ne jäivät löytymättä etsinnöissä, oli niistä alueella varoitettava.¹⁴⁴

Ammunnan järjestämisen vaatimukset tiukentuivat siis huomattavasti vain neljän vuoden kuluessa. Tutkija ei havainnut mitään erityistä syytä ohjeistuksen tiukentamiseen, mutta ymmärrän annetut ohjeistukset varsin hyvin. Ohjeistamalla pyrittiin välttämään mahdollisia onnettomuuksia tai tilanteita joissa vaaratilanne olisi päässyt syntymään.

¹⁴² Tykistökäsky n:o 1, Liite 2, 1924, Suojeluskuntain yliesikunta, Adjutantuurin arkisto, Tykistökäskyt 1922–1928, E 28, KA (Sörn).

¹⁴³ Tykistökäsky n:o 6, 1925, Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, Tykistökäskyt, Tykistökurssit, Palvelusilmoitukset, Kirjeenvaihto, 1925, F 48, KA (Sörn).

¹⁴⁴ Tykistökäsky n:o 2, 1928, Suojeluskuntain yliesikunta, Adjutantuurin arkisto, Tykistökäskyt 1922–1928, E 28, KA (Sörn).

Vuoden 1928 lokakuussa julkaistussa tykistökäskyssä N:o 4 käskettiin jokaiseen kovapanosammuntaan osallistuvan kiinnittämään erityistä huomiota varovaisuuteen. Tähän liittyen pattereiden päälliköitä tai muita amunnasta vastuussa olevia henkilöitä käskettiin hyvissä ajoin ennen ammuntaa varaamaan käytettävät ampumatarvikkeet ja tarkastamaan jokainen sytytin.¹⁴⁵ Ohjeistuksen voi ymmärtää varsin tiukaksi ohjeeksi amuntoihin valmistautumiseen liittyen, mutta nykypäivänäkin täytyy tietyt sytyttimet tarkistaa ennen ammuntaa ravistamalla ja kuuntelemalla, jolloin voidaan olettaa lentoratavarmistuksen olevan toimintakuntoinen. En usko tämän olevan todiste suojeluskuntalaisten ammunnoissa tapahtuneesta vahingosta vaikka sekin on toki ollut mahdollista.

Ammuntojen turvallisuutta pyrittiin parantamaan tykistökäskyssä käsketyllä ohjeistuksella, jossa vapaussodassa käytettyjen vanhoiksi ampumatarvikkeiksi luokiteltujen ampumatarvikkeiden käyttäminen tai patterin päällikölle tuntemattoman sytyttimen käyttö vaati melko suuret toimenpiteet. Varsinkin, jos ohjeistus tulkitaan siten, että mikäli käytössä on uusi ampumatarvike ja patterin päällikölle tuttu sytytin, voidaan seuraavia ohjeita olla noudattamatta. Ohjeistuksen mukaan laukaisu tuli suorittaa käyttämällä 15–20 metriä pitkää laukaisunaruja, ja koko henkilöstön tuli olla suojautuneena vähintään viidentoista metrin päässä aseesta. Patterin päällikön tuli varmistua siitä, että kaikki osasivat asettaa sytyttimen oikein ammuntaan liittyen. Tulenjohtopaikan piti sijaita vähintään sata piirua poissa ampumasektorista, mikäli se sijaitsi tuliasema etupuolella. Kaiken henkilöstön ja arvokkaan materiaalin, kuten asutuksen, yli ampuminen oli ehdottomasti kielletty.¹⁴⁶ Nämä ohjeet ovat tutkijan mielestä varsin perinteisiä, eikä niistä voida vetää suurempia johtopäätöksiä. Ohjeiden henki vaikuttaa kuitenkin siltä, että ainakin niiden antaja olettaa suorittavan portaan osaavan tykistöllisen toiminnan perusteet ja ymmärtävän aiheen merkityksen ja toteutusperiaatteen varsin yksinkertaisella ja perusteluja sisältämättömällä käskyllä.

Helsingin suojeluskuntatykistö toteutti kovapanosammuntoja jo heti 1920-luvun alusta saakka. Tykistö ampui aluksi jäällä Lauttasaaren ja Melkin välisellä alueella. Yhdet ammunnat ammuttiin Pasilassa armeijan ampumaradalla, mutta ne kiellettiin sirpalevaaran takia.¹⁴⁷ Jatkossa kovapanosammunnat siirtyivät pysyvästi Santahaminaan.

¹⁴⁵ Tykistökäsky n:o 4, 1928, Suojeluskuntain yliesikunta, Adjutantuurin arkisto, Tykistökäskyt 1922–1928, E 28, KA (Sörn).

¹⁴⁶ Sama.

¹⁴⁷ Roudasmaa, Stig: Helsingin Suojeluskunnan kenttä- ja ilmatorjuntayksiköt, *Reservin Sanomat*, 8/2009, s. 6.

Helsingin suojeluskunnan kenttätykistöpatteristo järjesti vuonna 1934 mielenkiintoisen tapahtuman, jonka tarkoituksena oli kerätä joukon toiminnalle varoja, mutta myös tuoda kenttätykistön toimintaa näkyvämmäksi. Tapahtumassa toteutettiin ammunnat Helsingin Munkkiniemestä Laajalahden rannasta maalialueelle, joka sijaitsi Otaniemessä ja Tapiolassa nykyisen Espoon puolella. Eniten lipuistaan maksaneet pääsivät seuraamaan ammuntaa tulenjohtopaikalle.¹⁴⁸

Tuloksina voidaan pitää myös koulutusohjesääntöjä, jotka määrittivät osaltaan edellisessä luvussa käsiteltyä koulutusta. Tykistössä ei luonnollisesti ollut käytössä suomenkielistä ohjesääntötekstiä, eikä sitä voitu kääntää muiden maiden vastaavista, sillä järjestelmämme kehittyi siinä määrin omanlaisekseen 1920-luvun alusta alkaen. Tykistön ohjesäännöt ja oppikirjat kehittyivät samalla kun toimintaa saatiin käynnistettyä ja niitä tarvitsevat opettajat alkoivat koota tietoja kirjoiksi koulutuskäyttöä varten. Eräänä merkittävänä teoksena voidaan pitää Torvald Ekmanin kirjoittamaa teosta: *Kenttätykistö ja sen toiminta*. Vuonna 1925 ilmestyneen oppikirjan alkulauseessa hän toteaa seuraavaa:

”Toimiessani v. 1922 alkaen Reserviupseerikoulun tykistöopettajana olen enemmän kuin ehkä moni muu tullut huomaamaan, kuinka tuntuva kotimaisen kirjallisuuden puute tällä alalla vielä on.” Torvald Ekman. *Kenttätykistö ja sen toiminta*. s. 5.

Ekmanin teos oli varmasti hyödyllinen tykistöopetuksessa. Suojeluskunnassa aloitettiin myös hyvin varhaisessa vaiheessa ohjesääntötyö, ja suojeluskuntain yliesikunnan tykistöosaston toimesta tuotettiin vuosina 1920 ja 1924 oppaat Kenttätykistön koulutusohjesääntö. Ensimmäisessä vuonna 1920 julkaistussa ohjesäännössä käsitellään aluksi koulutus jalan eli sulkeisjärjestysharjoituksen perusteet. Toinen luku koostuu koulutuksesta valjastamattoman tykin kanssa, ja siinä annetaan perusteet tykin käsittelystä niin sanottuja tykkisulkeisia varten. Lisäksi käsiteltäviä aiheita ovat esimerkiksi tykin suuntaaminen epäsuoraa ja suoraa ammuntaa toteutettaessa, lataaminen, tykillä ampuminen ja patterin toiminnan perusteet.¹⁴⁹ Tätä opasta lukiessaan on vaikea ymmärtää kritiikkiä siitä, että suojeluskuntatykistössä koulutus on ollut yksipuolista ja keskittynyt vain yksinkertaisiin perussuorituksiin. Opas on kuitenkin ollut hyvin pitkään ainut lähde toiminnan toteuttamiseksi.

¹⁴⁸ Hindström (1964), s. 8.

¹⁴⁹ Kenttätykistön koulutusohjesääntö 1920, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolag, Helsinki, 1920.

Kenttätykistön koulutusohjesääntö uudistettiin vuonna 1924. Ohjesääntöön tuli tuolloin aikaisempien aiheiden tarkentamisen lisäksi uusina asioina ajo- ja ampumaharjoitusten järjestämiseen liittyvät ohjeet. Ajoharjoitukset pitivät sisällään valjakon käsittelyä ja ratsastuskoulutusta, ja yleiset ohjeet kertoivat miten ajokoulutus tulisi järjestää ja mitkä ovat sen päämäärät. Ampumakoulutuksesta kerrottiin hyvin lyhyesti erilaisista ampumaharjoitteluun liittyvistä asioista pääpiirteet. Luku käsitteli myös patteriston ja sitä suurempien tykistöyhtymien taistelunammuntojen suorittamisen.¹⁵⁰ Tätä voi tutkijan mielestä pitää jo hieman ylimitoitettuna, kun huomioidaan joukkojen todellisen koon ja harjoittelussa tärkeimpinä pidetyt aiheet.

Vertailtaessa suojeluskunnan ja puolustuslaitoksen ohjesääntöjä voi havaita niiden olevan varsin samankaltaisia. Ohjesäännöissä käsitellään suljetun muodon harjoituksiin liittyvät asiat ja tykkikoulutuksen perussuoritukset ase käsittelystä ja suuntauksesta. Kummankaan ohjesääntötyypin ei voi katsoa menevän kovin pitkälle taktiikan tai ampumaopin osalta. Puolustuslaitoksen ohjesäännöissä on erikseen laadittu ohjesäännöt ampumaopista

Kansalaisjärjestössä toiminta vaatii aina innokkaita toiminnan ylläpitäjiä, ja toiminnan laatuun vaikuttaa paljon näiden henkilöiden innostus ja ammattitaito. Esimerkiksi Porvoon patterin toiminnan kantavaksi voimaksi mainitaan siitä kertovissa artikkeleissa moneen otteeseen innokas patterin päällikkö, joka sai paikkakunnalla ihmiset innostumaan toiminnasta ja joka myös järjesti toiminnan sisällöltään järkeväksi.¹⁵¹

Jyväskylässä toimineen 10. suojeluskuntapatterin toiminta koostui ns. ”tykkisulkeisista” ja suuntausharjoituksista suoraa ja epäsuoraa suuntausta käyttämällä. Koulutusta vaivasi myös Jyväskylässä varojen vähyydestä johtuen hevosten puuttuminen harjoituksista. Tällä perusteella voidaan olettaa, että suurimmassa osassa suojeluskuntia toiminta jumiutui harjoitteluksi sillä alueella, jossa tykit olivat säilytyksessä ja käsin liikuteltavissa. Tykistö pääsi osallistumaan leiripäivillä päivien päätteeksi järjestettyihin taisteluharjoituksiin.¹⁵² Näiden harjoitusten sisältöä on tutkimuksessa tehtyjen havaintojen perusteella mahdoton arvioida. Parhaimmillaan tykistö on voinut päästä toimimaan kokonaisuudessaan tehtävää toteuttamassa ja heikoimmillaan tykistöjoukot ovat olleet läsnä samalla alueella harjoittelun aikana. Jyväskylän suojeluskuntapiirin toiminnasta kertovassa teoksessa tuodaan myös esiin ainakin Jyväskylässä toimineiden joukkojen selkeä tykistön ja viestin aselajien välinen ero ja tästä johtuen viestiyhteyk-

¹⁵⁰ *Kenttätykistön koulutusohjesääntö (Kt. K.O.) 1924*, Suojeluskuntain yliesikunta, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, 1924, s. 132.

¹⁵¹ Nimimerkki, Entinen tykkimies L.: 21. suojeluskuntakenttäpatterin toiminnasta. *Suojeluskuntalaisen lehti*, N:o 13, 1924, ss. 158–160.

¹⁵² Kylmälä, Jussi, Rantanen, Jari: *Jyväskylän suojeluskuntapiiri 1918–1944*, Saarijärvi, 1986, s. 120.

siä ei saatu toteutettua kaikkiin harjoituksiin. Jyväskylän patteri ampui kovapanosammuntoja patterin kokoisella joukolla.¹⁵³

Yhteenvedona toiminnasta haluan tuoda esiin ammuntojen merkityksen ja sen että suojeluskuntatykistö todella pystyi kovapanosammuntoihin. Se on merkittävä saavutus ja se tutkijan mielestä todistaa toiminnan laadun niin hyväksi, että joukot ainakin osittain suoriutuivat kenttätykistön tärkeimmästä tehtävästä.

Tykistöosasto pyrki ohjaamaan toimintaa varsin tehokkaasti, mutta toiminnan toteutuminen ei tässäkään asiassa ollut ymmärrettävästi aivan täydellistä. Toiminnan tarkastelu osoittaa halun kehittyä ja viedä koko suojeluskuntatykistön toimintaa jatkuvasti eteenpäin. Tykistön kehitys huomioitiin konkreettisesti ja uusia toimintatapoja pyrittiin ottamaan toimintaan mukaan varsin aktiivisesti.

Tutkimuksen ajallisen rajauksen perusteella on hankala todeta sotilaallisen merkityksen konkreettisuutta, koska liikekannallepano tapahtui vasta joitakin vuosia myöhemmin. Tutkimuksen tavoitteen kannalta on kuitenkin syytä käsitellä seuraavassa kappaleessa suojeluskuntatykistön osuutta talvisodassa.

Syksyllä 1939 suojajoukkokokoonpanoon siirryttäessä perustettiin Viipurissa ja Äyräpäässä suojeluskuntatykistön joukoista 4. prikaatin tykistöksi suojeluskuntapatteristo, kalustonaan 12 kappaletta 76 LK/13 tykkejä.¹⁵⁴ Alajoki esittää myös artikkelissaan myös vahvistamattoman tiedon siitä, että suojajoukkojen kenttätykistöstä vain kaksi olisi osallistunut viivytysvaiheen taisteluihin ennen pääaseman taisteluita, vahvistamattoman tiedon mukaan toinen tuliyksiköistä olisi ollut mainittu 4. prikaatin patteristo.

Toinen konkreettinen tapa viedä suojeluskuntatyössä saatuja tykistöoppeja käytäntöön sotatilanteessa oli suojeluskunnan palveluksessa olleiden toiminta vaativissa komentajatehtävissä. Esimerkkinä tästä on Talvisodan 2/KTR8 -komentaja, Ilmajoen suojeluskunnan aluepäällikkö, kapteeni P. G. Aalto.¹⁵⁵

¹⁵³ Kylmälä (ja muut 1986), s. 122.

¹⁵⁴ Alajoki, Matti: Talvisodan kenttätykistömme, *Tykkimies 1960*, Vaasa Oy:n kirjapaino, Vaasa, 1960, s. 25.

¹⁵⁵ Ulkuniemi, Martti: *Tykistö taistelussa*, WSOY, Vaasa, 1952, s. 7–11.

5 YHDISTELMÄ

5.1 Suojeluskuntatykistön suorituskyky

Kannaksella toimineiden asemapattereiden merkitys oli tutkijan ennen kaikkea se, että pitämällä tykistö valmiina tuliasemassa vapaussodan jälkeisessä epävakaassa tilanteessa, oli mahdollista näyttää puolustusvalmiutta. Kuuden tykin sotilaallinen merkitys oli olematon, mutta mahdollinen hyvin sijoitettu tuliasema olisi tietysti voinut olla hyödyksi. Pääpaino merkityksessä onkin siinä, että suojeluskuntalaisten panoksella on ollut mahdollista pitää tämä voimannäyttö yllä ja osoittaa puolustusvalmiutta. Kuten tutkimuksessa tuli esiin, ei tämän kaltainen järjestely ollut kestävä ratkaisu ja alueen suojeluskunnat eivät pystyneet pitämään toimintaa yllä kovin pitkää aikaa. Lähteistä on käynyt ilmi, että kyseisen joukon ampumatekniikan hallinta oli puutteellista. Tässä yhteydessä ymmärrän edellä mainitun kuvauksen tarkoittavan taitotasoa käytännössä olemattomaksi. Tämä tarkoittaa todennäköisesti sitä, että joukoissa oli henkilöitä jotka osasivat käyttää aseita ja olisivat pystyneet niillä ampumaan, mutta ei juuri muuta. Mikäli kuvaukset joukosta pitävät paikkansa, ei tämä luo kovin suurta uskoa joukkojen käytettävyydestä, erityisesti kun ottaa huomioon, että ne toimivat lähes kahden vuoden ajan. Tuona aikana olisi tutkijan mielestä pystynyt kouluttamaan suojeluskuntalaiset sellaiselle tasolle, että he olisivat koko henkilöstön paikalla ollessa pystyneet täysipainoisesti toimimaan, jos joukosta olisi löytynyt riittävän ammattitaitoisia johtajia.

Tuon esiin tämän kolmen kaksitykkisen patterin toiminnan ja niiden lakkauttamisen syyt sen johdosta, että uskon niiden kuvastavan taidoiltaan toiminnan alkuvuosien tyypillistä suojeluskuntatykistön tasoa. Tarkastellessa kolmea painopisteeseen sijoitettua joukkoa ja niiden kykyä toimia, voi perustellusti olettaa muidenkin suojeluskuntatykistön joukkojen olevan pääpiirteittäin samalla tasolla. Kuten todettu, varsinkin ensimmäisten vuosien aikana oli jääkärikapteeni Snellman hyvin huolissaan joukkojen kyvystä toimia ja toi esiin huolensa pattereiden sijoittamisesta kenttäarmeijan joukkoihin liikekannallepanon aikana.

Suojeluskuntatykistön kehityksen kannalta suuntaviivat luotiin vuoden 1920 tykistösuunnitelmalla, josta kuvastui suojeluskuntajärjestön näkemys huomattavasti suuremmasta ja puolustuslaitokseen nähden vähintään tasaveroisesta järjestöstä. Suojeluskuntien perustamat joukot olisivat olleet vahvuudeltaan todella suuret. Uskon tämän liittyvän myös eräisiin poliittisiin seikkoihin, joita ei ole tarkoitus käsitellä tarkemmin tässä tutkimuksessa. Suojeluskunnat

olisivat pystyneet varsin mittaviin järjestyksen pitoon liittyviin toimenpiteisiin, mikäli sen asema olisi muodostunut järjestön tavoitteen kaltaiseksi.

Tykistön osalta suunnitelmassa oli havaittavissa vapaussodassa valkoiselle armeijalle perustetun tykistön hyvät saavutukset. Lyhyessä ajassa pystyttiin osaavissa käsissä perustamaan tyhjästä aselaji armeijalle. Mikäli suojeluskunnan tykistöjoukkoja olisi pystytty perustamaan ja kouluttamaan samassa mittakaavassa myös rauhan aikana, olisi tykistösuunnitelman tavoitteet olleet realistisia. Suunnitelma ei toteutunut ja sen tavoitteet jäivät todella paljon vajaiksi, mutta se antoi siitä huolimatta tavoitteet toiminnan käynnistämiseksi.

Suojeluskuntatykistön harjoitustoimintaa tutkiessa saadun käsityksen mukaan, patterin keskuudessa järjestetyt harjoitukset koostuivat pääasiassa tykin käsittelystä, suuntausharjoituksista ja oppitunneista, jotka eivät välttämättä varsinaisesti palvelleet kokonaisuutta. On selvää, että nämä asiat piti suojeluskuntalaisille opettaa ja erityisesti nämä aiheet vaativat paljon toistoja. Tutkijan mielestä olisi kuitenkin ollut erittäin olennaista huomioida näiden miesten koulutuksessa heidän sodanaikaisiin tehtäviin liittyvät asiat. Tykistöjoukon koulutuksen kannalta on hyvin olennaisesti eroa koulutetaanko kokonaisuutena toimivan sodanajan joukkoa vai tykistöyksiköissä palvelevia yksittäisiä tykkimiehiä ja johtajia. Yhtenäisessä joukossa voidaan keskittyä mahdollisimman hyvään hallintaan jokaisen oman tehtävän ja lähimmän esimiehen tehtävän hallitsemisessa. Puolestaan koulutettaessa pattereita, joiden ei olisi ollut tarkoitus liikekannallepanossa toimia yhtenäisenä joukkona, olisi pitänyt keskittyä laaja-alaisesti aselajin kouluttamiseen. Tähän vaikuttaa varmasti se, ettei oletettavasti niissä joukoissa, jotka liikekannallepanossa hajotettaisiin, ollut ammattitaitoa tämän kaltaiseen koulutukseen. Nykypäivään sidottuna olisi ehdottoman tärkeää saada opetettua haastavampia perussuorituksia, kuten suuntaimen tarkistus ja suuntakehille tehtävät tarkistukset mahdollisimman monelle reserviläiselle, jotka tulevat hajaantumaan omiin joukkoihinsa liikekannallepanoon liittyen.

Toiminnan kehittämisen kautta saatiin yhdenmukaistettua toimintaperiaatteet samanlaisiksi kuin puolustuslaitoksen kenttätykistössä. Tämän perustana oli sotilasohjaajien työskentely ja ohjesääntöjen saattaminen käyttökelpoisiksi ja yhdenmukaisiksi.

Tarkasteltaessa suojeluskuntatykistöä kokonaisuutena on todettava, että ajan henkeen kuullut nopea aselajin kehitys on huomioitu myös toiminnassa. Uusien asioiden opettaminen ja koulutukseen mukaan ottaminen on kuitenkin haluttu toteuttaa ja sitä on myös suojeluskuntain yliesikunnan tykistö- ja koulutusosaston toimesta pyritty tukemaan opetuksella, kalustolla,

vaatimalla ja kannustamalla. Tästä ovat osoituksena vaatimattomana pitämäni Suojeluskuntain yliesikunnan koulutusoppaat aselajin toimintaan liittyen ja osallistuminen tuon ajan tykistön toiminnan varsinaisiin kohokohtiin, Perkjärven leireille. Tämä osoittaa, ettei suojeluskuntatykistön joukot ole kuitenkaan halunnut jättäytyä sivuun tekemään pelkästään itselleen mielesisiä asioita omilla paikkakunnillaan.

Suojeluskuntatykistössä otettiin käyttöön merkittävilta osin aselajin uudistuksia, kuten liikkuva tulenjohto ja mittauselimet. Yleisesti ottaen täydelliseen ammunnanvalmisteluun ja sen perusteella tehtyyn epäsuoraan ammuntaan ilman haarukointia pystyminen oli varsin hyvä osoitus siitä, että kehityksessä pysyttiin mukana – ainakin osassa suojeluskuntapattereita. Harjoituksissa uusien asioiden tekeminen ei aina onnistunut täydellisesti, mutta se on luonnollista ja kuuluu asiaan tehtäviä harjoiteltaessa.

Suojeluskuntatykistö ampui resurssien puitteissa ahkerasti, ja ammunnoissa otettiin koulutuksen edetessä käyttöön samat toimintaperiaatteet puolustuslaitoksen kenttätäkistön kanssa jolloin saavutettiin mahdollisuudet yhdenmukaiseen toimintaan. Kaluston hankkiminen ja parantaminen olivat yksi tärkeä kokonaisuus, unohtamatta esikuntien ja tarkastajien tasolla tapahtunut työtä.

5.2 Millainen oli suojeluskuntatykistön merkitys vuosina 1918–1933

Suojeluskuntatykistön toiminnan lähtökohdat olivat tutkijan mielestä varsin sekavat. Toimintaa häiritsi kolme tärkeää tekijää. Kaluston puute johtui maassa vallitsevasta tilanteesta ja siitä, että sodan jäljiltä kaluston järjestely vei aikaa. Kaluston sai ensisijaisesti käyttöönsä puolustuslaitos ja sen kenttätäkistö. Suojeluskuntien käyttöön riitti lopulta vain sellaista kalustoa, joka ei puolustuslaitokselle kelvannut.

Suojeluskuntien aseman määrittäminen oli myös olennainen perustamiseen vaikuttava tekijä. Suojeluskunnan keskuudessa olisi haluttu olla toteutunutta suurempi toimija maanpuolustuksen osalta, ja monet tahot olisivat haluta jopa suojeluskunnat maan viralliseksi armeijaksi juuri vapaussodan päätyttyä – olihan työtä itsenäisyyden eteen tehty vuosia. Tämän vuoksi toiminnan tavoitteiden määrittely oli varmasti hankalaa, mutta se ei ainakaan tutkijan mielestä onnistunut toiminnan alkuvaiheessa realistisesti. Suojeluskunnan johdossa pidettiin selvästi itsepäisesti kiinni halusta olla toteutunutta suurempi maanpuolustukseen osallistuva toimija, ja tämän tavoitteen perusteella haluttiin myös joukkojen olevan vahvuudeltaan ja toimintakyvyltään paljon suuremmat, kuin mihin toiminta vuosien saatossa kehittyi.

Suojeluskuntatykistöstä muodostui aselajin kannalta varsin raskaalla organisaatiolla toimiva ja suuriin tavoitteisiin tähtäävä joukko. Käytännön toiminnassa se oli kuitenkin paljon heikompi, kuin sen olisi haluttu olevan. Johtopäätöksissä on siis tähän mennessä pelkästään kyse tavoitteiden määrittelystä, jossa ei onnistuttu suojeluskuntatykistön osalta hyvin. Tästä aiheutui vuosia kestänyt suurten odotusten varjostama toiminta, jota ei tykistöosaston toimesta ehkä osattu riittävästi arvostaa. Mahdollinen arvostus ei ainakaan lähteitä tarkastellessa välity lukijalle.

Merkitystä arvioitaessa on ensisijaisen olennaista muistaa suojeluskunnan merkitys kansalaisjärjestönä. Vastikään itsenäistyneessä maassa, jossa oli käyty itsenäistymiseen liittyen myös sota, syntyi kansalaisjärjestö, jossa oli historiansa aikana 150 000 jäsentä. Tämä on osoitus vahvasta innostuksesta ja halusta antaa oma panoksensa itsenäisyyden turvaamiseen. Suojeluskunta pyrki osaltaan turvaamaan Suomea ulkoiselta uhalta, pitämään yllä reserviläisten taitoja ja antamaan tarvittaessa virka-apua toimintaansa liittyen.

On pidettävä mielessä ne lähtökohdat, joilla toimintaa pidettiin yllä. Rahaa kalustoon ja muihin välineisiin oli hyvin niukasti, kuljetusvälineitä ei ollut käytettävissä ja ennen kaikkea kyseessä oli kuitenkin nykymaailmaan suhteutettuna puhtaasti harrastus. Miehet halusivat koontua harrastuksen parissa harjoituksiin toimimaan tykkimiehinä, ja harjoittelemaan omaa tehtävää tai ainakin toimintaa aselajin parissa. En usko, että kovin moni siviili olisi nykyään erityisen kiinnostunut käyttämään vapaa-aikaansa harrastuksen parissa, jossa hän toimii sotilaallisen hierarkian alimmilla portilla ja harjoittelee miehistön jäsenenä omaa toimintaansa sotilasjoukossa. Suojeluskuntatykistön 1920 ja 1930 -luvuilla kuitenkin antoivat panoksensa tälle toiminnalle, todennäköisesti tärkeimpänä motivaationaan Suomen itsenäisyyden turvaaminen.

1900-luvun alkupuolen kenttätykistö eli niin suurta murrosta ja otti niin suuria kehitysaskelia, että on muistettava aihetta tarkastellessa johtajien asema tämän kaltaisessa tilanteessa. Heidän on täytynyt opetella valtavasti asioita, jotka eivät varmasti ole olleet helpoimpia mahdollisia. Opittuaan asiat, he johtivat kovapanosammuntoja kotiseudullaan, jossa ei varmasti ollut sijaa epäonnistumiselle. Näistä lähtökohdista tarkasteltuna tutkimuksessa kuvatut tulokset ovat hyviä saavutuksia.

Kannaksen asemapattereiden toiminta omana kokonaisuutenaan on varsin merkittävä asia. Vaikka toimintaa ei pystytty pitämään yllä muutamaa vuotta pidempää aikaa, oli se kuitenkin

osoitus siitä, että reserviläisistä pystyttiin muodostamaan näin vaativaa tehtävää suorittava joukko. Pelkästään läsnäolo ja valmiuden osoittaminen, joka tällä toiminnalla mahdollistettiin, oli varsin olennainen osa suojeluskuntatykistön merkitystä.

Verrattaessa suojeluskuntatykistön miesmäärän suhdetta koko suojeluskuntien jäsenmäärään, on se selvästi alle 5 % kokonaisvahvuudesta. Vaikka tätä aihetta tutkiessa, ja varmasti osaltaan myös tutkimusta lukiessa, saa kuvan lähtökohtiin ja toimintaympäristöön verrattuna varsin kehittyneestä ja osaltaan jopa varsin hyviä tuloksia saavuttaneesta aselajista, ei suojeluskuntatykistön merkitys aselajin tai suojeluskunnan keskuudessa näiden lukemien perusteella voi siitä huolimatta olla mitenkään erityisen suuri. Varsinkaan jos tarkastelen aihetta alkupe räisen tehtävän, liikekannallepanossa perustettavien suojeluskunnan tykistöjoukkojen valossa. Tässä yhteydessä on vielä muistettava, että suojeluskuntalaiset osallistuivat reserviläistoimintaan, joka kaikesta huolimatta on harrastustoimintaa. Sitä ei voi verrata ammattisotilaisiin eikä palvelustaan suorittaviin varusmiehiin. Harjoituksiin osallistui noin puolet pattereihin kuuluvasta henkilöstöstä ja ampumarajoituksiin hieman enemmän. Tuolloin aktiivisten tykistön parissa toimivien suojeluskuntalaisten määräksi saadaan valtakunnallisella tasolla vain noin 1 000 miestä. Kuitenkin maassamme tuolloin varsin nopeasti kehittyneen mutta varsin tuntemattoman aselajin parissa saatiin reserviin hyvin koulutettua henkilöstöä mahdollisessa liikekannallepanossa perustettaviin joukkoihin.

Edellä mainitulla harrastustoimintaan osallistumisella on varsin suuri merkitys sodanajan joukkoja perustettaessa. Johtajien ammattitaidon laaja-alaisemmaksi kehittyminen on reserviläisistä perustettavan joukon eduksi ja sitä voidaan tarkastella myös nykypäivän esimerkillä tutkijan omiin kokemuksiin verrattuna. Olen huomannut tämän saman ongelman toimiessani työssäni reserviläisten kanssa. Aselaji on varsin tekninen ja vaatii varsin pitkälle vietyä ammattitaitoa. Reserviläisen sijoituksen vaihtuessa, jaosjohtajan tehtävien tasoisissa tehtävissä, ja varsinkin sitä vaativammassa tehtävissä, on varsin paljon hankaluuksia suoriutua uudesta tehtävästä. Tähän liittyen suojeluskuntatyön kaltainen vuosia kestänyt harjaantuminen on erittäin hyvä asia ammattitaidon laajentumisen kannalta, ja antaisi monessa tapauksessa todella paljon hyötyä reserviläisistä koostuvassa armeijassa.

Maanpuolustustahto on hyvin konkreettinen asia joka perustuu yksilön mielikuviin. Tältä osin suojeluskuntatykistöllä on varmasti ollut oma merkityksensä mielikuvien luojana. Raskaiden aseiden parissa toimiva joukko on toimiessaan varsin näkyvä ja näyttävä osoitus käytännön suojeluskuntatyöstä. Ammunnat paikkakunnalla ovat varmasti olleet tapaus joka huomataan.

Tästä syystä suojeluskuntatykistö on omana aikanaan varmasti ollut nykykielellä ilmaistuna varsin positiivinen PR-väline. Muutoinkin tykistö oli selkeästi yleisön kannalta kiinnostava aihe.

Suojeluskuntalaisten toiminnan yhteydessä pystyttiin pitämään yllä erilaisia toimintoja, jotka ovat olleet sotilaallisia tai yhteiskunnan toimintaan liittyviä asioita. Kannaksella toimineet asemapatterit olivat osaltaan omaan aikaansa varsin merkittävä voimannäyttöön liittyvä tekijä, jolla mahdollistettiin mielikuva korkeasta puolustusvalmiudesta. Toisaalta muut suojeluskunnan aselajit pystyivät parantamaan oman alueensa elinoloja mainituilla lauttayhteyksillä. Tämän kaltaiset toimenpiteet ovat erittäin tärkeitä osoituksia sotilaiden toiminnasta ja turvasivat sotilaallisen toiminnan edellytyksiä.

Suojeluskuntatykistöllä on ollut järjestön parissa myös aselajia vähemmän imarteleva tekijä, sillä sen avulla on voitu tarjota yhä useammille mahdollisuus osallistua suojeluskuntatyöhön. Kaikki eivät varmasti ole olleet ominaisuuksiltaan tai kenttäkelpoisuudeltaan soveltuvia palvelemaan vaativimmissa jalkaväen taistelutehtävissä, mutta he ovat siitä huolimatta voineet toimia silti tukevan aselajin tehtävissä. Aselajin tekninen vaativuus on myös varmasti herättänyt tietynlaisissa, esimerkiksi teknisesti orientoituneissa, henkilöissä kiinnostusta, ja he ovat myös helposti voineet sisäistää vaativat aiheet tykistön parissa. Toimintaa on siis tykistön kautta voitu tarjota hyvin suurelle määrälle erilaisia suojeluskuntalaisia.

On ollut varsin mukava huomata tutkimusta tehdessään, että aselajissa on pystytty järjestämään koulutusta vähäisten sotilasohjaajien ja aselajin opetusta saaneiden johdolla. Tämä on myös helpoin sitoa nykypäivään sitä kautta, että jos antaisimme mahdollisuuden tykistössä palvelleille ja joukkoihin sijoitetuille reserviläisille suorittaa esimerkiksi patterin amunnat epäsuoraa tulta käyttäen, olisi se varmasti melko suuren työn takana. Vaikka koulutusta on helppo arvostella erittäin yksipuoleiseksi tykkisulkeisten ja suuntausharjoitusten pitämiseksi, on siitä huolimatta havaittavissa varsin pitkälle vietyjä toimenpiteitä ja vaativiakin suorituksia tämän kaltaiselle joukolle.

Konkreettisin osoitus on mainitut kovapanosammunnat ja se, että niitä on ylipäätään järjestetty, vaikkakin tietyissä tapauksissa koulutustarkastuksiin liittyen käskettynä. Ammuntojen laatu on luonnollisesti vaihdellut varsin paljon, mutta niiden järjestäminen on rohkeuden osoitus suojeluskuntapattereilta ja niiden johtajistolta. Esimerkiksi oman paikkakunnan alueella ras-

kailla aseilla epäsuoran tulen ampuminen vaatii varsin paljon luottamusta omaan ammattitaitoon ja oman joukon koulutukseen.

Tutkimus antaa käsityksen suojeluskuntatykistön toiminnan hyvistä puolista ja saavutuksista. Tämä tietysti perustuu, kuten moni muukin historiallinen tutkimus, siihen, että arkistoidun materiaalin sisältö kohdistuu siihen mitä on tehty, eikä siihen mitä on jätetty tekemättä.

Toiminnan käynnistyessä suojeluskuntatykistön tehtäväksi määritettiin aktiivipattereiden osalta suojeluskunta-aktiivirykmenttien tykistön perustaminen liikekannallepanoon. Tätä tehtävää ei olisi tutkijan mielestä pystytty toteuttamaan missään suojeluskuntatykistön historian vaiheessa, enkä usko sen olleen toiminnan ensimmäisten vuosien jälkeen todellinen tehtävä näille joukoille. Tutkimusta tehdessäni en löytänyt tietoa tehtävän muutoksesta, mutta oletan siitä huolimatta realiteettien olleen selvillä erityisesti suojeluskunnan johdossa.

Suojeluskuntatykistön merkitys oli aselajin koulutuksen laajentaminen suojeluskuntien osalta toiminnassa mukana olleiden keskuuteen. Kehittyvän aselajin toimintatavat pystyttiin kouluttamaan edes hieman suuremmalle joukolle kuin varusmiespalveluksen perusteella pystyttiin. Suojeluskuntien perustalle pystyttiin talvisodan suojajoukkoihin perustamaan yksi patteristo ja suojeluskuntatykistön henkilöstö muodosti ammattitaitonsa perusteella rungon varmasti mooneen sotaan perustettavaan patteriin. Olennaista oli aselajin huomioiminen suojeluskunnissa ja sen tärkeyden tunnustaminen resurssien luomisella. Tykistön toimintaa päästiin kokeilemaan käytännössä ja se kannusti nuoria miehiä hakeutumaan aselajin pariin myöhemmin sotilasuralaan. Toiminnassa ei päästy asetettuihin tavoitteisiin, mutta sen syytä siihen ei tutkimuksessa pystytty selvittämään – oliko kyseessä liian suuret tavoitteet, riittämättömät resurssit vai tehoton toiminta? Tutkimuksen perusteella olisi pitänyt kiinnittää enemmän huomiota koulutukseen ja sitä antavaan henkilöstöön, sillä osaamattomissa käsissä toiminta menettää merkityksensä.

Kun asiaa tarkastellaan nykypäivän näkökulmasta ja pohditaan tulevaisuuden näkymiä, uskon aselajin kehittyvän nopealla tahdilla seuraavien vuosikymmenten aikana. Vaikka tulevaisuudessa järjestelmän kehittymiselle on olemassa tekniset mahdollisuudet, on tulevilla parannuksilla pääsääntöisesti tarkoitus toteuttaa samoja periaatteita helpommin, nopeammin ja tarkemmin. Kuitenkin on keskeistä ymmärtää mitä täytyy tehdä ja miksi, vaikka käyttäisikin suoritukseen teknistä apuvälinettä, joka tekee työvaiheita automaattisesti. Yhä edelleen on ymmärrettävä samat periaatteet, jotka suojeluskuntalaiset opettelivat omaan toimintaansa liittyen

heidän aikansa uusina asioina. Koulutukseen on panostettava jatkossa enemmän, koska välineet teknistyvät ja niiden käyttö vaatii perusteiden ymmärryksen lisäksi käyttökoulutusta niin varusmiespalveluksessa kuin myöhempiin reserviläisten tehtäviin liittyen. Tilanne voi olla tulevaisuudessa samankaltainen kuin se oli 1920 ja 1930-lukujen suojeluskuntatykistössä.

Aikaisempaan hyvin vähäiseen tutkimukseen suojeluskuntatykistöstä suhteutettuna merkitys on ollut tutkimuksen mukaan suuri ja toiminnalla on saavutettu paljon, mutta suojeluskuntatykistöstä kirjoitettaessa ei huomioida suojeluskuntatykistön osuutta koko suojeluskunnasta. Kirjoituksissa tuodaan ansioitunut työ esille ja sitä kiitetään, mutta kertomatta jää toiminnan konkreettiset esimerkit vanhentuneesta ja osittain käyttökelvottomasta kalustosta ja tavoitteisiin nähden riittämättömästä tykistön määrästä ja laadusta. Tämä ei ole niiden syy jotka ovat osaltaan tehneet ansiokasta työtä ja saavuttaneet hyviä tuloksia – yhtä hyvin saavutuksiin olisi pitänyt päästä huomattavasti laajemmassa mittakaavassa tai antaa toteuttamiskelpoiset vaatimukset toiminnalle.

5.3 Tutkimuksesta

Tutkimuksessa vastataan asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja tutkimusta tehdessäni näkemykseni suojeluskuntatykistöstä muuttui varsin ratkaisevasti. Suojeluskuntatykistön toiminta oli varsin organisoitua ja sitä pyrittiin jatkuvasti kehittämään. Suojeluskuntatykistön joukkojen määrä oli hyvin suuri, tarkasteltaessa henkilöstön määrää, aseiden lukumäärää ja harjoitusten varsin pitkälle vietyä toimintaa. Joukoissa joissa uskallettiin ampua kovapanosammuntoja, eikä esimerkiksi tyydytty pelkästään tykkisulkeisiin ja suuntaamisharjoituksiin suojeluskuntatallolla. Harjoituksia järjestettiin melko paljon ja niihin osallistuminen oli tämän kaltaiseen toimintaan liittyen varsin odotuksieni mukaista.

Tutkimuksessa pystyttiin määrittelemään suojeluskuntatykistön merkitys. Lisäksi tutkimus tuottaa osaltaan uutta tietoa suojeluskuntatykistöstä varsin konkreettisilla esimerkeillä. Tutkijan näkemykset toiminnan menestystekijöistä ja suurimmista haasteista ovat osaltaan sovellettavissa nykypäivään., vaikka se ei tutkimuksen aiheena ole. Jatkotutkimuksen kannalta on olemassa joitakin olennaisia havaintoja jotka esittelen seuraavaksi.

Jatkotutkimuksen helpottamiseksi olisi varsin olennaista koota helposti luettavaan muotoon arkistotiedoista löytyvät palvelustilastot ja muut listaukset joukkojen toiminnasta. Nämä tilastot löytyvät materiaalista ja ne olisivat helposti koostettavissa vuosittain jaetuksi kokonaisuuksiksi suojeluskuntapattereista, niiden henkilöstöstä ja aseista. Palvelustilastojen perusteel-

la olisi nykyistä helpompi verrata yksittäisten pattereiden toimintaa ja perehtyä yksittäisten pattereiden toiminnan taustoihin tarkemmin. Aktiivisimmat joukot ovat olleet toiminnassaan hyvin eri tasolla kuin vähiten toimintaa järjestäneet joukot. Uskon esimerkiksi Viipurin suojeluskunnan tykistötoiminnassa olevan paljon sellaista johon olisi mielenkiintoista perehtyä. Viipurin suojeluskuntatykistö mainittiin monessa tapauksessa positiivisena esimerkkinä, mutta tässä tutkimuksessa käytetyssä materiaalissa ei ole konkreettisia esimerkkejä toiminnasta.

Suuritöinen mutta mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi suojeluskuntalaisten palvelus toisen maailmansodan aikana. Esimerkiksi eri suojeluskuntapattereissa palvelleiden palvelus sodan aikana omissa joukoissaan voisi olla mielenkiintoinen tutkimusaihe ja antaisi konkreettisemmän kuvan suojeluskuntatykistöstä. Tykistökäskyissä ja kurssien osallistujailmoituksissa tulee ilmi ansioituneiden suojeluskuntalaisten lähettäminen kursseille täydentämään tietojaan, tämä on osoitus tietynlaisesta kyvykkyydestä. Nimien perusteella sotatien selvittäminen joidenkin suojeluskuntalaisten osalta olisi varsin mielenkiintoista. Tutkimuksen perusteella voitaisiin arvioida suojeluskuntapalveluksen merkitystä palvelusuran kehittymiseen kenttäarmeijan joukoissa.

Rannikkotykistö oli tutkijan mielestä erittäin merkittävässä osassa, varsinkin lehtikirjoituksia tarkasteltaessa. Kenttätykistön osalta artikkeleita oli erittäin vähän ja siihen verrattuna rannikkotykistö oli selkeästi suuremmassa roolissa. Tämän perusteella pidän suojeluskunnan rannikkotykistön tutkimista mielekkäänä aiheena.

Lähteiden osalta on suojeluskunnista kirjoitettu materiaali varsin kattavaa ja niihin perehtyminen on ehdottoman tärkeää tutkimuksen kannalta. Tutkijan mielestä mielikuva suojeluskunnasta vaihtelee varsin runsaasti ihmisten keskuudessa ja tässä tapauksessa 1980-luvun alussa syntyneellä tutkijalla on ollut hyvin neutraali kuva suojeluskunnista ja ymmärrys niiden asemasta on kehittynyt tutkimusta tehdessä varsin paljon. Kansalaisjärjestönä suojeluskunnan kaltainen toiminta ei tule toistumaan nykyisen kaltaisessa maailmassa, mutta siinä on paljon hyviä ominaisuuksia joiden käyttöä joissain tapauksissa voisi harkita.

Kenttätykistön kehityksen kannalta runsas kirjoittaminen on ehdottoman positiivinen asia tutkimuksen kannalta, mutta on selvä, että sitä leimaa kirjoittajien näkemys aselajista ja sen parissa toimineista henkilöistä. Tutkimuksen kohteena olleen ajan tykistön tunteminen on kenttätykistössä palvelevalle riittävää tutkimuksen kannalta, mutta olisi huomattavasti helpompi perehtyä materiaaliin jos käytettävän ajan puitteissa ehtisi perehtyä käytettyihin menetelmiin

ja toimintatapoihin sillä tarkkuudella, että osaisi itse tehdä tarvittavat suoritukset tykistön parissa kyseisen ajan menetelmillä.

Tämän tutkimuksen lisäksi jatkotutkimukselle hedelmällisiä aiheita ovat edellä mainitut seikat. Toivottavasti tämä tutkimus herättää mielenkiinnon aiheen tutkimiseen.

6 LÄHTEET

6.1. JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

6.1.1 Kansallisarkiston (KA) Sörnäisten toimipiste, entinen Sota-arkisto

Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, Tykistökäskyt, Tykistökurssit, Palvelusilmoitukset, Kirjeenvaihto, 1925, kansio F 48.

Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, Tykistö, 1926, Kansio 62.

Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, III tykistöpiirin palvelustilasto 1927–1931, sidos 286.

Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, III tykistöpiirin palvelustilasto 1927, sidos 287.

Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, Salaiset asiakirjat 1933. Kansio 152.

Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökäskyt 1919–1920, 1922–1923. Da 1.

Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23. Db 1.

Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistöohjelma 1920, Dc 1.

Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökurssi Helsingissä 1919, Hb 1.

Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Tykistökurssit Perkjärvi, Taipale, 1920, Hb 2.

Suojeluskuntain yliesikunta, Adjutantuurin arkisto, Tykistökäskyt 1922–1928, E 28.

6.1.2 Ohjesäännöt

Kenttätykistön jatkokoulutus, Vapaaehtoisten upseerien ohjelmisto, Suojeluskuntain yliesikunta, Osakeyhtiö Weilin & Göös aktiebolag, Helsinki, 1940.

Kenttätykistön jatkokoulutus, Rintama-aliupseerien ja rivimiesten ohjelmisto, Suojeluskuntain yliesikunta, Osakeyhtiö Weilin & Göös aktiebolag, Helsinki, 1941.

Kenttätykistön koulutusohjesääntö, Suojeluskuntain yliesikunta, tykistöosasto, Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolag, Helsinki, 1920.

Kenttätykistön koulutusohjesääntö (Kt. K.O.), Suojeluskuntain yliesikunta, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, 1924.

Kenttätykistön ohjesääntö 1, Otettu käyttöön 1.7.1932, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, 1934.

6.2. JULKAISTUT LÄHTEET

6.2.1 Kirjallisuus

Alajoki, Matti: *Tykistökenraali Vilho Petter Nenonen*, Otava Oy, Helsinki, 1975.

Alajoki, Matti: Talvisodan kenttätykistömme, artikkeli teoksessa *Tykkimies 1960*, Vaasa Oy:n kirjapaino, Vaasa, 1960.

Ekman, Torvald: *Kenttätykistö ja sen toiminta*, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, 1925.

Hersalo, Niilo: *Suojeluskuntain historia I*, Hata Oy, Lahti, 1955.

Hersalo, Niilo: *Suojeluskuntain historia II*, Hata Oy, Vaasa, 1962.

Hindström, Helge: *Helsingin suojeluskuntatykistö 1919–1941 (–1941)*, Herttoniemen syväpaino Oy, Helsinki, 1964.

Itsenäisen Suomen kenttätykistö rauhan aikana, Suomen Kenttätykistön Säätiö, Joensuu, 1983.

- Kylmälä, Jussi ja Rantanen, Jari: *Jyväskylän suojeluskuntapiiri 1918–1944*, Saarjärvi, 1986.
- Mikkola, K. J., Tervasmäki, V., Salokangas, V.S., Kilkki, Pertti, Ahto, Sampo: *Itsenäisen Suomen puolustusvoimat*, Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo, 1969.
- Paulaharju, Jyri: *Itsenäisen Suomen kenttätykit 1918–1995*, Sotamuseo, Helsinki, 1996.
- Paulaharju, Jyri: *Suomen kenttätykistön historia 1. osa*, Suomen kenttätykistön säätiö, Helsinki, 1989.
- Paulaharju, Jyri: *Tykistökoulu 1918–1983*, Tykistökoulu, Savon Sanomain Kirjapaino Oy, Kuopio, 1982.
- Paulaharju, Jyri: *Tykistömme kehto – Perkjärvi, Kaukjärven ampumaleiri 1918–1939*, Suomen kenttätykistön säätiö, Vammala, 2001.
- Paulaharju, Jyri: *V. P. Nenonen – Elämä tykistölle*, Suomen Tykistömuseon julkaisu n:o 9, Keuruu, 2009.
- Pylkkänen, Ali: *Suojeluskuntalaiset – keitä he olivat? Vapaaehtoisten maanpuolustajien sosiaalinen kerrostuneisuus 1917–1944*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos, Helsinki, 2001.
- Raikkala, Hannes: *Suojeluskuntain historia III*, Hata Oy, Vaasa, 1964.
- Roudasmaa, Stig: *Helsingin suojeluskuntapiirin historia 1918–1944*, Helsingin suojeluskunta ja Lotta Svärd-piirien perinnekilta Ry:n historian toimikunta, Jyväskylä, 1997.
- Selén, Kari ja Pylkkänen, Ali: *Sarkatakkien armeija*, WSOY, Helsinki, 2004.
- Selén, Kari: *Sarkatakkien maa*, WSOY, Helsinki, 2001.

Suomen puolustusvoimat ennen ja nyt, Maanpuolustuskorkeakoulun sotahistorian laitoksen julkaisuja, WS Bookwell Oy, Porvoo, 2004.

Sinerma, Martti: *Lauri Malmberg ja suojeluskunnat*, Otava Oy, Keuruu, 1995.

Tiede ja ase N:o 4, Otava, Helsinki, 1936.

Ulkuniemi, Martti: *Tykistö taistelussa*, WSOY, Vaasa, 1952.

6.2.2 Artikkelit

Halonen, A: Yliesikunnan tykistöaliupseerikursseilta Suojeluskuntalaisen Lehdelle. *Suojeluskuntalaisen lehti*. N:o 28, 1924.

Paulaharju, Jyri: Suojeluskuntatykistön historia. *Ase-lehti N:o 3 1996*, Forssan kirjapaino Oy, 1996.

Roudasmaa, Stig: Helsingin Suojeluskunnan kenttä- ja ilmatorjuntayksiköt. *Reservin Sanomat N:o 8*, 2009.

Nimimerkki: Entinen tykkimies L.: 21. suojeluskuntakenttäpatterin toiminnasta. *Suojeluskuntalaisen lehti*. N:o 13, 1924.

Nimimerkki: Entinen tykkimies L.: 21. suojeluskuntakenttäpatterin toiminnasta. *Suojeluskuntalaisen lehti*. N:o 15, 1924.

Tykistö- ja tiedonantokurssit Tuusulassa 6.4. – 22.5.1926. *Hakkapeliitta No 23*. 1926.

Valokuvauskilpailu. *Hakkapeliitta*. No 38, 1926.

7 LIITTEET

Liite 1 Suojeluskuntapatterit vuonna 1920

Liite 2 Suojeluskuntapatterit vuonna 1922

Liite 3 Suojeluskuntapatterit vuonna 1933

Vuonna 1920 toimi 13 aktiivipatteria seuraavilla paikkakunnilla ja kalustolla:

1. Aktiivipatteri	Lahti	4 kpl M/02
2. Aktiivipatteri	Viipuri	4 kpl L/14
3. Aktiivipatteri	Turku	4 kpl M/02
4. Aktiivipatteri	Pori	4 kpl M/98
5. Aktiivipatteri	Tampere	4 kpl L/14
6. Aktiivipatteri	Vaasa-Laihia	4 kpl M/02
7. Aktiivipatteri	Mikkeli-Savonlinna	4 kpl M/98
8. Aktiivipatteri	Joensuu	2 kpl M/98
9. Aktiivipatteri	Vaasa-Närpiö	4 kpl M/02
10. Aktiivipatteri	Jyväskylä	4 kpl M/98
11. Aktiivipatteri	Oulu	4 kpl M/98
13. Aktiivipatteri	Sortavala-Salmi	4 kpl M/98
14. Aktiivipatteri	Vanhakaarlepyy-Kruunypyö	4 kpl M/98

Aktiivipattereiksi laskettiin myös kolme asemapatteria:

1. Asemapatteri	Metsäpirtti	2 kpl M/77
2. Asemapatteri	Sakkola	2 kpl M/77
3. Asemapatteri	Äyräpää	2 kpl M/77

Reservipattereita olivat:

Turun reservipatteri	2 kpl M/98
Kokkolan reservipatteri	2 kpl M/98
Kuopion reservipatteri	2 kpl M/98
Riihimäen reservipatteri	2 kpl M/98
Kotkan-Kymintehtaan reservipatteri	4 kpl M/98
Rauman reservipatteri	2 kpl M/98
Helsingin reservipatteri	2 kpl M/10
Metsäpirtin reservipatteri	2 kpl M/98
Pölläkkälän reservipatteri	2 kpl M/98

Porvoon reservipatteri

2 kpl M/98

Tiedot perustuvat vuoden 1920 toimintakertomukseen.¹⁵⁶

¹⁵⁶ Toimintakertomus 1920, Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23, Db 1, KA (Sörn).

Vuoden 1922 vuosikertomuksen mukaiset patterit suojeluskuntatykistössä:

1. Suojeluskuntapatteri	Lahti	4 kpl M/02
2. Suojeluskuntapatteri	Viipuri	4 kpl L/14
3. Suojeluskuntapatteri	Turku	4 kpl M/02
4. Suojeluskuntapatteri	Pori	4 kpl M/98
5. Suojeluskuntapatteri	Tampere	4 kpl L/14
6. Suojeluskuntapatteri	Vaasa-Ilmajoki	4 kpl M/02
7. Suojeluskuntapatteri	Mikkeli-Savonlinna	4 kpl M/98
8. Suojeluskuntapatteri	Joensuu	4 kpl M/98
9. Suojeluskuntapatteri	Vaasa-Närpiö	4 kpl M/02
10. Suojeluskuntapatteri	Jyväskylä	4 kpl M/98
11. Suojeluskuntapatteri	Oulu	4 kpl M/98
12. Suojeluskuntapatteri	Helsinki	4 kpl M/02
13. Suojeluskuntapatteri	Sortavala-Matkaselkä	4 kpl M/98
14. Suojeluskuntapatteri	Vanhakaarlepyy-Kruunypyö	4 kpl M/02
15. Suojeluskuntapatteri	Turku	2 kpl M/98
16. Suojeluskuntapatteri	Kokkola	2 kpl M/98
17. Suojeluskuntapatteri	Kuopio	2 kpl M/98
18. Suojeluskuntapatteri	Forssa	2 kpl M/10
19. Suojeluskuntapatteri	Kotka-Kymintehdas	4 kpl M/98
20. Suojeluskuntapatteri	Rauma	2 kpl M/98
21. Suojeluskuntapatteri	Porvoo	2 kpl M/98
22. Suojeluskuntapatteri	Metsäpirtti	2 kpl M/98
23. Suojeluskuntapatteri	Pölläkkälä	2 kpl M/98
24. Suojeluskuntapatteri	Enso	2 kpl M/10
25. Suojeluskuntapatteri	Taipale	2 kpl M/00
26. Suojeluskuntapatteri	Haparainen	2 kpl M/00
27. Suojeluskuntapatteri	Valkjärvi	2 kpl M/98
28. Suojeluskuntapatteri	Kivennapa	2 kpl M/98
29. Suojeluskuntapatteri	Raivola	2 kpl M/98
30. Suojeluskuntapatteri	Rautu	2 kpl M/98

Tiedot perustuvat vuoden 1922 toimintakertomukseen.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Vuoden 1922 toimintakertomus. Suojeluskuntain yliesikunta, Tykistöosasto, Toimintakertomukset 1919–20, 1922–23, Db 1, KA (Sörn).

Vuonna 1933 toimi 14 suojeluskuntapatteria seuraavilla paikkakunnilla ja kalustolla:

11. Suojeluskuntapatteri	Helsinki	2 kpl 76 K 02
21. Suojeluskuntapatteri	Loviisa	2 kpl 75 VK 98
31. Suojeluskuntapatteri	Kerava	2 kpl 76 K 02
32. Suojeluskuntapatteri	Pohjois-Lohja	2 kpl 75 VK 98
41. Suojeluskuntapatteri	Turku	2 kpl 76 K 02
42. Suojeluskuntapatteri	Turku	2 kpl 76 K 02
43. Suojeluskuntapatteri	Turku	2 kpl 76 K 02
51. Suojeluskuntapatteri	Perniö	2 kpl 76 K 02
52. Suojeluskuntapatteri	Salo-Uskela	2 kpl 76 K 02
53. Suojeluskuntapatteri	Aura	2 kpl 76 K 02
61. Suojeluskuntapatteri	Pori	2 kpl 75 VK 98
62. Suojeluskuntapatteri	Kankaanpää	2 kpl 75 VK 98
71. Suojeluskuntapatteri	Hämeenlinna	4 kpl 76 LK
72. Suojeluskuntapatteri	Lahti	4 kpl 76 LK
81. Suojeluskuntapatteri	Pirkkala	2 kpl 76 K 02
82. Suojeluskuntapatteri	Tampere	4 kpl 76 LK
91. Suojeluskuntapatteri	Kotka	2 kpl 76 K 00
92. Suojeluskuntapatteri	Virolahti	4 kpl 76 K 00
93. Suojeluskuntapatteri	Kymi	2 kpl 76 K 00
101. Suojeluskuntapatteri	Enso	2 kpl 76 K 00
102. Suojeluskuntapatteri	Jääski	2 kpl 76 K 00
103. Suojeluskuntapatteri	Rautu	2 kpl 76 LK
104. Suojeluskuntapatteri	Rautu	2 kpl 76 LK
105. Suojeluskuntapatteri	Metsäpirtti	4 kpl 87 K 95
106. Suojeluskuntapatteri	Heinjoki	4 kpl 76 LK
107. Suojeluskuntapatteri	Äyräpää	4 kpl 76 LK
108. Suojeluskuntapatteri	Äyräpää	4 kpl 76 LK
111. Suojeluskuntapatteri	Parikkala	2 kpl 76 K 00
112. Suojeluskuntapatteri	Saari	2 kpl 76 LK
113. Suojeluskuntapatteri	Simpele	2 kpl 76 K 00
114. Suojeluskuntapatteri	Pitkäranta	4 kpl 76 LK

121. Suojeluskuntapatteri Mikkeli	2 kpl 76 LK
131. Suojeluskuntapatteri Kuopio	4 kpl 76 LK
132. Suojeluskuntapatteri Varkaus	2 kpl 76 K 02
133. Suojeluskuntapatteri Iisalmi	2 kpl 75 VK 98
141. Suojeluskuntapatteri Liperi	2 kpl 76 K 02
142. Suojeluskuntapatteri Taipale	2 kpl 76 K 02
151. Suojeluskuntapatteri Pietarsaari	2 kpl 87 K 95
152. Suojeluskuntapatteri Kruunupyö	2 kpl 87 K 95
153. Suojeluskuntapatteri Vanhakaarlepyy	2 kpl 75 VK 98
161. Suojeluskuntapatteri Ilmajoki	2 kpl 75 VK 98
162. Suojeluskuntapatteri Kurikka	2 kpl 75 VK 98
163. Suojeluskuntapatteri Kauhajoki	4 kpl 75 VK 98
164. Suojeluskuntapatteri Vaasa	2 kpl 75 VK 98
181. Suojeluskuntapatteri Jyväskylä	2 kpl 75 VK 98
182. Suojeluskuntapatteri Jämsä	2 kpl 75 VK 98
191. Suojeluskuntapatteri Ylivieska	2 kpl 75 VK 98
201. Suojeluskuntapatteri Kajaani	2 kpl 75 VK 98
211. Suojeluskuntapatteri Oulu	2 kpl 75 VK 98
212. Suojeluskuntapatteri Haukipudas	2 kpl 75 VK 98
221. Suojeluskuntapatteri Kemi	2 kpl 75 VK 98
222. Suojeluskuntapatteri Tervola	2 kpl 75 VK 98

Tiedot perustuvat suojeluskuntain yliesikunnan osaston 1b vuoden 1933 salaisiin asiakirjoihin. ”Sk.-Patterien numerointi 1.10.1933 alkaen”¹⁵⁸

¹⁵⁸ Suojeluskuntain yliesikunta, Osasto 1 b, Salaiset asiakirjat 1933, Kansio 152, KA (Sörn).